לייענט היינט דעם אנהויב פון נייעם ראמאן „אויף נאוואמיעיסקא"

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראשען

היינט 22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

15-טער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, פ' וארא, כ"ה טבת תרצ"ז. | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06 | Łódź, Piątek, 8 stycznia 1937 | № 7

פראוואצירן אוואנטורעס

האט געוואלט די ענדעקישע פראקציע אויף דער נעכטיגער זיצונג פון לאדזער שטאט-ראט

פ. פ. ס. בעמיהט זיך צו דערהאלטען די רוה — געוואלט די יודען געבען אגדערע ערטער — יודישע ראטמענער אפגעווארפען דעם פארשלאג — די ענדעקישע פראקציע שטעלט ארויס דעמאנסטראַ־טיווע קאנדידאטורן אויף פרעזידענט און וויצע-פרעזידענטן — זיי נעמען אן אמטן פון 3 לאווניקעס

נארבערט בארליצקי געוועהלט אלס לאדזער שטאט-פרעזידענט

געוועהלט 3 וויצע-פרעזידענטען פון פ. פ. ס. און 8 לאווניקעס: 4 פ. פ. ס., 1 בונד און 3 ענדעקעס

די נעכטיגע זיצונג פון שטאטראט איז ערווארט געווארען מיט גרויס שפאנונג. הגם מ'האט געוואוסט שוין פון פריהער אויס אז ביי דער וואהל - זיצונג וועלען נישט דערלאזען קיין שום דיסקוסיע, ערקלערונגען אדער אנפראגען **האט מען דאך זיך גע-ריכט אויף איבעראשונגען** מצד די ענדעקעס. פון זייער פרעסע איז געווען ארויסצודרינגען, אז זיי גרייטען זיך צו אוואנטורעס און וועלען זוכען א געלעגענהייט דאס צו טאן ביי „יודישע פראַמען" ווי למשל, ווען די פ.פ.ס. וועלען ארויסשטעלען אלס פארזיצער פון דער זיצונג א ראטמאן פון יודישער אפשטאמונג, אדער ביים ארויסשטעלען אויף זייערע ליסטעס א יודישען לאווניק א.א.וו.

די פ. פ. ס. האט זיך אבער בעמיהט בשום אופן נישט צו פראוואצירען די ענדעקעס. אלס קאנדידאט פון פארזיצער אויף דער ערשטער זיצונג איז געווען פאראויסגעזעהען אדוו. קעמפנער, און דער לעצטער מינוט האבען זיי געטרעטען דעם בעשלוס און דעסיגנירט אלס פארזיצער א פאליאק ראטמאן אדאם וואלטשאק. פאר דער זיצונג האבען זיך די אנפיהרער פון פ.פ.ס. געווענדעט צו די בירגערליכע יודען, אז זיי זאלען זיך אויף דער נעכטיגער זיצונג זעצען ביים פענסטער, כדי זיי זאלען נישט דארפען זיצען צוזאמען מיט די ענדעקעס. די יודען האבען אפגעווארפען די דאזיגע ענדרונג. פ.פ.ס. האט אייך וויט געוואלט נעכטען אפהיטען פון אוואנטורעס, אז נאכן פערענדיגען די זיצונג האט זי פערזאמעלט איהרע ראטמענער אין זייער קלוב־צימער כלומרשט אויף א בעראטונג, אין דער אמתן האט די אנפיהרונג פון פ.פ.ס. געוואלט אז די ענדעקישע ראטמענער זאלען צוערשט ארויס פון בנין און ערשט דאן זענען אראפ אין גארדעראב די פעפעסישע ראטמענער, כדי מע ן זאל זיך נישט דארפען איבערוועטלען...

די זיצונג איז אדורך פערהעלטנישמעסיג רוהיג. מיר זאגען פערהעלטנישמעסיג, ווייל **די ענדעקעס האבען געזוכט צו טומלען און געפינען שטענדיג א געלעגענהייט אפצושפעטען און צו זידלען יודען.** דאס זענען געווען לאבודעוואטע שטיק, וואס האבען געפאסט פאר נאסע יונגען, די יודען האבען זיך נישט געלאַזען פראוואצירען און ווירדיג אדורכגעהאלטען די לאַבוסעוואטע שטיק אויף וועלכע מ'קען נאר ענטפערן מיט א שפיי אין פנים.

אין זאל זענען אנוועזענד 70 ראטמענער, עס פעהלט ראטמ. זהושעכאוסקי, וועלכער געפינט זיך אין טורמע, און ראטמ. לאודקאפ פון „בונד" וועלכער איז קראנק. די גאלעריעס זענען איבערפול, קיין שפילקע נישט אריינצוווארפען, די בעאמטען לאַזשעס בעזעצט ביז אויפן לעצטען פלאץ. די פרעסע לאזשעס קענען נישט אריינגעמען די צעהנדליגער זשורנאליסטען, וועלכע זענען געקומען צו דער זיצונג.

די יודיש־בירגערליכע ראטמענער זענען געקומען אמפריהסטען, כדי זיך אוועקצוזעצען אויף זייערע ערטער, וועלכענדיג אויסמיידען אז די ענדעקעס זאלען די ערטער נישט פערכאפען.

אין דער ערשטער ריי זעצט זיך אוועק ראטמ. ליבערמאן, ווייל אזוי איז דער אפמאך צווישען די יודישע ראטמענער, אז ביי יעדער זיצונג זאל אנ'אנדער זיצען אויף דער ערשטער באנק.

נעבען ראטמאן ליבערמאן זעצט זיך אוועק דער יונגער ענדעק שווידלער, ער רוקט זיך וואס אמאל ווייטער אזוי ווי ער וואלט געוואלט ראטמ. ליבערמאן ארויסשטופען פונם טיש, דאס גיט זיך איהם פערשטעהט זיך נישט איין.

דער „פיהרער" קאוואלסקי זיצט היינט אויף אנ אנדער ארט, ער האט זיך געזעצט נעהנטער צו דער רעדנער טריבונע, און צו די סאציאליסטען.

די פ.פ.ס.ישע ראטמענער פערזאמלען זיך אלע אין זייער קלוב און געהען אלע אריין צוזאמען אין זאל, די גאלעריע אפלאדירט שטארק.

7 א זייגער מיט 15 מינוט **עפענט פרעזידענט גארלעווסקי די זיצונג**, ער ערקלערט אז די וואהל־זיצונג איז גערופען געווארען לויט א רעסקריפט פון וואיעוואדע, די זיצונג האט די אויפגאבע צו וועהלען א פרעזידענט, 3 וויצע־פרעזידענטען און 8 לאווניקעס. **קיין שום ענדערונג אין דער טאג-ארדנונג קען נישט דערלאזט ווערען**, ס'זענען אויך נישט דערלאזבאר קיין שום ערקלערונגען, אנפראגען, דיסקוסיעס אדער אינטערפעלאציעס.

דער פרעזידענט איז אויך מודיע, אז ביי ראטמ. זהושעכאווסקי זענען לויט די פארשריפטען אפגענומען געווארען די רעכט פון א ראטמאן, ווייל ער איז פערמשפט געווארען דורך דער ערשטער אינסטאנץ פון געריכט.

ווייטער ערקלערט דער פרעזידענט אז אויף דער זיצונג איז אנוועזענד אלס פארשטעהער פון דער וואַיעוואדזטווע דער לייטער פון זעלבסטפערוואלטונגס אמט, ה' יעלינעק און דאן טרעט ער צו צום ערשטען פונקט פון דער טאג־ארדנונג — ארויסצוועהלען א פארזיצער פון דער זיצונג.

ראטמ. באדינסקי לעגט פאר די קאנדידאטור פון ראטמ. אדאם וואלטשאק, הגם קיין אנדערע קאנדידאטען זענען נישט פאראן ווערט דאך פערארדענט געהיימע וואהלען. אין הסכם מיט די פארשריפטען.

דער ענדעק אדאמיעץ פרובט שטעלען פאלגענדע קלאץ־קשיה:

דער פרעזידענט האט דא געזאגט, אז ראטמ. זרושעכאווסקי איז פערמשפט געווארען, אפשר וואל

(ווייטער זעה 18-טע זייט)

רעוויזיע פון פראצעס פון הרב שאפירא

האט פעראָרדענט די מיליטערישע פראקוראטור

וו א ר ש א. 7. (ספ. טעל.).

אין די יודישע קרייזען האט געמאכט א גרויסען רושם דער פאקט, אז די מיליטערישע פראקוראטור האט פעראָרדענט א רעוויזיע פון פראצעס פון דעם אומגעקומענעם הרב שאפירא פון פלאצק.

ווי בעוואוסט איז הרב שאפירא בעשולדיגט געווארען אין יאהר 1920 אין שפיאנאזש און איז פערמשפט געווארען צום טויט. דעם הרב שאפירא האט מען פערטיידיגט אדוו. הארטגלאס, זייט דאן — שוין א מעשה פון 17 יאהר האט מען זיך בעמיהט וועגען א רעוויזיע פון פראצעס, וואס איז אבער נישט געלונגען, איצט האט דאס העכסטע מיליטערישע געריכט פעסטגעשטעלט געוויסע אפזייכונגען אין דער געריכטס פראצעדור און די מיליטערישע פראקוראטור האט פערארדענט א רעוויזיע פון פראצעס, פערטרעטען די אינטערעסען פון דער פאמיליע פון הרב שאפירא וועט אדוו. הארטגלאס.

גלייכצייטיג וועט אויך פארקומען די רעוויזיע פון פראצעס פון א געוויסען יוזעף קישאלא פון היגעטער לאמזשא, וועלכער איז אין 1920 פערמשפט געווארען צום טויט פאר פערראט. די אינטערעסען פון זיין פאמיליע וועט פערטרעטען אדוו. שומאנסקי

קאנפיסקירן פערמעגנס און ארויסשיקן קיין מאדאגאסקאר

אזוי פאדערט די נארא-צייטונג „א. ב. צ."

וו א ר ש א, 7. (טעלעפאניש).

די „אַ־בע־צע" איז היינט ארויס אויף דער ערשטער זייט מיט אנ'ארטיקעל, אַז מען זאל קאנפיסקירן אלע פערמעגנס, וואס יודען בעזיצן. און מען זאל פאר דעם געלד אַבקויפען די אינזעל מאדאגאסקאַר און דאַרט אהין ארויסשיקן אלע יודען.

די דאזיגע צייטונג פערזיכערט, אַז סיי ווי יועט מען אומעטום קאנפיסקירען די יודישע פערמעגנס. עס איז גענוג, אז דעם ערשטען שריט זאלען מאכען עטליכע פעלקער, און דאס וועלען באלד נאכטון אלע אנדערע פעלקער. — עס מאכט דעם איינדרוק, אז אין צוזאמענהאנג דערמיט האט דיזעלבע צייטונג אנגעהויבען א קאמף געגען א רייה יודישע גבירים אין ווארשע אנרופענדיג זיי ביי די נעמען, היינט איז די צייטונג ארויס מיט אנ'ארטיקעל „די געהיימענישען פון די יודישע פערמעגנס", אין וועלכען זי דערצעהלט אַז די פאליציי האָט געמאַכט א רעוויזיע אין דער יואוועלירגעשעפט פון קהלה-פרעזעס ה' אליהו מאזור, וועלכער איז, ווי די „א־בע־צע" זאגט, א גרויסער מיליאנער, און די צייטונג בעשולדיגט ה' מאזור אין פאדאטקעס־שווינדלעריייען (אשוסטווא פאדאַטקאָווע).

D Y R E K C J A

Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego, Spółki Akcyjnej

zawiadamia odbiorców energii elektrycznej, iż od dnia 2-go stycznia 1937 roku wydawane są personelowi, spełniającemu czynności służbowe na mieście,

LEGITYMACJE KOLORU ŻÓŁTEGO Z FOTOGRAFIAMI,

zaopatrzone w pieczęcie, plomby firmowe oraz podpisy Dyrekcji i zawierające wyszczególnienie funkcyj służbowych. Dotychczasowe legitymacje zostały unieważnione, nowe zaś są ważne do końca 1937 roku.

PP. Odbiorców energii elektrycznej uprasza się o żądanie okazania legitymacji służbowej przed rozpoczęciem czynności przez funkcjonariusza elektrowni.

Na niniejsze rozporządzenie Dyrekcja Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego, Spółki Akcyjnej, specjalnie zwraca uwagę PP. Odbiorców, nadmieniając, że za nadużycia osób, niezaopatrzonych w legitymacje Towarzystwa, nie przyjmuje na siebie żadnej odpowiedzialności.

Sp. Bank Handlowo-Przemysłowy w Łodzi

Piotrkowska 6, Telefony: 246-95, 249-39. ● Konto P. K. O. 140554. ● Rk. Żyrowy w Banku Polskim

פיהרט-אויס אלער ארט באנק-אפעראציעס: איינקאסא, הלואות, דיסקאנטא, וועקסלאדזשן, לויף-חשבונות.

קויף און פערקויף פון אלערליי ווערט-פאפירען. מלוכה'שע און שטאטישע ליסטעס. שנעלע און פינקטליכע ערלעדיגונג! סאלידע בעהאנדלונג!

בעקאנטמאכונג!

צום הערבסט- און ווינטער-סעזאן דאס האט בעוואוסטע שיך-געשעפט

A. Ogórek Łódź, Zawadzka 11

tel. 202-86.

צוגעגרייט א קאלאסאלען אויסוואהל שפאציר און ספארט-שיך לויט די לעצטע מאדעלען

צוגעגליכע פרייזען א ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיך.

אונזער ג' עהרען-מיטגליד פון דער חברה „גדולת בחורים“ אגראדאווא 14/12

הערש קאפעל ראפאלאוויטש און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער

פר"ל פערל מיט ה' לייב גרינבוים

ווינשען א הארציגען מזל-טוב און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט.

די גבאים פון דער חברה גדולת-בחורים אגראדאווא 12/14.

מזל-טוב. אונזער חשובן חבר און עהרען-סעקרעטאר הערש קאפעל ראפאלאוויטש און פרוי צו דער האכצייט-פייערונג פון זייער ערשטע טאכטער פרל. פערלע מיט ה' יהודה לייב גרינבוים. ווינשען מיר אייך צו האבען פון זיי פיל נחת און דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבען.

פערוואלטונג פון דער גמילת חסדים-קאסע ביי דער חברת גדולת בחורים, לאדז אגראדאווא 12/14

Z intencji zaślubin

p. Poli Rafałowiczówny z p. Leonem Grynbaumem

składamy serdeczne życzenia.

Firma Moszenberg i Personel

אונזער ג' פערוואלטונגס-מיטגליד

ה' משה בראנד

צו דער חתונה פון זיינע קינדער ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב.

די פערוואלטונג פון דער באלוטער גמילת-חסדים-קאסע

אין לאדז, לימאנאווסקי 7.

צו דער האכצייט פון מיין שוועגערין

אסתר גאלדבערג

מיט ה' איזאק פישמאן

ווינטשען מיר זיי א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

עקיבא פריינדליך און פרוי

מזל-טוב.

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער חשובן שעף

אברהם ברייגבארד

און פרוי

צום געבורט פון זייער טעכטערל

שרה'לע

און ווינשען א גרינגע דערציהונג און פיל נחת.

דאס פערזאנאל

צו דער תנאים פון אונזער חשובן מיטגליד חבר

וואלף נאכמאן

מיט פרל. פריידל פעלדמאן

ווינשען מיר זיי א הארציגן מזל טוב און פיל גליק.

חברה „הדרת-בחורים“ לאדז, טלינארסקא 8.

צו דער חתונה פון

פרל. רוזשא אליבארדא

מיט ה' חיים דראלעצקי

ווינשט א הארציגען מזל - טוב און פיל גליק:

פאמיליע האגוט.

מעכאנישע שלאסעריי

י. רעדער

.11 ליסטאפאד 11,

(רוג זאכאדניא)

לרגלי ארושיו של העלמה

פאלא לסקר

עם חברנו

יעקב מיכאלעוויטש

אנו מברכים אותם בברכת מזל-טוב שיזכו לבנות את ביתם על הרי ציון וירושלים. המברכים

יחיאל ליטמנוביץ, יעקב זלצברג, יוסף רייבענבאך, צבי ליפשיץ, צבי אורבאך, משה ראזענבלום, יצחק מארגוליס, אליהו זיסמאן, מאיר גאלדבערג

Z intencji zaręczyn koleżanki naszej

p. Reni Fajgenbaumówny z p. Szlamkiem Fajgebbaumem

moc szczęścia i wspaniałej przyszłości. Życzą

Abram Pitkiewicz
Dawid Pitkiewicz
Motek Belfer

אכטונג, שאכטל - מאכער

זונטאג, דעם 10 ד.ח. פינקטליך 6 אוונד קומט פאר אין לאקאל פון דער קארפאראציע, קילינסקיעגא 40

— א גרויסע —

מיטגלידער - פערזאמלונג

מיט פאלגענדען טאג - ארדנונג:

1) בעריכט; 2) בעשטימען דעם בודזשעט אויפן יאר 1937; 3) פרייע פארשלאגען.

מיר בעטען אלע אונזערע מיטגלידער צו קומען פינקטליך, אין געגענפאל נעהמען מיר ארפ פון זיך די פעראנטווארטליכקייט

די פערוואלטונג

„העולם“

לתונה המרכזי של הסתדרות הציונית העולמית, יוצא בירושלים אחת לשבוע.

הזתון היחידי הבא מא"י לפולניה

בו תבאנה: כל החדשות בעולם היהודי, הציוני והלאומי ממקור ראשון.

החתימה לשנת 1937 וכן מודעות מסחריות וספרותיות מקבל סוכננו שלא עמלק"פ מר ש. לעוו, לודז, צעגעלניאנע 4 בלודז יש להזמין ע"י הטלפון 137-44.

Z intencji zaślubin koleżanki naszej

p. Ewy Sztrauchówny z kolegą Izraelem Belferem

życzymy Im dużo s z c z ę ś c i a i różowej przyszłości na nowej drodze życia.

Rafał Lam z narzeczoną
Lola Chajmowiczówna
Masza Krautówna
Dawid Pitkiewicz
Abram Pitkiewicz
Motek Belfer
Srulek Belfer
Srulek Pinczewski
Chil Belfer
Julek Kuperberg

ברכת מזל טוב

מזל טוב ווינשען מיר אונזער חשובן פערוואלטונגס מיטגליד ר' יחיאל מאיר לאסקער נ"י צו די תנאים פון זיין ווערטע טאכטער פרל. פורי' יסקה תחי' מיט ה' יעקב דוב מיכאלעוויטש נ"י

איהר זאלט האבען פון זיי פיל נחת. אויך דאס יונגע פאר א גליקליך צוזאמענלעבען.

די פערוואלטונג פון „מחזיקי חולים“ דאווּבארטשיקוב 28.

פישער - סוחרים - פעראיין

אין לאדז, פיעטריקאווער 53

שבת-צו-נאכטס, דעם 9-טען ד. ח. 10 אוונט קומט פאר אין ווארשעווער זאל פאלודניאווא 36

א גראנדיעזער

לארנאוואל-פעסט

מיט א גרויסען פערשידענארטיגען פראגראם. ערשטקלאסיגער ארקעסטער. רייך-פערזעהענער בופעט.

בילעטען צו בעקומען ביים אריינגאנג.

צענטראלער קליינהענדלער - פעראיין

פאמארסקא 15, טעל. 229-28

זונטאג, דעם 10 ד. מ. 5 א זייגער נאכמ. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, פאמארסקא 15

די אלגעמיינע יעהרליכע

גענעראל - פערזאמלונג

מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג:

1) ערעפנונג; 2) וואהלען פון א פרעזידיום; 3) רעפעראטען: א) דער קליינהענדלער אין דער קהלה, שטאט-ראט און האנדעלס-קאמער—רעפ. אדוו. ווייצמאן. ב) לאקאטארען-שוץ פאר האנדעלס-אונטערנעהמונגען—רעפ. אדוו. הערשקאוויטש. ג) אהן-פראצענטיגע הלוואות און ביליגער קרעדיט פאר קליינהענדלער—רעפ. ראטמאן כארי. ד) ווי האלט עס מיט דער צענטראליזאציע?—רעפ. פרעזעס שלום סעגאל. 5) וואהלען. 6) פרייע פארשלאגען.

די וואהל-קאמיסיע

זונטאג, דעם 10 ד.ח. 12 א זייגער בייטאג צום 5 שמערצליכען יארצייט פון אונזער ליבסטען און אונפערגעסליכען

נ"ע אברהם

שלעזינגער

וועט אויפן בית-החיים פארקומען א הזכרה צו וועלכער עס ווערען געבעטען צו קומען אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע.

די פאמיליע

דאס לאנג-בעקאנטע

ווייץ-געשעפט פון

ע. שיקיער

(אינהאבער ישראל שיקיער)

פריהער פולנאצנא 1

איצט שרודמיעסקא 3, טעל. 107-84

עמפפעהלט די בעסטע

ווייגען, קאניאקען און ליקיערען ::

עקזיסטירט זייט 1865 יאהר

אכטונג, לאדזער קצבים!

היינט, פרייטאג

ווערט אריינגעלאזט אין שחט-הויז

בהמות און קעלבער

נאר ביז 12[30] בייטאג

שפעטער וועט גארנישט אריינגעלאזן ווערען.

ועד הרבנים בלודז.

Biuro Buchalteryjno-Rewizyjne

S. Brawerman

Łódź, Piotrkowska 17

front, II piętro, tel. 242-27

פיהרט זייט א רייה יאהרען האנדעלס-ביכער אין ביורא און אויפ'ן ארט. צוגעגליכע האנאראר. אינפארם. ווערען ערטיילט אין די ביורא-שעה'ן אומזיסט.

ה ז כ ר ה.

היינט פרייטאג, כ"ה טבת (8/1) צו דער שמערצליכער יארהרצייט פון אונזער היים-געליבטען פאטער און טייערען מאן

דוד בן יקתיאל ז"ל טענענבוים

וועט פארקומען אויף דעם בית-עולם א הזכרה צו וועלכער עס ליידען איין פריינד און בעקאנטע

די טרויערנדע פאמיליע.

דעם טי פסטען ביילייד דריקען מיר אויס אונזער פערוואלטונגס-מיטגליד זיינוועל קאנסענס נ"י צוליב דעם טויט פון זיין

שוועסטער נ"ע

זייט געטרייסט!

די פערוואלטונג פון „מחזיקי חולים“

Mgr. Praw

Ludwig Goldkorn

Tłumacz przysięgły dla języków

niemieckiego hebrajskiego i żydowskiego

przeprowadził się

na ul. ZAWADZKĄ 23, tel. 114-50

przyjmuje od 11—2 i od 16—19 w.

מ'ר זענען געקומען אויפֿבויען, קומען אין לאַנד ביז דאָס יודען-פּראָבלעם וועט זיין געלעזט"

„אומעטום אין דער וועלט זענען מיר אָבהענגיג פון חסד פון די פעלקער. איז דעם דאָזיגען לאַנד ווילען מיר זיין פֿרייע מענשען". — דוד בן-גוריון פֿאַר דער ענגלישער קאָמיסיע. אַראָבער צום 1-טען מאָל אנוועזענד אויף זיצונג פון ענגלישער קאָמיסיע

ירושלים, 7. (יט"א טעלגר.).

די היינטיגע עפֿענטליכע זיצונג פֿון דער קעניג־ליכער קאָמיסיע אונטער'ן פֿאָרזיץ פֿון לאָרד פיל האָט אַרויסגערופֿען א פיל גרעסערע פּראָ־נטערעסי־רונג ווי די לעצטע זיצונגען פֿון דער קאָמיסיע, ער־שטענס דערפֿאַר, וואָס אויף דער דאָזיגער זיצונג איז געווען אָנגעקינדיגט דער אַרויסטריט פֿון פֿאָר־זיצער פֿון דער עקזעקוטיווע פֿון דער יודישער אגענץ דוד בן-גוריון, און צווייטענס צוליב דעם, וואָס דאָס איז די ערשטע זיצונג פֿון דער קעניגליכער קאָ־מיסיע נאָכ'ן אָפּרופֿען דעם באָיקאָט פֿון אויבערשטען אַראַבישען ראַט, וואָס איז געהאַט פּראָקלאַמירט געוואָרען עטליכע טעג איידער די קאָמיסיע איז אָנגעקומען, דעם 11-טען נאָוועמבער פֿ. י. קיין א"י, אַלס פּראָטעסט געגען דעם, וואָס די ענגלישע רעגי־רונג האָט זיך נישט גערעכענט מיט דער פֿאָדערונג פֿון די אַראַבער און בעשטימט א שעדיול פֿון יודישער אימיגראַציע.

די גרעסערע פֿאַראינטערעסירונג פֿאַר דער זי־צונג פֿון דער קעניגליכער קאָמיסיע איז געקומען צום אויסדרוק אין דער גרעסערער צאָהל צוהע־רער, צווישען וועלכע עס האָבען זיך — צום ערשטען מאָל — געפֿונען אויך אַראַבער, דערונטער פֿאָר־שטעהער פֿון דער אַראַבישער פּרעסע און אָבסערוואַ־טאָרען פֿון אויבערשטען אַראַבישען ראַט, וואָס האָט ערשט נעכטען בעשלאָסען אָפּצורופֿען דעם באָיקאָט און ערשינען פֿאַר דער קאָמיסיע.

לכתחילה איז געווען, ווי בעקאַנט, אָנגעקינדיגט, אַז אויף דער היינטיגער זיצונג וועט אויסגעהערט ווערען דער אַראַבישער שטרייק-פֿיהרער און מיטגליד פֿון אויבערשטען אַראַבישען ראַט האַסאַן-סידקי דזשאַני. דעם דאָזיגען פֿערהער האָט אָבער דאַדזשאַני נאָך נעכטען אַליין אָפּגערופֿען, וואָהרשיינליך צוליב דעם, וואָס מחמת דעם בעשלוס פֿון אויבערשטען אַראַבישען ראַט צו ערשיינען פֿאַר דער קאָמיסיע האָבען די אַראַבער בדעה צו שטעלען זיך פֿאַר דער קאָמיסיע אין אַנ'אַנדער רייהען-פֿאָלגע.

אויף דער היינטיגער זיצונג האָט די קעניגליכע קאָמיסיע אויסגעהערט דוד בן-גוריון'ען, דער פֿאָרזי־צער פֿון דער קאָמיסיע, לאָרד פיל, שטעלט בן-גור־יונ'ען די אַלגעמיינע פֿראַגע וועגען דער שטעלונג פֿון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע צו די אַראַבער אין א"י.

אין א קורצען רעפֿעראַט פֿיהרט אויס דוד בן-גוריון פֿאָלגענדע הויפּט-טעזען:

די יודען קומען קיין א"י נישט לויט אימיצענס חסד, נאָר מיט זייערע אייגענע, קיינמאָל נישט פֿער־עלטערטע און קיינמאָל נישט פֿערציכטעטע רעכט.

מיר — זאָגט דוד בן-גוריון — קומען אין דעם דאָזיגען לאַנד, כדי צו שאַפֿען.

דער צוועק פֿון אונזער אַרבייט איז נישט צו ברענגען וועלכע-עס-איז „פּראָכפּעריטים". אונזער צוועק איז: שאַפֿען די יודישע נאַציאָנאַל-היים.

די יודען זענען בערעכטיגט צו לעבען אין א"י און צו זיין אין דעם דאָזיגען לאַנד פֿרייע מענשען נישט בלויז צוליב דער באַלפֿור-דעקלאַראַציע און דעם א"י מאַנדאַט. אונזער מאַנדאַט איז די ביבעל און די היסטאָרישע יאָהרטויזענדער-לאַנגע ווייטערדיגע פֿאַר־בינדונג פֿון יודישען פֿאָלק מיט'ן יודישען לאַנד.

דער צוועק פֿון אונזער קומען קיין א"י איז צו מאַכען דאָס יודישע פֿאָלק דעם הערשער פֿון זיין אייגענעם גורל.

בלויז דאָס איז אונזער צוועק, מיר האָבען אָבער קיינמאָל נישט געהאַט די כוונה צו בעהערשען יועמען-עס-איז. מיר ווילען איבער קיינעם נישט דאָ־מינירען חוץ איבער זיך גופֿא.

קיין שום אַנדער פֿאָלק אין דער וועלט האָט קיינמאָל נישט בעאַנשפּרוכט, אַז ארץ-ישראל איז זיין היים, און קיין שום פֿאָלק — חוץ אונזער פֿאָלק — האָט קיינמאָל נישט פֿערלאַנגט, אַז א"י זאָל אָנ־ערקענט ווערען אַלס זיין היים.

מיר, דאָס גרויסטע יודישע פֿאָלק, זענען או־מעטום אין דער וועלט א מינדערהייט, אומעטום, וואו די וועלט האָט אַנ'עק, זענען מיר אָבהענגיג פֿון חסד און לייטזעליגקייט פֿון די מעהרהייטס-אומות.

מיר האָבען תמיד געהאַט און האָבען אויך איצט אונזער לעבען אין א"י אויף א גערעכטען אופֿן, אויף אַנ'אופֿן, וואָס בעוויהלט נישט קיינעם.

מיר האָבען געגלויבט — זעצט פֿאָרט בן-גוריון — אַז מיט'ן א"י-מאַנדאַט האָט די וועלט געהאַט די כוונה אויסצובעסערען די היסטאָרישע טענה פֿון דעם יודישען פֿאָלק געגען דער קריסטליכער וועלט.

דער ציוניזם האָט דעם צוועק, ראַדיקאַל און גרינדליך צו ענדערען די גורל-שווערע און סכנות־אָנגעלאָדענע לאַגע פֿון יודישען פֿאָלק אין די לענ־דער פֿון זיין צוזייטקייט און צושפּרייטקייט — דער ציוניזם האָט אָבער קיינמאָל נישט געהאַט און וועט קיינמאָל נישט האָבען דעם צוועק אָדער די כוונה אנצוריהרען די רעכט פֿון יועמען-עס-איז.

מיר האָבען געשאַפֿען, שאַפֿען איצט און וועלען ווייטער שאַפֿען אין דעם דאָזיגען לאַנד.

מיר, דאָס יודישע פֿאָלק, זענען געקומען אין דעם דאָזיגען לאַנד, און מיר וועלען אין איהם ווייטער קומען — ביז עס וועט זיין געלעזט דאָס יודישע פּראָבלעם.

ד"ר בן-גוריון שליסט זיין ערקלערונג מיט דער אינטערשטראַכענער אויסערונג, אַז די פֿאָרמול „יו־דישע נאַציאָנאַל-היים" איז בעדייטענד מעהר אין איהר אינהאַלט און בעגריף ווי די פֿאָרמול „יו־דישער שטאַט", ווייל דער בעגריף „יודישע נאַציאָנאַל־היים" איז דער אויסדרוק פֿון א פֿאַקט, אין וועלכען די יודישע רעכט אויף א"י זענען געזיכערט דורך אינ־טערנאַציאָנאַל-גאַראַנטירטע געזעצען.

אונזער בעוועגונג — זאָגט לסוף בן-גוריון — איז א קאָנסטרוקטיווע בעוועגונג. אונזער אַרבייט בעשטעהט אין בויען, דאַגעגען די אַראַבער, וואָס בעקעמפֿען אונזער ווערק, בויען נישט, נאָר פֿערנעה־מען זיך מיט פּאָליטישע ווידעראַנאַנדען.

אויף היינט נאָכמיטאָג איז בעשטימט א פֿער־טרויליכע זיצונג פֿון דער קעניגליכער קאָמיסיע, אויף וועלכער דוד בן-גוריון וועט פֿאָרטזעצען זיינע ערקלערונגען און געבען תשובות אויף פֿראַגען, וואָס וועלען איהם געשטעלט ווערען דורך די מיט־גלידער פֿון דער קאָמיסיע.

גרויסער באָאס אויף דעם פֿלייש-מאַרק

יודישע קצבים קענען נישט פֿערקויפֿען די הינטערשטע טייל און די קריסטליכע קצבים — די פֿאָדערשטע

וואַרשע, 7. (טעלעפֿאָניש.)

אויף דעם פֿליישער מאַרק זענען היינט פֿאָרגע־קומען גרויסע סקאַנדאַלען. עס ווייזט זיך אַרויס, אַז 70 פּראָצענט יודישע קצבים פֿערקויפֿען דאָס הינ־טערשטע טיילען פֿון די בהמות, אין שייכות דערמיט האָבען זיך אָפּגעשפּילט זיינע גרויסע סקאַנדאַלען. דער ראַבינאַט האָט אַריינגעשיקט ספּעציעלע מענ־שען וואָס זאָלען פּעסטשטעלען דעם פֿאַקט, דערונטער זענען אויך אַרויסגעשיקט געוואָרען אייניגע ווייבער.

היינט האָבען די קריסטליכע קצבים זיך געווענ־דעט צום דירעקטאָר פֿון שחט-הויז און זיך בעקלאָגט אַז זיי קאָנען נישט פֿערקויפֿען די פֿאָדערשטע טיי־לען פֿון דער בהמה. די קריסטליכע קונים ווילען ביי זיי דאָס דאָזיגע פֿלייש נישט קויפֿען און זיי ווייסען נישט וואָס דערמיט צו טון.

אויך די יודישע קצבים האָבען זיך בעקלאָגט פֿאַרן דירעקטאָר, אַז זיי קאָנען נישט פֿערקויפֿען די הינטערשטע טיילען פֿון פֿלייש.

דער דירעקטאָר האָט אַרויסגערופֿען פֿאָרשטעהער פֿון ראַבינאַט בכדי צו ווייסען דאָס דער ראַבינאַט זאָל ערלויבען דעם ניקור. פֿאָרשטעהער פֿון ראַבינאַט וועלען אויך אַרויסגערופֿען ווערען אין רעגירונגס־קאָמיסאַריאַט וואו עס וועט אויסגעהערט ווערען זייערע טענות.

בעד בעוואוסט, אַז עטליכע און זעכציג ביז איצט פֿון כשרע יאַטקע איינגעטיילטע האָט מען אָפּגעזאָגט אַ־רויסצוגעבען ערלויבנישען אויפֿן ווייטערדיגען האַנ־דעל מיט כשר פֿלייש.

אזוי ווי דער אפּראָפּאָציע אמט האָט זיך גע־ווענדעט צום ראַבינאַט מען זאָל ערלויבען טרייבערן די אונטערשטע טיילען פֿון די בהמות, האָבען די רבנים ערקלערט, אַז אין איצטיגען מאָמענט קאָנען נישט די אונטערשטע טיילען ווערען געטרייבערט, ווייל עס פֿעהלען די נויטיגע מנקרים.

מאָגמאָג האָבען די קאָנצעסיאָנירטע כשר'ע הע־נער בעקומען ספּעציעלע ערלויבנישען פֿון מאַגיסט־ראַט, אין וועלכע מען האָט זיי מיטגעטיילט, אַז זייער הודשליכער קאָנטינגענט איז 2000 קילאָ פֿלייש לעד־בעריגע וואָג (פֿון דעם גאַנצען אַראָפּ ביז 1000 קילאָ אויף פֿעל א.אז.וו.)

לעמבערג, 7. (טעלעפֿאָניש).

פֿון לעמבערג ווערט געמעלדעט, אַז דער דאָרטי־גער ראַבינאַט האָט ערלויבט דאָס טרייבערען דעם הינטער-טייל, דער בעשלוס האָט אַרויסגערופֿען צר־פֿרידענהייט אין די קרייזען פֿון די יודישע קצבים־פֿון גוט-איינפֿאָרמירטע קרייזען גיט מען איבער, אַז אויך אין די קרייזען פֿון טייל רבנים פֿון וואַרשע ווער ראַבינאַט הערשט די מיינונג אַז דער ראַבינאַט וועט ענדערען זיין בעשלוס און וועט ערלויבען דאָס טרייבערען דעם הינטער-טייל.

אַרום דער קאָנסטרוקטיווער הילפֿס-אַקציע פֿאַר די יודישע פֿליישער.

וואַרשע, (יט"א). יט"א האָט ערהאַלטען פֿאָלגענדען קאָמוניקאַט:

דער צענטראַלער אַקציע קאָמיטעט פֿאַר קאָנס־טרוקטיווער הילף פֿאַר די יודישע פֿליישער אין פּוי־לען האָט ערהאַלטען אַלאַרם-בריף פֿון פֿיל פֿליישער און שוחטים פֿון דער פּראָווינץ וועגען זייער קאַטאַ־סטראָפֿאַלען מצב נאָכ'ן אַריינגעהן אין קראַפֿט פֿון שחיטה געזעץ. עס קומען אָן פֿיל ווענדונגען וועגען הילף און אָנווייזונגען ביים אָרגאַניזירען קאָאָפּעראַ־טיווען פֿון פֿליישער, וואָס וואָלטען אין א גרויסער מאָס געהאָלפֿען צו פֿערקלענערען די קאַטאַסטראָפֿע. אין די בריף קומען אויך צום אויסדרוק, די שרעקלי־כע דעזאָרגאַניזאַציע און כאָאָס אין דער פֿליישער בראַנזשע.

דער צענטראַלער אַקציע קאָמיטעט ווענדעט זיך צו אַלע פֿאַראינטערעסירטע בעשעפֿטיגטע אין דער פֿלייש-אינדוסטריע, צו אַלע געזעלשאַפֿטליכע, קאָאָ־פּעראַטיווע און ווירטשאַפֿטליכע אָרגאַניזאַציעס מיט דער ביטע מיטהעלפֿען איהם אין זיין וויכטיגער אַר־בייט ביים דורכפֿיהרען די קאָנסטרוקטיווע הילפֿס־אַקציע און ביים שאַפֿען די פֿליישער קאָאָפּעראַטיווען און אַנדערע פּלאַצירונגען פֿאַר די אַרויסגעשטויסענע יודישע פֿליישער. אין פֿיל פּונקטען האָבען זיך שוין געשאַפֿען אין הסכם מיט די אינסטרוקציעס פֿון צענ־טראַלען אַקציע קאָמיטעט אָרטיגע קאָמיטעטען, וועל־כע זענען שוין צוגעטרעטען דורכצופֿיהרען די קאָנ־סטרוקטיווע הילפֿס-אַקציע.

וועגען אַלע ענינים, וואָס האָבען א שייכות מיט דער לאַגע אין דער פֿליישער-בראַנזשע דאַרף מען זיך ווענדען לויט'ן אַדרעס:

Centralny Komitet Pomocy Konstruk=tywnej Żydom Branży Mięsnej w Polsce, Warszawa, Żabia 7 m. 14.

צוויי קצבים אין אָלקוש בעשטראָפֿט פֿאַר געהיימער שחיטה.

אָלקוש, 7. (טעלעפֿאָניש).

די סטאַראָסטווע האָט היינט בעשטראָפֿט פֿאַר גע־היימער שחיטה די אָלקושער קצבים משה סלאָמניצקי אויף 100 זל. שטראָף אָדער צוויי וואָכען אַרעסט און יצחק טליקשטיין אויף צוויי וואָכען אומבעדינגטען אַרעסט.

זיצונג פֿון צענטראַלען שחיטה-קאָמיטעט.

וואַרשע, 7. (טעלעפֿאָניש).

שבת אין אָוונט וועט פֿאָרקומען א זיצונג פֿון צענטראַלען שחיטה-קאָמיטעט אויף וועלכער עס וועט בעטראַכט ווערען די געשאַפֿענע לאַגע.

וואַרשע, 7. (טעלעפֿאָניש).

מאָרגען וועלען ווייטער אַרויסגעגעבען ווערען ערלויבנישען אויף כשרע יאַטקעס, עס איז שוין אָ־

רעקורסען געגען נאָמינאַציע פֿון וואַרש. קהלה-פֿערוואַלטונג

גיבען אַז די אַלטע און נייע ראַטען און פֿערוואַלטונגען ווי אויך די בעזונדערע דאַזאַרעס

וואַרשא, 7. (טעלעפֿאָניש).

היינט איז פֿאָרגעקומען די לעצטע עפֿענטליכע זיצונג פֿון אַלטען קהלה-ראַט צוזאַמען מיטן נייעם קהלה ראַט ווי אויך מיט די נאָמינאַנטען און פּרעסע פֿאָר־שטעהער.

פּרעזעס מאַזור האָט אָפּגעגעבען א בעריכט וועגען זיין אַרבייט אין משך פֿון זיין קאַדענץ.

א רייהע רעדנער דערונטער ד"ר שיפּער, פֿינ־קעלשטיין, מאָרגענשטערן, ווייספּאַל א. אַנדערע האָבען שאַרף אָנגעגריפֿען מאַזור'ן און איהם בעשול־דיגט, אַז דאָס האָט ער דערפֿיהרט צום איצטיגען מצב. זיי האָבען אָנגעוויזען, אַז די אויפֿזיכטס-מאַכט שטיצט זיך אין איהר בעשלוס אויף דער שלעכטער ווירטשאַפֿט וואָס איז געפֿיהרט געוואָרען אין די קהלה און דאָס איז אַלזאָ פֿול אויף דער קאַדענץ פֿון פּרעזעס מאַזור, ווייל די נייע פֿערוואַלטונג האָט נישט געהאַט קיין צייט עפּעס צו טון.

דאַן האָט פּרעזעס מאַזור פֿאָרגעלייענט דעם בריף וועגען דער נאָמינאַציע. עס האָט זיך ענטזי־קעלט א לענגערע דיסקוסיע, בעת וועלכער ד"ר שיפּער האָט אָנגעוויזען, אַז הגם צווישען די נאָמי־נאַנטען האָבען זיך געפֿינען אייניגע וויכטיגע בעדיי־טענדע מיטגלידער פֿון דער ציוניסטישער אָרגאַני־זאַציע, וועלען זיי אָבער דאָך אויסגעשלאָסען ווערען פֿון דער אָרגאַניזאַציע.

דאַן איז אָנגענומען געוואָרען א איינשטימיגער בעשלוס אויך מיט די שטימען פֿון די אַגודה מיט־גלידער, אויסצונוצען דאָס רעכט און דערלאַנגען א רעקורס אין בילדונגס-מיניסטעריום, דער רעקורס וועט אָפּגעגעבען ווערען נאָך פֿאַר שבת, הגם עס איז צייט דערויף צוויי וואָכען, עס וועלען אָפּגעגעבען רעקורסען די אַלטע קהלה פֿערוואַלטונג, די נייע קהלה פֿערוואַלטונג, דער אַלטער קהלה ראַט און דער נייער קהלה ראַט, ווי אויך יעדער פֿון די דאַזאַרעס בעזונדער.

צום סוף איז נאָך בעשלאָסען געוואָרען א רייהע סובסידיעס און גראַטיפֿיקאַציעס, דערונטער איז בע־שלאָסען א סובסידיע פֿון 10 טויזענד זל. פֿאַר'ן מפעל-הבצרון און 10 טויזענד זלאָטעס פֿאַר מפעל־ההצלה פֿון דער אגודה".

Źródłem zdrowia dla każdego, to kąpiel szyszką „Novopin"

בטמיש־באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריום
פ. שאַץ
פּיעטריקאָווער 37

לעבער
ווערען אויסגעגעבען צו ביליגע פּרייזען
ג. נאָרדמאַן
שרודמיעסקאַ 8

7kl. Pryw. Szkoła Powsz. Męska
oraz PRZEDSZKOLE dla płci obojga
p. n. „Nauka i Wychowanie"
Zrzeszenia Nauczycieli w Łodzi
PIŁSUDSKIEGO 62, tel. 245-97.
איינשרייבונגען פֿון נייע שילער נעמט אָן די קאַנצע־לאַריע טעגליך פֿון 10 פֿריה ביז 1 בייטאָג.
יודישע למודים, ווי העברעאישע שפּראַך און ליטעראַטור, יודישע געשיכטע, רעליגיע און תנ"ך, ווערען אונטעריכטעט אין א זעהר ברייטען מאַסשטאַב. די לעקציעס אין דער 1-טער קלאַס הויבען זיך אָן 9 פֿריה. מעסיגע פּרייזען.
שול-לייטער: ע. גאָלדשמידט.

Achtung! Achtung!
Webereibesitzer, Baumwoll und Juta-Aktiengesellschaften !!!
Eine erstklassige, prima Kraft,
WEBEREILEITER (Direktor)
tätig gewesen im Auslande und Inlande (15 jährige Praxis) Weberei Hochschulbildung in Deutschland, — wünscht Stellung zu wechseln im Lande oder Auslande!
Verpasst nicht eine einmalige Gelegenheit!
Offerten unter „R. S. 1700".

אייער פּערזענליכער אינטערעס
באַר צו קויפֿען די ווייבעז
מיט דער מאַרקע
„באַרון"
נאָוואָמיעסקאַ 30,
טעל. 210-58
וועלכע גאַראַנטירט אייך גענוס און צופֿרידענהייט פֿאַר ביליג געלד.

דייטשלאַנד און איטאַליע

האָבן צוגעשיקט אַ ענטפער אויף דער פראַנצויזיש-ענגלישער נאָטע

פ א ר י ז, 7. (ספּ. טעל.) האוואס מעלדעט פון רוים: דער איטאַליענישער ענטפער אויף דער פראַנצויזיש - ענגלישער נאָטע פון 26 דעצעמבער פ. י. איז היינט נאָכמיטאָג איבערגעגעבן געוואָרן דורך דעם אויסערן מיניסטער טשיאַנאָ די אַמבאַסאַדאָרען פון פראַנקרייך און ענגלאַנד אין רוים. די נאָטע זאָל פּערעפענטליכט ווערן אין דער נאָהענטסטער צייט. ווען מען פערזיכערט ענטהאַלט זי אַ געוויסע פאָרמולירונג און איז רעדאַגירט אין אַ פריינדליכען טאָן.

לאַנד און פראַנקרייך זאָל קענען אַרויסרופען דעם איינדרוק, אַז דאָס פראָבלעם פון פריוויליגע אויסלענדער אין שפּאַנישען בירגערקריג איז אַרויסגערופען געוואָרען דורך דייטשלאַנד. דעריבער מוז די דייטשע רעגירונג ווידער פעסטשטעלען אַז דאָס האָט זי אויך די איטאַליענישע רעגירונג באַלד פון אָנהויב געפאָדערט, צו מאַכען אַ סוף צו דעם אַרויספאָהרען פון פריוויליגע קיין שפּאַניען. און אַז נאָר די פראַנצויזישע און ענגלישע רעגירונגען האָבן די פאָדערונג אָפּגעוואָרפען.

אין דער נאָטע ווערט צום סוף אָנגעוויזען, אַז די דייטשע רעגירונג מאַכט אָפּהענגיג איהר הסכם פון פאָלגענדע בעדינגונגען:

1) אַלע אַנדערע מלוכות נעהמען אָן אַ עהנליכע שטעלונג, 2) די ענטשיידונג פון אַנדערע פראָבלעמען וואָס זענען געבונדען מיט דער דירעקטער אינטערווענץ וועט תיכף פאָרקומען, 3) אַלע מלוכות, וואָס בעטייליגען זיך אין אָפּמאַך, וועלען מסכים זיין אויף אַ בעדינגונגסלאָזע ווירקזאַמע און אויפן אָרט אַדורכגעפיהרטע קאָנטראָלע.

דער אינהאַלט פון דער דייטשער נאָטע

ב ע ר ל י ן, 7. (ספּ. טעל).

דאָס דייטשע אינפאָרמאַציע ביוראָ מעלדעט: די נאָטע וואָס איז היינט איבערגעגעבן געוואָרען די אַמבאַסאַדאָרען פון פראַנקרייך און ענגלאַנד אויף דעם פראַנצויזיש - בריטישען פאָרשלאָג וועגען די פריוויליגע קיין שפּאַניען, ווערט צווישען אַנדערעם אָנגעוויזען, אַז די דייטשע רעגירונג מוז מאַכען בעוואָרענישען געגען דעם, אַז דער נייער שריט פון ענג-

דייטשלאַנד שטרעבט צו לאָקאַליזירן דעם שפּאַנישען קאָנפליקט

אַזאַ ערקלערונג ענטהאַלט די דייטשע נאָטע

ב ע ר ל י ן, 7. (ספּ. טעל).

די דייטשע מאַסגעבענדע קרייזען מעלדען: „די דייטשע נאָטע וואָס איז איבערגעגעבען געוואָרען היינט אַרום 6 אַ זייגער אין אָווענד אין בערלין די אַמבאַסאַדאָרען פון פראַנקרייך און ענגלאַנד ענטהאַלט אַ גינסטיגען ענטפער אויפן פאָרשלאַג פון די מלוכות, דאָס ענטשפּרעכט דער ביז איצטיגער שטעלונג פון דייטשלאַנד לגבי דעם קאָמפּלעקס פּראָבלעמען, וואָס זענען בעריהרט געוואָרען. ווייל דייטשלאַנד ווי אויך איטאַליען האָבען פון אָנהויב אָן געפאָדערט אַ ווירקליכע נישט-אינטערווענץ, סיי דירעקטע סיי אומדירעקטע. די דאָזיגע צוויי מלוכות קענען נישט זיין פעראַנטוואָרטליך דערפאַר וואָס אין הערבסט 1936 איז נישט דערגרייכט געוואָרען דער ציל. אויב אָבער די בלוטיגע ערפאַהרונגען האָבען בעוויזען די גערעכטיגקייט פון דאָזיגען שטאַנדפּונקט, דאַרף מען האָפען אַז זיי וועלען דורך אַלע אָנגעווענדעט ווערען, בכדי מיטצוהעלפען צו דער לאָקאַליזאַציע פון קאָנפליקט".

אַלאַרמירענדע ידיעות וועגען אַ נייעם קאָנפליקט אויפ׳ן מיטעלענדישען ים

פ א ר י ז, 7. (ספּ. טעל).

די אויפמערקזאַמקייט פון דער עפענטליכער מיינונג פון די פראַנצויזישע פּאָליטישע קרייזען איז מיט נעכטען געווענדעט געוואָרען אין דער זייט פון די מזרחדיגע ברעגעס פון מיטעללענדישען ים.

די היינטיגע פּאַריזער פּרעסע רעדט מיט בעאונרוהיגונג אַרום די לאַגע וואָס איז געשאַפען געוואָרען אין סאַנדזשאַק אַלעקסאַנדרעטאַ, וועגען וועלכען מען האָט שוין געשריבען אין דער פעלקער-ליגע. דער גאַנצער ענין איז ענטשטאַנען צוליב דעם אונטערשרייבען דורך דער פראַנצויזישער רעגירונג דעם אָפּמאַך מיט סיריען לויט וועלכען פראַנקרייך האָט אָנערקענט די אומאָפּהענגיגקייט פון סיריען. טערקיי האָט דאַן ערקלערט, אַז נאָך דער וועלט מלחמה האָט זי זיך אָפּגעזאָגט פון איהרע רעכט אויף דעם סאַנדזשאַק אַלעקסאַנדרעטאַ לטובת פראַנקרייך ווייל זי האָט געהאַט פערטרויען אַז די טערקישע בעפעלקערונג וועט געניסען פון פולשטענדיגער גלייכבערעכטיגונג. טערקיי קען אָבער נישט מסכים זיין אַז די דאָזיגע בעפעלקערונג זאָל זיך געפינען פולשטענדיג אונטער דער הערשאַפט פון די אַראַבישע פאַקטאָרן.

די פּאַריזער אונטערהאַנדלונגען האָבען נישט געגעבען קיין שום רעזולטאַט.

נעכטען זענען אָבער פּלוצלונג אָנגעקומען ידיעות וועגען אַ רייזע פון טערקישען פּרעזידענט אין די גרענניץ געביטען ביים סאַנדזשאַק אַלעקסאַנדרעטאַ. בעזונדערס אַלאַרמירענד איז די ידיעה אַז דער טערקישער פּרעזידענט האָט בעת זיין רייזע אָפּגעהאַלטען אין עסקישעהיר אַ 4-שעהדיגע קאָנפערענץ מיטן פּרעמיער, אויסערן מיניסטער, אינערן מיניסטער ווי אויך שעף פון גענעראַל-שטאַב.

די פריהמאָרגען פּרעסע אַלאַרמירט און רעדט אַרום די עווענטואַליטעט פון אַ טערקישען מלוכה-אַטענטאַט אין סאַנדזשאַק אַלעקסאַנדרעטאַ.

וואָס אינפאָרמירען די דייטשע קאָרעספּאָנדענטען פון שפּאַניען

ב ע ר ל י ן, 7. (ספּ. טעל).

די דייטשע קאָרעספּאָנדענטען אין שפּאַניען שטעלען פעסט, אַז היינט איז מאַדריד צום ערשטען מאָל געוואָרען כמעט פולשטענדיג אַרומגערינגעלט דורכן מיליטער פון די אויפשטענדיגע און אַז דער רינג אַרום דער בעלאַגערטער שטאָט ווערט אַלץ ענגער. די לאַגע פון מאַדריד זעהט אויס צו זיין נישט מעהר צו ראַטעווען. איינער פון די קאָרעספּאָנדענטען נאָטירט דעם קלאַנג, אַז די אָנפיהרונג מיט דער פערטיידיגונג פון מאַדריד האָט געזאָלט פאָרלעגען צו פערלאָזען די שטאָט. גענעראַל פראַנקאָ זאָל האָבען דעם פאָרשלאַג אָפּגעוואָרפען. פאָדערענדיג די אומבעדינגטע קאַפּיטולאַציע.

היינט די לויה פון טשיזשעווער קדוש

צווייטער קרבן פון די בלוטיגע געשעהענישען

וו א ר ש א, 7. (טעלעפאָניש).

דער קדוש זעליג יעלין פון טשיזשעוו, וועלכער איז מיטוואָך פאַרטאָג געשטאָרבען אין וואַרשאַווער שפּיטאַל, האָט פערלאָזט אַ פרוי מיט דריי קינדער. דאָס עלטסטע קינד איז 8 יאָהר אַלט.

די טשיזשעווער יודען האָבען זיך בעמיהט, אַז דער קדוש זאָל געבראַכט ווערען קיין טשיזשעוו און דאָרט זאָל פאָרקומען די לויה, דאָס וועט אָבער נישט קאָנען געשעהען.

דער קדוש וועט דעריבער געבראַכט ווערען צו קבורה אויפ׳ן וואַרשאַווער בית עולם. די לויה וועט זיין אַ שטילע און זי וועט פאָרקומען פרייטאָג פאַרטאָג. צו דער לויה וועלען צוגעלאָזען ווערען בלויז די אַלמנה, יתומים און קרובים, דער מת וועט געבראַכט ווערען אויפ׳ן בית־עולם דירעקט פון פּראָסעקטאָריום.

היינטיגע נאַכט האָט מען אין יודישען שפּיטאַל אויף טשיסטע געבראַכט ווייטערע דריי פערוואונדעטע פון די טשיזשעווער געשעהענישען.

אסתר באַרנשטיין (26 יאָהר אַלט), רבקה סלוצקאַ (34 י. א. אַ שוואַנגערע פרוי אין אַכטען מאָנאַט) און העניע ווייגאַלד (21 י. א.). אַלע דריי פרויען זענען שווער פערוואונדעט.

דער צושטאַנד פון ישראל באַראַן, וועלכער איז נאָך מיטוואָך געבראַכט געוואָרען פון טשיזשעוו אין וואַרשאַווער שפּיטאַל איז האָפנונגסלאָז.

וועגען די געשעהענישען אין שטעטעל טשיזשעוו (באַהן־סטאַציע אויפ׳ן וועג וואַרשע-ביאַליסטאָק, נאָך מאַלקין) מעלדעט מען, אַז אַ חוץ די 5 יודישע קרבנות, וועלכע מען האָט געבראַכט קיין וואַרשאַ און פון וועלכע איינער, דער 36־יעהריגער זעליג יעלין איז געשטאָרבען, זענען שווער פערוואונדעט געוואָרען נאָך פאָלגענדע פערזאָנען. מאָניש ווייגאַלד, געבראַכט קיין וואַרשאַ אין יודישען שפּיטאַל אויף טשיסטע;

קאָפּעל קצב, אַ וואַרשאַווער סוחר, אויך געבראַכט קיין וואַרשאַ;

שמואל גאָלדבערג, פון אָסטראָוו מאַז.;

אפרים גזשיבאַק (פון דאָרף טימינקי);

משה זיסמאַן (פון טשעכאַנאָוויעץ);

זעל קאַסאַוער;

אַ חוץ זיי פעהלען עטליכע יודען, וועלכע מען זוכט אַרום. צוויי יודען האָט מען געפונען אויפ׳ן בית־עולם פערהלשט.

קיין וואַרשאַ איז געקומען פון טשיזשעוו דער פּרעזעס פון רעטונגס־קאָמיטעט ה׳ סמאָטשינסקי.

אין טשיזשעוו האָט די זיכערהייטס־מאַכט אַרעסטירט 41 פערזאָן. די אָרטיזיכערהייטס־מאַכט פיהרט אַן ענערגישע אויספאָרשונג מיט׳ן צוועק צוצוציהען די שולדיגע צו שטרענגסטער פעראַנטוואָרטליכקייט. עס זענען אַרויסגעגעבען געוואָרען פעראָרדנונגען אויף איינצוהאַלטען די רוה.

ווי מען גיט איבער זענען דינסטאָג פיל אונטער געהעצטע פּויערים אַוועק אין זייערע דערפער און דאָרט געשלאָגען אָפּגעזונדערטע יודישע דאָרפס-איינוואוינער, אַזוי האָבען זיי אין קאָס הינטער טשיזשעוו צעשלאָגען דעם איינציגען יוד פון דערף אַקאָן און חרוב געמאַכט זיין וואוינונג, דעם יוד האָט אָפּגעראַטעוועט פון די כוליגאַנעס זיין קריסטליכער שכן.

אין אַלגעמיין זענען אין טשיזשעוו פערהאַן 15 פערוואונדעטע און 30 צושלאָגענע.

וו א ר ש א. 7. (ספּ. טעל.).

היינט פאַרנאַכט איז אין שפּיטאַל געשטאָרבען די 40 יעהריגע יוזעפאַ גוואַרדיאַק, וואָס איז בעת די דינסטאָגדיגע אַנטי יודישע געשעהענישען אין טשיזשעוו צופעליג שווער פערוואונדעט געוואָרען פון אַ רעוואָלווער קויל פון אַ פּאָליציאַנט.

לעצטע דעפּעשען

ק א ז א ב ל א נ ק א, 7 (ספּ. טעל). אַלס אָנזאָג אַז אין פּאָרט וועט אָנקומען די פראַנצויזישע עסקאַדרע פון אַטלאַנטישען אָקעאַן ווערט בעטראַכט דאָס אָנקומען פון די טאָרפּעדאָ־שיפען „פּאָמאָנאַ", „איפיגעניאַ", „פלאָראַ" און „מעלפּאָמינאַ" וואָס געהערען צו דער 12 דיוויזיע פון פראַנצויזישען פלאָט.

ב י ל ב א אָ, 7. (ספּ. טעל.) דער פערטיידיגונגס קאָמיטעט פון באַסקען לאַנד פערעפענטליכט פאָלגענדען קאָמוניקאַט: אויפן באַסקישען פראָנט איז היינט נאָטירט געוואָרען נאָר לייכטע און אונווירקזאַמע באָמבאַרדירונג פון על סעמאַ. אויפן אָפּשניט פון אוגידעג האָט די באַסקישע אַרטילעריע באָמבאַרדירט די פּאָזיציעס פון געגנער.

ל אָ נ ד אָ ן 7 (ספּ)

אין משך פון די לעצטע וואָכען זענען אין לאָנדאָן און אַנדערע גרעסערע שטעט אין ענגלאַנד רעגיסטרירט געוואָרען 325 טויט-פאַלען פון גריפּע. אין דער פערגאַנגענער וואָך זענען געווען 95 טויט-פאַלען. אין לאָנדאָן אַליין זענען אין די לעצטע וואָך געשטאָרבען 128 פערזאָן פון גריפּע, 119 פון בראָנכיט, 215 פון לונגען-ענטצינדונג.

ב ר י ס ע ל, 7 (ספּ.)

היינט איז אונטערגעשריבען געוואָרען דער פּויליש-בעלגישער האַנדעלס-אָפּמאַך.

ל אָ נ ד אָ ן, 7 (ספּ. טעל.)

זשאַבאָטינסקי האָט נישט בעקומען קיין וויזע קיין ארץ-ישראל און ער וועט דעריבער נישט קאָנען אָפּגעבען ערקלערונגען פאַר דער קעניגליכער קאָמיסיע.

גאַנץ לאָדז

טרעפט זיך היינט פרייטאָג און מאָרגען שבת, 12 בייטאָג אין „פילהאַרמאָניע" אויף די 2 לעצטע אָפּשידס-קאָנצערטען פון

יאַסעלע קאַלאַדני

אין אַ פולשטענדיג ניי פּראָגראַם.

אויבערקאַנטאָר לעווי זינגט אין ענגלישען ראַדיאָ

דעם 13 יאַנואַר ה. י. 6 אַ זייגער מיט 40 מינוט — ענגלישע צייט — וועט דורכן לאָנדאָנער ראַדיאָ זינגען דער בערימטער אויבערקאַנטאָר וואָלף לעווי.

לעווי איז אַ לאָדזער, אַ שילער פון חייקל יאַנאָווסקי, האָט שטודירט אין דייטשלאַנד און ער שטאַמט פון אַ בערימטער חזנישער משפּחה איצט איז ער אויבערקאַנטאָר אין בירמינגהאַם (ענגלאַנד) קאַנטאָר לעווי וועט זינגען: אל הצפור, ושמרו, למדבר, הנה מה טוב, די באַבע.

1-טע רעטשניצע
מיט שטענדיגע בעטען
פאַר כירורגיע פון ציין. קיהן-באַקען און יאַסלעס
פון Dr. med.
Sadokierski
פּיעטריקאָווער 56, טעל. 129-77.
עמפּפאַנגס-שעה׳ן פון 9 פריה ביז 12 בייטאָג.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער. סיפיליס און הויט-קראַנקה בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע
נעמט אָן פון 8—11 בייטאָג און 4—9 צוועני

Dr. H. LUBICZ med.
ספּעצ. פאַר הויט, וועגעריש און מענער-שוועכע קראַנקהייטען
האָט זיך איבערגעצויגען פון ציגעל-גאַס 7 אויף
69 פּיָטרקאָווסקאַ 69
טעל. 141-32 (ווינקעל נאַרוטאָוויטשאַ)
נעהמט אָן פון 8-10 פריה, 2-12 און 5-8 אָוו.
זונטאָג און חגאות פון 9-11 פריה.

Dr. REICHER
פּאָלודניאָווא 28, טעל. 201-93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג
סעקסועלע פּראָטעזען פון פּסיכאָ - אַנאַליזע
רענטגען- בעשטראַהלונגען ביי הויט-קראַנקה
נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט.
זונטאָג און חגאות פון 9—12.

Dr. med.
HALTRECHT
ספּעציעל-אַרצט פאַר הויט.-געשלעכטס קראַנקהייטען און מענער-שוועכע
האָט זיך איבערגעצויגען פון פּיעטריקאָווער 10 אויף
161 פּיעטריקאָווער 161
טעל. 245-21
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען

געדענקט, ביי
שטשעשליווי
אַ גרויסער אויסוואַהל פון
אָריגינעלע בילליגער און
טאָמאַשאָווער סחורות
אויף אַנציגער און פּאַלטענס
פון די בעסטע קוואַליטעטען
אויף פערשידענע רעשטען
קומט און איבערצייגט אייך
R. Szczęśliwy
לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5
טעל. 156-09.
געדענקט פּראָנט II שטאָק.

ענגליש־איטאַליענישער הסכם
איז אַ קלאַפּ פאַר דער אידעע פון די „קרייץ־צוגען“

דאָס ערשטע גרויסע פּאָליטישע געשעהעניש פון נייעם יאָהר — דאָס אונטערשרייבען דעם ענגליש־איטאַליענישען אָפּמאַך, איז אָהן שום ספק אַ גוטער אָנהויב.

אין אַן אָפּאָזיציאָנעלער לאָנדאָנער צייטונג האָט זיך לעצטענס בעוויזען אַ זעהר בייזע קאַריקאַטור. אַ נעגער, וואָס איז אויפגעצייכענט אויף דער קאַריקאַטור פרעגט ביי אַ צווייטען, וואָס עס בעדייט אזוינס ביי די ווייסע אַ „דזשענטעלמענישער הסכם“. דער ענטפער איז פאָלגענדער: „דאָס איז אַזאַ הסכם, ווען צוויי מענשען, וואָס ווילען זיין דזשענטעלמענער, רעדען זיך אָפּ צו האַנדלען אַזוי, ווי עס דאַרפען, לויט זייער מיינונג, האַנדלען דזשענטעלמענער“. די דאָזיגע סאַרקאַסטישע בעמערקונג איז אָבער נישט אָנווענדבאַר, ביי דעם נאָר וואָס געשלאָסענעם ענגליש־איטאַליענישען הסכם. ריכטיגער פון אַלעם איז — און דאָס ענטשפּרעכט פולשטענדיג די פּלענער פון ביידע צדדים, וואָס האָבען געשלאָסען דעם אָפּמאַך — אַז דעם הסכם דאַרף מען פערגלייכען צו אַ קאַנווע, אויף וועלכער, ביי אַ גוטען ווילען פון ביידע פּאַרטנערן, וועט מען קענען אויסנעהען דאָס געבילד פון דער קומענדיגער ענדגילטיגער דערנעהנטערונג צווישען ענגלאַנד און איטאַליען.

דערצו האָט מען קודם־כל געמוזט בעזייטיגען די מניעות, וואָס האָבען זיך געפונען אויפ׳ן וועג צו דער דערנעהנטערונג. מען האָט געמוזט ליקווידירען די שווערע ירושה, וואָס איז געקומען אַלס רעזולטאַט פון קאַמף צווישען ענגלאַנד און איטאַליען, פאַר דער הערשאַפט אויפ׳ן מיטלענדישען ים. דער דאָזיגער קאַמף איז, ווי בעוואוסט, בעשטאַנען פון דריי נישט גלייכע פאַזען: די איטאַליעניש־אביסינישע מלחמה, וואָס האָט געשאַפען פאַר ענגלאַנד פערוויקלונגען אין עגיפּטען און פּאַלעסטינאַ און איבערהויפּט אויפ׳ן נאָהענטען מזרח, און ענדליך דער קאַמף פאַר די אינטערעסען אין מערב־זייטיגען טייל פון מיטלענדישען ים, אויף דעם שפּאַנישען טעריטאָריום.

דער איצטיגער הסכם ליקווידירט פולשטענדיג די פערשאַרפטע ענגליש־איטאַליענישע בעציהונגען וואָס זענען אַרויסגערופען געוואָרען דורך דער מלחמה אין מזרח־אפריקאַ. די פראַגע פון אַנערקענען פאַר איטאַליען די סובערעניטעט אין אַביסיניען און די ענגלישע אינטערעסען ביים אויספלוס פון טייך נילוס ווערט געלעזט דורך געגענזייטיגע גאַראַנטיעס, ווי אויך די זיכערקייט פון די קאָמוניקאַציע־ליניעס פון ענגלאַנד און איטאַליען אויף דעם מיטלענדישען ים.

גלייכצייטיג בעקומט ענגלאַנד דורך דעם געשלאָסענעם הסכם אויפגעבונדענע הענט אין נאָהענטען מזרח. צי זענען די אונרוהען אין פּאַלעסטינאַ דירעקט געשטיצט געוואָרען פון איטאַליענישע קוועלען, אָדער נישט, בלייבט אָבער איצט אַ פאַקט, אַז אַ דאַנק די פערבעסערטע בעציהונגען צווישען ענגלאַנד און איטאַליען בעקומט ענגלאַנד מעהר בעוועגונגס־פרייהייט ביי דער לעזונג פון די שאַרפע פּראָבלעמען אין פּאַלעסטינאַ, איראַק א. אַ. וו. אין צונעהמענדיג ביי איהרע שונאים דעם לעצטען שאָטען פון האָפנונג אויף דער מעגליכער הילף מצד איטאַליען. אין דער הינזיכט האָט דער ענגליש־איטאַליענישער הסכם אַן אויסערגעוועהנליך וויכטיגע בעדייטונג.

וואָס שייך דער דריטער פאַזע פון קאַמף פאַר דער הערשאַפט אויף דעם מיטלענדישען ים — דעם שפּאַנישען בירגער־קריג — וועט אויך דאָ דער ערשט אונטערגעשריבענער הסכם שפּילען אַן ענטשיידענדע ראָלע. דער הסכם צווישען דעם פאַשיסטישען איטאַליען און דעם ליבעראַלען ענגלאַנד אין דער שפּאַנישער פראַגע, וועט זיין אַ קלאַפּ דער אידעע פון „קאַמף פון דאָקטרינען“ און אַלערליי „קרייץ־צוגען“ און וועט אויסמיידען די סכנה פון נישט צוטיילען איירופּאַ אויף צוויי פיינדליכע לאַגערן.

אין דער הינזיכט איז זעהר כאַראַקטעריסטיש די ערקלערונג, וואָס עס האָט געגעבען אַזאַ קאָמפּעטענטע פּערזאָן ווי גענעראַל פראַנקאָ דעם קאָרעספּאָנדענט פון דער ליסאַבאָנער צייטונג „דיאַריאָ דע נאָטיסיאַס“. גענעראַל פראַנקאָ האָט נעמליך ערקלערט, אַז די הילף פון ראַטען־פערבאַנד פאַר די לינקע אין שפּאַניען סיי אין מענשען, ווי אויך אין קריגס־מאַטעריאַל און געלד־מיטלען איז פערהעלטנישמעסיג קליין. און אַז די גרעסטע הילף בעקומען די לינקע פון ענגלאַנד, פראַנקרייך, בעלגיע און טשעכאָסלאָוואַקיען. אָבער אויב דאָס איז אַזוי, דאַן בלייבט שוין פון גאַנצען אידעאָלאָגישען פראָנט קיין שום שפּור, נאָר עס בלייבט אַ בלויזער קאַמף פאַר אויסערליכע פּאָליטישע אינטערעסען.

אין דעם דאָזיגען אויסערליך־פּאָליטישען קאַמף ענדערט איצט איטאַליען איהר פּאָזיציע, איבערגעהענדיג עפּענטליך צו דער פּאָליטיק פון אַ הסכם מיט ענגלאַנד.

אמת, די איטאַליענישע פּרעסע בעמיהט זיך צו טרייסטען דייטשלאַנד, אָנווייזענדיג, אַז „די בעציהונגען פון איטאַליען צו דייטשלאַנד האָבען זיך פון נישט פערערגערט און נישט אָפּגעשוואַכט געוואָרען, להיפוך, זיי זענען פערשטאַרקט געוואָרען, ווייל דייטשלאַנד בעקומט אויטאָמאַטיש אַ נייע מעגליכקייט פון אַ דערנעהנטערונג מיט ענגלאַנד“. די דאָזיגע מעגליכקייט, צו וועלכער זי שטרעבט כסדר. אָבער די דאָזיגע טרייסט־ווערטער זענען אַ שוואַכע קאָמפּענסאַציע פאַר דייטשלאַנד, וועלכע האָט אין דער דערנעהנטערונג מיט איטאַליען געוואָלט זעהן טאַקע אַ סאַטיספאַקציע פאַר דער דערנעהנטערונג מיט ענגלאַנד, וואָס געלינגט איהר נישט.

דער ענגליש־איטאַליענישער הסכם האָט אַן איבעריג מאָל בעוויזען, אַז די אויסגעקליגעלטע דיפּלאָמאַטישע קאָמבינאַציעס קענען נישט ענדערן די נאַטירליכע ענטוויקלונג פון די אמת׳ע אינטערעסען פון די מלוכות און פעלקער. דאָס האָט געהאַט צו פיהלען דייטשלאַנד אין יאָהר 1914, ווען די זעלבע איטאַליען, וועלכע האָט געהערט צו דעם „דריי־בונד“, וואָס איז געשאַפען געוואָרען דורך דער דייטשער דיפּלאָמאַטיע, איז דורכ׳ן כח פון די אומשטענדען און איהרע לעבעדיגע אינטערעסען אַריינגעצויגען אין וועלט־קריג אויף דער זייט פון דער קאָאַליציע. דער נאָר וואָס אונטערגעשריבענער ענגליש־איטאַליענישער הסכם איז אַ בולטער בעווייז פאַר דעם דאָזיגען אמת.

ל. ג—ראוו

יודען אין די סקאַנדינאַווישע לענדער
א געשפּרעך מיט אויבער־ראַבינער דר. מ. עהרענפּרייז

ווין (יט״א) וויילענדיג אויף אַ קורצען אויפענטהאַלט אין ווין, האָט דער אויבער־ראַבינער פון שטאָקהאָלם ד״ר מרדכי עהרענפּרייז איבערגעגעבען דעם יט״א־קאָרעספּאָנדענט פאָלגענדע אינפאָרמאַציעס וועגען דער לאַגע פון יודען אין די סקאַנדינאַווישע לענדער:

די לעצטע יאָהרען זענען די יודישע קיבוצים אין די צפון־לענדער שוועדען, דענעמאַרק און נאָרוועגיען געוואָרען אַ לעבעדיגער און אַקטיווער פאַקטאָר פון וועלט־יודענטום. די דאָזיגע אַקטיוויטעט קומט צום אויסדרוק אין דער גרינדונג פון יודישע יוגענד־אָרגאַניזאַציעס, אין דער שאַפונג פון ציוניסטישע פערבאַנדען, אין דער ענטשטעהונג פון אַ יודישער פּרעסע און צום סוף אין צוזאַמענשלוס פון אַלע ראַבינער פון די צפון־לענדער. אונטער פאָרזיץ פון ראַבינער ד״ר עהרענפּרייז איז מיט אַ יאָהר צוריק פאָרגעקומען דער ערשטער ראַבינער־קאָנגרעס פון די סקאַנדינאַווישע לענדער. דער צווייטער קאָנגרעס קומט פאָר אין די נעכסטע טעג אין קאָפּענהאַגען.

די מאַטעריעלע לאַגע פון די יודען אין צפון איז צופרידענשטעלענד. אין די דאָזיגע לענדער געניסען די יודען פולע און פאַקטישע ווירטשאַפטליכע און פּאָליטישע גלייכבערעכטיגונג. די איינפלוס פון פּאָליטישער יודען־שנאה לאָזט זיך קוים בעמערקען.

אין פינלאַנד עקזיסטירט אַ יודיש גימנאַזיום, וואָס ווערט אויסגעהאַלטען דורך דער יודישער קהלה און אונטערשטיצט דורך דער רעגירונג. קאָפּענהאַגען בעזיצט אַ יודישע פאָלקס־שול, און די רעליגיאָנס־שול אין שטאָקהאָלם (אונטער דער ליטונג פון ראַבינער ד״ר עהרענפּרייז) ווערט בעזוכט דורך 300 קינדער אין עלטער פון 9 ביז 18 יאָהר. אָהן אַ צייכען פון דער דאָזיגער שול ווערען יודישע שילער נישט צוגעלאָזען צו מאַטורע־עקזאַמענס אין די מיטעלשולען.

אין יודישען קהלה־הויז אין שטאָקהאָלם קאָנצענטרירט זיך דאָס געזעלשאַפטליכע און נאַציאָנאַלע יודישע לעבען פון דער יוגענד. זייט העכער צעהן יאָהר איז דאָרט טעטיג אַ העברעאישער קלוב.

די רעגירונגען פון אַלע סקאַנדינאַווישע לענדער בעציהען זיך לגבי יודען זעהר פריינדליך.

ד״ר עהרענפּרייז, וועלכער האָט זיינער צייט אין אַנערקענונג פון זיינע ליטעראַרישע און וויסענשאַפטליכע לייסטונגען ערהאַלטען דעם פּראָפעסאָר־טיטול, האָט מיטגעטיילט דעם יט״א־פאָרשטעהער, אַז ער אַרבייט איצט איבער אַ ריזיגע מאָנאָגראַפיע פון משה רבנו ביז הערצל א. ט. „פיהרער פון ישראל“. דער ערשטער באַנד פון דעם דאָזיגען ווערק איז שוין מיט אַ צייט צוריק ערשינען אין דער דייטשער שפּראַך. אין דעם לעצטען באַנד זאָל אַריינגעהען אַ גרויסע אַרבייט איבער טעאָדאָר הערצל, צו וועלכער ד״ר עהרענפּרייז זאַמעלט איצט מאַטעריאַלען אין ווין.

צום סוף דערמאָהנט ד״ר עהרענפּרייז די פריידיגע מינוטען, וועלכע ער האָט איבערגעלעבט אין שטאָקהאָלמער קאָנצערט־הויז, ווען דער קעניג פון שוועדען האָט דעם יודישען געלעהרטען פּראָפ. לעווי איבערגעגעבען דעם נאָבעל־פּרייז.

זאַל „פילהאַרמאָניע“
נאַרוטאָוויטשאַ 20.

אויפ׳ן אַלגעמיינעם פערלאַנג פון פובליקום!

היינט פרייטאָג, 9 אָוונט — מאָרגען שבת, 12 בייטאָג

2 לעצטע געזעגנונגס־קאָנצערטען 2

פון בעריהמטען זינגער מייסטער פון יודישען פאָלקס־ליד

יאָסעלע קאָלאַדני

איז פּראָגראַם פּערל פון יודישען פאָלקס־ליד:

1) צו שפּעט (י. קאָלאַדני)
2) דער חלום און די זיג (א. שטיינבערג).
3) שמעון „צאַצקע“ (י. קאָלאַדני).
4) בטחון (י. קאָלאַדני).
5) משה׳לע (י. קאָלאַדני).
6) דאָס נערוועזע ווייב (י. קאָלאַדני).
7) דער בעל־יועץ (א. שטיינבערג).
8) שבת אין די וועלדער (נ. שטערנהיים)
9) דאָס אייניקעל (נ. שטערנהיים).
10) געוואָרען אַ כלה (י. קאָלאַדני).
11) סאָלדאַטאָלאָק (י. קאָלאַדני).
12) דער שניידער (י. קאָלאַדני).
13) טעאַטער (י. קאָלאַדני).
14) אָהן אַ בילעט (י. קאָלאַדני).
15) דער פריזיער (י. קאָלאַדני) א. אַ.

פּאַראַדיעס און מאָנאָלאָגען.

היינט פרייטאָג, 9 אָוונט — פרייזען
פון 54 גר. ביז 2.20
מאָרגען שבת, 12 בייטאָג — פרייזען
פון 40 גר. ביז 1.50

בילעטען פערקויפט די קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

„דער גרעסטער זשורנאַליסט"

געשטאָרבען אַרטור בריסביין, דער אַמטייערסטער בעצאָהלטער צייטונגס־שרייבער אין דער וועלט

פון ישעיה אוגער

באַטירליך רעדען מיר דאָ וועגען אַן'אַמעריקאַנער צייטונגס־שרייבער. דען נאָר אין אַמעריקאַ קען פּאַסירען אַזאַ זאַך, אַז אַ זשורנאַליסט זאָל בעקומען אַ קעניגליכען האָנאָראַר. אומגעפּעהר 300 טויזענד דאָלאַר אַ יאָהר; גענויער: 5000 דאָלאַר אַ וואָך. דער קעניג פון נאָרוועגען קריגט נישט אַזאַ „גאַזשע"; מ'קען שווערען דערויף. און די „קליינע טישלעך", די הערשער פון די באַלקאַן־לענדער, פון אַזאַ יוגאָסלאַוויען, בולגאַריען, אָדער גריכענלאַנד — אַוודאי און אַוודאי נישט.

אַזאַ גאַזשע האָט אָבער בעקומען אַ פּשוט'ער בשר ודם — אַ קעניג אין זיין בראַנזשע, נאָר נישט קיין געקרוינטער, אַ הערשער איבער אַ סך מיליאָנען מענשען, נאָר נישט קיין געזאַלבטער — אַזאַ האָנאָראַר מיט פערשידענע טאַנטיעמען און „גראַטיפיקאַציעס" דערצו, פלעגט פערדינען יערליך דער בעוואוסטער, דער בעריהמטער אַמעריקאַנער זשורנאַליסט אַרטור בריסביין, וועלכער איז איצט געשטאָרבען אין אַ עלטער פון 72 יאָהר.

פּרעזידענט רוזוועלט איז אָהן ספק די פּאָפּולערסטע פּערזענליכקייט אין אַמעריקאַ. נאָך איהם קומט טשאַרלי טשאַפּלין, — „פון דער פילם־בראַנזשע". דאַן קומען אַ פּאָר מאַגנאַטען" פון דער אינדוסטריע און הויך־פינאַנץ (פון וועלכע דער „מיניסטער" האָט אַ יעהרליכע הכנסה פון נישט ווייניגער ווי 25 מיליאָן דאָלאַר), און נאָך זיי האָט געהערט צו די פּאָפּולערסטע אין „קאָלומבוסעס מדינה" דער זשורנאַליסט אַרטור בריסביין מיט זיין „בידנעם" האָנאָראַר פון נאָר 260 טויזענד דאָלאַר יעהרליך, אָבער מיט אַ איינפלוס און אַ מאַכט אַ סך אַ גרעסערע ווי אַ הענרי פאָרד, אַ מאָרגאַן אָדער אַ מעלאָן האָבען אָדער קענען האָבען אַ דאַנק זייערע ריזיגע פערמעגענס, וואָס געהען אין די הונדערטער מיליאָנען.

ער איז געווען אַליין אַ גרויסע מאַכט, אַ דיקטאַטאָר. ער האָט גערעדט טעגליך צו דרייסיג מיליאָן מענשען צום ווייניגסטען. נישט נאָר גערעדט, נאָר איינגעקנאַלט מיט זיי, איינגעהאַמערט, איינגעגעבערט אין די מוחות דורך די האַרטע שאַרבענס די נעמען און די „פּראָגראַמען" פון די אָדער יענע קאַנדידאַטען, וואָס ער האָט גראַד אונטערגעשטיצט בעת אַ וואַהל־קאַמפּאַניע, אָדער די געדאַנקען די „סלאָגאַנס", די לאָזונגען, וואָס איז נויטיג געווען צו פּאָפּולאַריזירען אין געוויסע מאָמענטען, כּדי צו ברענגען אין בעוועגונג די מאַסען.

און געטון האָט ער עס אויף זיין שטייגער, לויט זיין אייגענעם סטיל, אויף אַ אייגענאַרטיגען אופן, לויט זיין אייגענער שיטה. ער פלעגט שרייבען טעגליך איין לייט־אַרטיקעל, וואָס פלעגט איבערגעדרוקט ווערען אין איינגע און דרייסיג צייטונגען אין פערשידענע שטעדט: אין ניו־יאָרק, באָסטאָן, אַטלאַנטאַ, שיקאַגאָ, סאַן־פראַנציסקאָ, לאָס־אַנדזשעלעס, וואַשינגטאָן א. אז. וו. זיינע אַרטיקלען וואָס פלעגען דערשיינען שטענדיג אונטער דער רובּריק „טו־דיי" („היינט") אויף דער ערשטער זייט פון יעדער צייטונג, זענען בעשטאַנען אייגענטליך פון אַ 5—6 „נאָטיצען" אויף אַקטועלע טעמעס — „נאָטיצען" מיט אַ מאָראַליזירענדיגער טענדענץ, מיט אַ מוסר השכל, קורץ און שאַרף, אַזוי צו זאָגען אין טעלעגראַפישען סטיל און ס'רוב מיט גייסט געשריבען, נישט זעלטען עפּיגראַמאַטיש צוגעשפּיצט, מיט גוט־אויסגעקליבענע ציטאַטען געציירט און דורך געשיקטע היסטאָרישע ביישפּילען אילוסטרירט, אַזוי אַז ער פלעגט פערשפּאָרען רעדען אַ סך און פלעגט דורך דער דאָזיגער אייגענאַרטיגקייט פון זיין שרייבען בעסער מסביר זיין דעם שווערסטען ענין און זיכערער דערגרייכען זיין ציל ווי אַנדערע, וואָס אַז ער פלעגט פערשפּאָרען רעדען אַ סך און פלעגט „גיסען וואַסער" אָהן אַ שיעור. בריסביינס אַ גוט וואָרט אָדער אַ צוגעפּאַסטען ציטאַט פלעגט מען געדענקען און זאָגאַר איבערחזר'ן, איבערדערצעהלען.

דער אַמעריקאַנער עולם האָט ליב אַזעלכע קורצע, שאַרפע געווירצטע זאַכען פערפּראַוועט מיט „מאָראַל" און מיט „לעבענס־חכמה". די שריפטשטעלער, וואָס פערשטעהען אָט די קונסט אַזוי צו שרייבען, ווערען גוט בעצאָהלט. עס איז נישט פאַראַן קיין סך אַזעלכע דער פעהיגסטער און אָריגינעלסטער פון זיי איז געווען אַרטור בריסביין.

זיין שעף דער צייטונגס־קעניג וויליאַם ראַנדאָלף הורסט, דער טאַטע פון דער „געלער פּרעסע" אין אַמעריקאַ און בעזיצער פון איינציגע און פופציג טעגליכע צייטונגען און זשורנאַלען, האָט איצט אין זיין קורצען נעקראָלאָג, וועלכען ער האָט צוגעגעבען צו דער ידיעה וועגען בריסביינס טויט, געשריבען וועגען זיין וויכטיגסטען מיטאַרבייטער, מיט וועלכען ער איז פערבונדען געווען אַנ'ערך 40 יאָהר, אַז „ער איז געווען דער גרעסטער זשורנאַליסט פון אַלע צייטען".

וועגען דעם לאָזט זיך דיסקוטירען באַטירליך. אָבער אַז בריסביין איז געווען דער גרעסטער פון די אַלע אַמעריקאַנער זשעבים, וואָס האָבען גרויס און רייך געמאַכט הורסטן און זיין צייטונגס־קאָנצערן און זיי פּאָפּולער געמאַכט נישט נאָר אין אַמעריקאַ נאָר אין דער גאַנצער וועלט — דערין איז קיין ספק נישטאָ.

* * *

וויליאַם ראַנדאָלף הורסט און זיין צייטונגס־אונטערנעהמונג זענען אַן'אַמעריקאַנער אינסטיטוציע, אַ ספּעציפיש־אַמעריקאַנישע עפענטליכע איינריכטונג, זי איז די פערקערפּערונג פון דער „געלער פּרעסע". די פּרעסע אין אַמעריקאַ איז נישט די זעקסטע אָדער אַבעטע מאַכט, נאָר די צווייטע. דער כאַראַקטער פון הורסט „געלער פּרעסע" לאָזט זיך נישט אַזוי לייכט דעפינירען. זי איז אומפּעראַנטוואָרטליך, געוויסענלאָז, דעמאָקראַטיש, סענטימענטאַל, ציניש, הפקרדיג, וואולגאַריג, באַרמהערציג, פּרינציפּענלאָז, טאָלעראַנט א. אז. וו. א. אז. וו. זי קליבט נישט איבער די מיטלען, זי איז נישט מקפּיד אין פראַגען פון „מאָראַל".

זי האָט אַ אומגעהויערע השפּעה אויף די ברייטסטע שיכטען פון דער בעפעלקערונג. זי פיהרט זיי און דיריגירט זיי אין וועלכער ריכטונג זי וויל. זי שפּילט אַ געוואַלדיגע ראָל בעת די פערשידענע וואַהל־קאַמפּאַניעס; זי „אַגיטירט" די מאַסען, דיקטירט זיי פאַר וועמען צו שטימען און שלעפּט זיי צו די וואַהל־אורנעס.

די הורסט־פּרעסע שפּייזט איהרע מיליאָנען לייענער מיט אַוואַנטוריסטישע ראָמאַנען, מיט סענסאַציאָנעלע געריכטס־דראַמעס און פּיקאַנטע גט־פּראָצעסען. זי דינט זיי אָבער אויך: זי מאַכט פּראָפּאַגאַנדע פאַר אַ קינדער־פאָנד — און שאַפט נוצליכע און פּאָרטרעפליך־איינגעאָרדנעטע קינדער־אינסטיטוציעס, היימען, שפּיטאַלען. זי זאַמעלט גרויסע סומען געלד פאַר אַנדערע וויכטיגע צוועקען און איינריכטונגען. זי נעהמט זיך אָן די קריוודע פון די סאָציאַל און ווירטשאַפטליך בעעוולה'טע, זי טרעט נישט זעלטען שאַרף אַרויס געגען דעם אַל־מעכטיגען קאַפּיטאַל אין אינטערעס פון האָרעפּאַשניק און אינדוסטריע־אַרבייטער.

אָט דאָס אומגעפעהר איז הורסט „געלע פּרעסע". וויל הורסט האָט אַ געוואַלדיגען אַפּאַראַט צו זיין דיספּאָזיציע: טעגליכע צייטונגען, וועכענטליכע און חודש־זשורנאַלען, אויטאָמאָביל, — קינאָ, — ראַדיאָ, — ווירטשאַפטס־ און ספּאָרט־צייטונגען, איינאיינעם וועלען עס זיין אַ הונדערט פּעריאָדישע אוי[illegible]. די הורסט־פּרעסע בענוצט זיך מיט די מאָדערנסטע מיטלען פון פערקעהר, זי איז שטענדיג די ערשטע, וואָס פיהרט איין ביי זיך די נייעסטע ערפינדונגען און דערגרייכונגען אויפ'ן געביט פון טיפּאָגראַפישער טעכניק. זי האָט אויך אין איהר רשות הונדערטער אייגענע אינפאָרמאַציע־ביוראָס און אַגענטורען, וועלכע בעדינען אויך אַנדערע צייטונגען אין אַמעריקאַ און אייראָפּאַ און אין אַנדערע טיילען פון דער וועלט.

הורסט האַלט זיך ביי איין כלל: אַז דער טיראַזש — דאָס איז אַלץ! און כּדי צו האַלטען דעם טיראַזש פון זיינע צייטונגען אויף דער געהעריגער הויך, זשאַלעוועט ער נישט קיין געלד קודם כּל. ער צאָהלט אויף רעכטס און אויף לינקס, ער וואַרפט זיך איינפאַך מיט'ן געלד. ער צאָהלט האָנאָראַרען ווי קיין שום צייטונג אין דער וועלט. אַזוי אַרום האָט ער שטענדיג אַרום זיך די בעסטע ליטעראַרישע און זשורנאַליסטישע קרעפטען, די פעהיגסטע רעפּאָרטערן, די פעהיגסטע קאָרעספּאָנדענטען.

הורסט'ס ערשטע צייטונג איז געווען דער „סאַן פראַנציסקאָ־עקזאַמינער". זיין פאָטער, אַ מיליאָנער, האָט אָפּגעקויפט דאָס בלאַט פאַר זיין יונגען זוהן, כּדי צו געבען איהם אַ שטיקעל געשעפט אין האַנד אַריין, די צייטונג האָט געגעסט און געהאַלטען ביים אונטערגעהן. הורסט האָט זי פערוואַנדעלט אין איינער פון די גלענצענדסטע און איינפלוסרייכסטע צייטונגען און היינט ברענגט זי איהם אַריין אַ ריינע הכנסה פון אומגעפעהר אַנדערטהאַלבען מיליאָן דאָלאַר יעהרליך.

דעם בעוואוסטען צייטונגס־מאַגנאַט און איינעם פון די פערדינסטפולסטע פּיאָנערען פון דער אַמעריקאַנער פּרעסע, יוסף פּוליצער (אַ אונגאַרישער ייד) האָט ער „אַראָפּגעזעצט פון טראָן". ער איז געקומען קיין ניו־יאָרק, אין פּוליצערס רעזידענץ, און דאָ אָנגעהויבען קאָנקורירען מיט איהם. ער האָט ביי איהם אַוועקגענומען די בעסטע רעפּאָרטערן — מאָריס גאָדאַרד'ן און אַנדערע. אַזוי אַרום האָבען זיינע ניו־יאָרקער צייטונגען, וואָס ער האָט אָפּגעקויפט, דער „מאָרנינג זשורנאַל", דער „ניו־יאָרק־אַמעריקען" און אַנדערע, פון אַן'אויפלאַגע פון 15 ביז 20 טויזענד זיך באַלד אַ הויב געטון אויף אַ האַלב מיליאָן עקזעמפּליאַרען טעגליך.

פון אַן'אייזענבאַהן־מעכאַניקער האָמער דייווענפּאָרט האָט ער געמאַכט אַ בעריהמטען אַמעריקאַנער קאַריקאַטוריסט און — אַ זעהר נוצליכע קראַפט פאַר זיך.

סעם טשעמבערלען, אַן'אויסערגעוועהנליך בעגאַבטער רעפּאָרטער, איז געווען איינע פון זיינע „זיילען". בעת הורסט האָט זיך אַמאָל געפונען אויף אַ רייזע אין אויסלאַנד, האָט איהם איינער פון זיינע הויפּט־רעדאַקטאָרען דעפּעשירט, אַז בכן טשעמבערלען איז געקומען אַ פּאָר מאָל אַ שכור'ער און ער וויל איהם דערפאַר אָפּזאָגען פון פּאָסטען. הורסט האָט תּיכף געענטפערט: „אויב טשעמבערלען איז נאָר איין מאָל אין חודש ניכטער, איז עס גענוג פאַר אונז."

מאַרק טווען, דער בעריהמטער הומאָריסט און איינער פון די גרעסטע שריפטשטעלער אַמעריקאַ'ס, איז געווען זיינער אַ מיטאַרבייטער.

מיט זיין וואונדערבאַרען חוש־הריח פאַר אַלץ, וואָס איז טאַלענטירט, פעהיג און טיכטיג און קען נוצען ברענגען, האָט ער אויך ענטדעקט בריסביינען, וועלכער איז געוואָרען די הויפּט־קראַפט פון דער הורסט־פּרעסע. בריסביין פלעגט שרייבען טעגליך איין אַרטיקעל פאַר הורסטס אַלע צייטונגען, פאַר צעהנדליגער מיליאָנען לייענער. אַזוי איז ער געוואָרען איינער פון די געצעהלטע מיטאַרבייטער הורסטס, וואָס האָבען גרויס און רייך געמאַכט די אונטערנעהמונג.

אָבער אויך בריסביין אַליין איז גרויס און בעריהמט געוואָרען אַ דאַנק דער הורסט־פּרעסע.

* * *

אַרטור בריסביין, ווי געזאָגט, האָט זיך געהאַט זיין אייגענע שיטה ווי צו „בעאַרבייטען" די עפענטליכע מיינונג. ער איז געווען אַ 100־פּראָצענטיגער אַמעריקאַנער, אַ דעמאָקראַט, און באַטירליך זעהר ליבעראַל און טאָלעראַנט לגבי די איינגעוואַנדערטע פון די פערשידענע נאַציאָנאַליטעטען, וואָס האָבען פאַקטיש אויפגעבויט און רייך געמאַכט אַמעריקאַ.

און אָט זיי, די עמיגראַנטען, האָט ער געוואוסט ווי צו „נעהמען", בעזונדערס אין דער צייט פון וואַהלען. אַזוי האָט ער אַמאָל אַפּעלירט צו די יודען אין נאָמען פון רמב"ם און אַ צווייטען מאָל אין נאָמען פון שפּינאָזאַ'ן, בעווייזענדיג אויפ'ן גרונד פון ציטאַטען פון זייערע ווערק, אַז זיי וואָלטען געשטימט נאָר פאַר זיין קאַנדידאַט, נישט פאַר קיין אַנדערען.

און אַזוי האָט ער עס געמאַכט מיט די איטאַליענער און פּאָליאַקען. ער האָט גערעדט צו זיי שטענדיג אין נאָמען פון זייערע נאַציאָנאַלע העלדען און גייסטיגע פיהרער. דאָס איז געווען זיין מעטאָדע צו אַגיטירען, צו אינספּירירען, צו בעאיינפלוסען — און ער האָט געהאַט ערפאָלג דערמיט.

בעת טראָצקי איז געוואָרען קריגס־מיניסטער אין סאָוויעט־רוסלאַנד, האָט בריסביין אין אַ בעזונדער אַרטיקעל קורץ און עפעקטפול געשילדערט די העלדען־טאַטען פון די מכבים, די חשמונאים, און מיט טרעפליכע ציטאַטען פון יוסעפנשאַפטליכע ווערק בעוויזען, אַז די יודען זענען געווען אַ העלדיש און קריגעריש פאָלק — און דערביי איז קיין וואונדער נישט, וואָס אַ ייד אין רוסלאַנד האָט בעקומען דעם קריגס־פּאָרטפעל.

בעת דער מיליאָנער און אויטאָמאָביל־קעניג הענרי פאָרד האָט באַלד נאָך'ן קריג אָנגעהויבען „פּראָיען" אַנטיסעמיטישע פּאָליטיק און גענומען דרוקען אין זיין וואָכענבלאַט „דירבאָרן אינדעפּענדענט" די „פּראָטאָקאָלען פון די זקני ציון" און אַנדערע אַנטי־יודישע פּאַמפלעטען, האָט בריסביין אויף אַ קולטורעלען אופן אָבער גאַנץ ענערגיש בעקעמפט פאָרד'ס אַנטיסעמיטישע העץ־קאַמפּאַניע.

ער פלעגט איהם אַלע מאָל דערמאָהנען — און נאַטירליך בעווייזען מיט פאַקטען און ציטירען די גרעסטע אויטאָריטעטען — אַז די יודען האָבען נישט נאָר געגעבען דאָס קריסטענטום דער וועלט, נאָר זיי האָבען אויך בערייכערט די מענשהייט דורך זייערע גלענצענדע, אומפערגעסליכע אויפטוען אויף די פערשידענסטע געביטען פון דער גייסטיגער און מאַטעריעלער קולטור.

די יודישע ראַסע, האָט ער איהם אַמאָל מסביר געווען, מוז דאָך האָבען אויסערגעוועהנליכע מעלות מדות און קוואַליפיקאַציעס, אויב גאָט האָט אויסגעקליבען פון צווישען די יודען די יודישע מוטער פאַר זיין זוהן.

* * *

בעת בריסביין איז אָנגעקומען אין הורסט'ס צייטונגס־קאָנצערן, האָט ער לכתחלה בעקומען 200 דאָלאַר אַ וואָך, שפּעטער דריי טויזענד און צולעצט 5000 דאָלאַר וועכענטליך.

איינמאָל האָט אַ צייטונגס־אַרויסגעבער אַ פרעגע געטון הורסט'ן, ווי קען ער זיך עס דערלויבען צו צאָהלען זיינעם אַ מיטאַרבייטער אַזעלכע אומדערהערטע „ווידזשעס" — 3 טויזענד דאָלאַר אַ וואָך.

דערויף האָט הורסט געענטפערט:

— איך וואָלט גליקליך געווען, ווען איך קען בעקומען נאָך איינציגע אַזעלכע בריסביינס; איך וואָלט זיי בתשואות חן געצאָהלט אַ סך מעהר ווי דריי טויזענט דאָלאַר אַ וואָך.

—————

היטלער וויל האָבען געגען פראַנקרייך אַנ'אַרמעע פון 100.000 מאַן אין שפּאַניען

צי וועט מען עס איהם דערלאָזען?

מיט אַ וואָך צוריק האָבען אַלע געשטעלט זיך די ברענענדע פראַגע — וואָס וועט היטלער אויסקלויבען? — אַ מאַסיווע דייטשע אינטערווענץ אין שפּאַניען אָדער ער וועט זיך צוריקציהען? מען האָט דערצעהלט, אַז דער גענעראַל־שטאַב פון דער דייטשער אַרמעע איז געגען אַן'אָפענע אינטערווענץ אין שפּאַניען. מען האָט אויך דערצעהלט, אַז דער שעף פון דייטשען פלאָט איז געווען שטאַרק געגען דעם אָנווייזענדיג, אַז אַ פראַנצויזיש־רוסיש ענגלישע קאָנטר אַטאַקע קען פערניכטען דעם גאַנצען דייטשען פלאָט. דער רעזולטאַט איז געקומען. דער פיהרער איז געבליבען ביי זיין מיינונג. דער שעף פון דייטשען פלאָט האָט דימיסיאָנירט און אַנשטאַט צו אַ פרידליכען אויסגלייך, פערשלעפּט די דייטשע דיפּלאָמאַטיע דאָס נעהמען אַן'ענטפער אין דעריוויל קומען פאַר יעדען טאָג נייע אמתע קריגס אינצידענטען אויף די וואַסערן אַרום שפּאַניען. צו וואָס וועט דאָס דערפיהרען? — און וואָס וויל איצט אייגענטליך דייטשלאַנד

די ענטפערען זענען פערשידען. קלאָר איינגעזעהן מען עס נאָך אפשר נישט, אָבער פון טאָג צו טאָג פּרעציזירט זיך די דייטשע טאַקטיק. דייטשלאַנד קען נישט אָנפאַלען אויף פראַנקרייך דורך דער פראַנצויזישער מזרח גרענעץ די מעכטיגע ליניע מאַזשינאָ וועהרט דעם דורכגאַנג. בעלגיען און די שווייץ בויען אויף איילינג פאָרטיפיקאַציעס און די קייט פון פעסטונגען שליסט זיך צו. אַזוי וועט דייטשלאַנד אַ נייעם וועג צו קענען אַטאַקירען פראַנקרייך דורך דער זייט פון שפּאַניען. דעריבער נוצט זי איצט אויס דעם שפּאַנישען בירגער־קריג און וויל דאָרט אַריינפיהרען אַנ'אַרמעע פון אַ 100 טויזענט מאַן. איטאַליען זאָל צו דער אַקציע אויך צושטעהען.

אין „עווער" שרייבט פראַנסואַ דאַרוואַל:

„אין איצטיגען מאָמענט דאַרף מען רעכענען אַז די צאָהל דייטשען אין פראַנקאָס אַרמעע דערגרייכט שוין 20 טויזענט. טאַקע גלענצענדע זעלנער מיט שטאַרקע קאַדרען. אָבער בלויז אַ העלפט פון זיי בעטייליגט זיך נאָר אין די שלאַכטען... און די אַנדערע העלפט וואָס טוט? — די איבעריגע שאַפען די באַזע אַרום וועלכער, עס וועלען איצט זיך זאַמלען די נייע טרופּען, וועלכע מען ערוואַרטעט אַמווייניגסטען נאָך צוויי נייע דיוויזיעס וועלכע די היטלעריסטישע רעגירונג האָט בדעה וואָס שנעלער צו שיקען קיין שפּאַניען".

וואָס וועט געשעהען ווען היטלער וועט שוין דאָרט האָבען אַ 100 טויזענט מאַן?

העמאָלט וועט מען ביים מינדעסטען פלאַט אינצידענט אָדער אַן'אַנדער פּרעטעקסט אונז שטעלען פאַר אַן'אולטימאַטום געשטיצט אויף אַנ'אַרמעע פון קנאַפּע 100 טויזענט מענשען מיט דעם מאָדערנסטען קריגס־מאַטעריאַל אויף אונזער שפּאַנישער גרענעץ!

צום גליק האָט איצט פראַנקרייך אַ גרויסען קריגס מיניסטער עדואַרד דאַלאַדיע, וועלכער האָט אין אַ קורצער צייט בעוויזען געוואַלדיג אויפצוהויבען די קריגס־פּאָטענץ פון דער פראַנצויזישער אַרמעע און די דייטשען רעדען זיך נאָר איין אַ לייכטען זיג.. אָבער דאָך פיהרט אויס פראַנסואַ דאַרוואַל:

וועגדרט זיך אין אונז נישט צו דערלאָזען, אַז אַזעלכע פּראָיעקטען זאָלען דורכגעפיהרט ווערען בכלל פיהלט זיך אין דער גאַנצער פראַנצויזישער פּעפע אַנ'אויפרעגונג און אַנ'אומרוהיגקייט מיט דעם דייטשען מעטאָד פון בעוויזען כח געגען די שפּאַנישע רעפּובליקאַנישע שיפען, די לאַגע איז שוין אַזאַ, אַז אַפילו אַ טייל עקסטרעם רעאַקציאָנערע צייטונגען נעהמען זיך צוריקציהען. אַפילו דער „זשור" שרייבט שוין:

„דייטשלאַנד לויערט אויף פראַנקאָ אויב ער בלייבט זיגער, וועט זי ביי איהם פאָדערען אַ טייל פון שפּאַנישען מאַראָקאָ און אַ קוילען סטאַציע אויף דעם אַטלאַנטישען אָקעאַן. אויב די נאַציאָנאַלע כוחות פון בורגאָס האַלטען נישט אויס, איז שוין היטלער גרייט צו פאָדערען ביי די גרויסמאַכטען, אַז פאַר דעם פּרייז פון אַ שפּעטען אָבזאָגען זיך צו מישען זיך אין שפּאַניען, זאָל מען אָנהויבען נעמען אין אַכט דאָס פּראָבלעם פון קאָלאָניעס און פון רוי שטאָפען. וועלכע דייטשלאַנד דאַרף אַזוי צו האָבען דאָס הייסט שוין שפּילען אויף צוויי קאַרטען".

עפּעס גאָר אַ נייער טאָן אין דעם עקסטרעם רעאַקציאָנערען „זשור". דייטשלאַנד שפּילט אויף צוויי קאַרטען, אָבער דער „זשור" האָט די גאַנצע צייט שוין געשפּילט בלויז אויף איין קאַרט — אויף פראַנקאָ דעם בלוטיגסטען פּאַראַוואַן הינטער וועלכען עס שטעלט זיך היטלערס אַרמעע. דער „זשור" האַלט זיי זעהר גוט אונטער.

די קאָמוניסטישע „הומאַניטע" פאָדערט ווייטער אַז מען זאָל שטיצען די שפּאַנישע רעגירונג.

„ווייל די היטלעריזאַציע פון שפּאַניען פון איהר ערד, פון איהרע פּאָרטען, פון איהרע וואַסערן, פון איהר הימעל פאָדערט ענערגישע מיטלען.

מען דאַרף צוריקגעבען צוטרוי די בעדראָהטע פעלקער. מען דאַרף צוריק אויפלעבען די אינטערנאַציאָנאַלע אייניגקייט פון אַקציע פאַר סאָלידאַריטעט מיט דעם שפּאַנישען פאָלק. מען דאַרף זיך ענטשליסען קעגענשטעלען די היטלעריסטישע פּראָוואָקאַציעס, מען דאַרף צוריקשפּילען די האַנדעלס פרייהייט מיט דער שוועסטער־רעפּובליק, כדי צו געבען איהר די מעגליכקייט שנעל אַ סוף צו מאַכען מיט דעם אויפשטאַנד, וועלכען די נאַציס האַלטען דאָרט אונטער — דאָס און בלויז דאָס קען ראַטעווען דעם פרידען און פערהיטען אונזער נאַציאָנאַלע גאַנצקייט.

—סקיי

„מלחמה־סאָציאַליזם"

פון לעאָ קעניג

נאַצי דייטשלאַנד הויבט אָן ווערן „סאָציאַליסטישער" — דער היטלער־גערינג „פיר יאָהר פּלאַן" (ס'איז מערקווירדיג, ווי אַז די ביטערע שונאים פון באָלשעוויזם שעהמען זיך נישט צו באָרגען פון די באָלשעוויקעס אפילו זייער טערמינאָלאָגיע) און דער שטרענגער קאָנטראָל, וואָס ווערט איצט איינגעפיהרט אין דייטשלאַנד אויף די פּראָפיטען פונם פּריוואַטען קאַפּיטאַל — זאָגען עדות דערויף, אַז די נאַצי־פיהרער האָבען לעצטענס ווידער גענומען קאָקעטירען מיט סאָציאַליזם.

און ווי די קאָרעספּאָנדענטען פון דייטשלאַנד גיבען איבער האָבען לעצטענס ליטערע, די „אוי־דעאַליסטישע" רעדעל־פיהרער די אויבערהאַנד אין דייטשלאַנד.

די מעסיגערע נאַצי פּאָליטיקער, די פאָרשטעהער פון די אינדוסטריאַליסטען, פון דער אַרמעע, און פונם אַלטען דייטשען קאָנסערוואַטיזם — די פאָן פאַפּענס און שאַכטס ליגען איצט הייסט עס איינ־פּילענט; און די נאַצי־עקסטרעמיסטען, די אַזוי גערופענע „ראַדיקאַלען" זענען איצט היטלער'ס הויפּט ראַט־געבער.

און די דייטשע מאַסען, דאָס גאַנצע דייטשע פאָלק, וואָס ווערט איצט פּאַקטיש מאָביליזירט אונטער דעם גערינג־היטלער פּיער יאָהר פּלאַן, הערען איצט משהור, ווי ווען עס איז פריהער, רעדעס וועגען סאָציאַליזם, וועגען פאָלקס־אייגענטום א. אַז וו.

מיט וואָס זשע ערקלערט זיך אַט די לינקע ווענ־דונג", וועלכע מערקט זיך איצט אינם דריטען רייך?

אַז עס זענען שטענדיג געווען רייבונגען צווישען די לינקע און רעכטע נאַצי רעדעל־פיהרער איז אַ גוט־באַקאַנטע זאַך.

האָבען איצט די האַר־קאַלערע לינקערע נאַצים, וועלכע זענען שטום געוואָרען, נאָך דעם ווי דער פיהרער האָט אַליין אָפּגערוימט פון וועג זייערע „קוקעפ", ווידער געוואונען דעם פיהרערס צוטרויען?

אין האָט דער פיהרער איצט זיך ענדליך גענומען דורכפיהרען די סאָציאַליסטישע העלפט פון זיין נאַצי אידעאָלאָגיע?

עס קאָן זיין, אַז אַט די פראַגען שטעלען זיך איצט די נאַאיווע און פרומע נאַצים, וואָס זענען נאָך פאַרהאַן אינם הייליגען דייטשלאַנד, אָבער אין אייראָפּאַ, אויסער דייטשלאַנד, זענען דאָס גאָר קיין פראַגעס נישט.

און אייראָפּאַ איז איצט יעדען איינעם קלאָר פאַר וואָס היטלער הויבט אָן צו קאָקעטירען מיט סאָ־ציאַליזם.

אייראָפּע האָט שוין דאָס זיך מעהר קיין אי־לוזיעס נישט וועגען היטלערן און ס'איז פאַר יע־דען איינעם קלאָר, אַז היטלער'ס סאָציאַליזם איז אין דער אמת'ן דער נייעסטער און בולט'סטער בע־וויז, אַז ער גרייט זיך צו מלחמה, צו דעם „אויפ־רייס", וועגען וועלכען אפילו דער מעסיגער פינאַנץ־מיניסטער זיינער האָט דאָ נישט לאַנג צוריק גע־וואָרענט אייראָפּאַ. היטלער ווערט איצט סאָציאַליס־טישער. פאַר וואָס זאָל ער עס נישט ווערען?

די דייטשע פאָלקס־מאַסען האָבען ווייזט אויס אויסצושטעהן אַ שווערען ביטערן ווינטער — פון נישט דערעסען און שווערע אינטענסיווע אַרבייט. אַלע פּראָדוצירענדע דייטשע פאָלקס כוחות זענען איצט מאָביליזירט, איינגעשפּאַנט אין אַ פּראָדוקציע, וועלכע האָט איין ציל — זיין גרייט פאַר דער קו, מיטעוגער מלחמה.

און די גויט וואַקסט, צי עסען ווערט אַלץ ווייניגער און ווייניגער' און אַז מען בעפעהלט די מאַ־סען צו פערציהען דעם גאַרטעל און אַרבייטען — מוז מען זיי דאָך פערהייגערן די לאַגע מיט דרשות וועגען סאָציאַליזם, מיט ראָס־רענגלען און געזעצען וואָס קענען אויסזעהן ווי סאָציאַליסטישע.

מען מוז דאָך פערזיסען זייער ביטערע נויט און שווערע פראַצע מיט האָפנונגען אויף אַ נאַציאָנאַל סאָציאַליסטישער אָרדנונג.

* איז דעריבער גאָר קיין וואונדער נישט פאַר וואָס עס האָט זיך איצט אין נאַצי־לאַנד בעוויזען אַ „סאָציאַליסטישע אָפּנייגונג".

און נאָך אַ פּירוש איז פאַרהאַן אויף די לעצטע סאָציאַליסטישע טענדענצען אין היטלער'ס דריטען רייך.

מיר טאָרען נישט פערגעסען (און יעדער וואָס האָט איבערגעלעבט די לעצטע וועלט־מלחמה גע־דענקט עס), אַז יעדעס פאָלק אין קריגס־צושטאַנד איז אין אַ געוויסער מאָס אויך אין אַ מין סאָציאַ־ליסטישען צושטאַנד.

בעת מלחמה ווערט אפילו די רעאַקציאָנערסטע רעגירונג סאָציאַליסטיש, נישט לשם סאָציאַליזם חלילה, נאָר צוליב ריין סטראַטעגישע טעמים: כדי די מלחמה זאָל בעסער אָנגעפיהרט ווערען, מוז דער שטאַט, וועלכע האָט אין נאָרמאַלע צייטען קיין חשק נישט זיך צו מישען אין פּריוואַטע אונטערנעהמונגען דאַרף אויסנעמען אַ קאָנטראָל אויף די גרויסע אינ־דוסטריען. און נישט נאָר אויף די אינדוסטריען, וואָס פּראָדוצירען פּלי־זיין, ווייל בשעת אַ קריג — און אַ מאָדערנער קריג! — איז יעדע פּראָדוקציע אין דער מדרגה פון אַמוניציע. ווייל מען געווינען אַ מלחמה — מוזען אַלע נאַציאָנאַלע ענערגיעס און אינדוסטריען קאָנצענטרירט און קאָנטראָלירט ווערען פון דער מלוכה.

איז דאָס נישט אין אַ געוויסער מאָס סאָציאַליזם? און דערצו מוז מען דאָך אויך זיין גוט צו גרויסע מאַסען קאַנאָנען־פלייש — זאָגט מען זיי צו הרים וגבעות: זיי וועלען קומען צוריק פון די אַקאַפּעס וועט אויף זיי וואַרטען אַ „העלדען לאַנד", אַ סאָ־ציאַליסטישע אימפּעריע, וואו אפילו די קאַפּיטאַליס־טען און אינדוסטריאַליסטען ברענגען גרויסע אָפּפער לטובת הכלל.

אַט אין דעם ליכט דאַרף איצט אייראָפּאַ היט־לער'ס פיער יאָהר פּלאַן, מיט זיינע נייע סאָציאַליס־טישע אָנצוהערענישען.

היטלער פערענדיגט איצט די ריזיגע מאָביליזאַ־ציע, וואָס ער האָט אָנגעפאַנגען פון זינט ער האָט פערכאַפּט די מאַכט, און צוליב ריין מיליטאַריסטי־שע און סטראַטעגישע טעמים גיט ער איצט דער־פאָלקס־מאָביליזאַציע אַ סאָציאַליסטישע פאַרבונג: אַז די מאָביליזאַציע וועט זיין שטאַרקער. אַז די הייי־נעריגע מאַסען וועלען אַזוי שטאַרק נישט גראָמבלען.

און די פאָרשטעהער פון די דייטשע אינדוס־טריאַליסטען און פון דער אַרמעע שווייגען איצט און לאָזען זיך דערווייל שטאַרק שאָקירען.

זיי קענען וואַרטען אויף די גרויסע פּראָפיטען וואָס די נייע מאָרגען און קאָלאָניעס וועלען זיי ברענ־גען... נאָך דער נייער מלחמה.

ארץ־ישראל און ישראל

פון פּרץ הירשביין

עשרה קבים חכמה ירדו לעולם, תשעה נטלה ארץ ישראל ואחד כל העולם כולו.

(קידושין מ״ט).

אין זיבענאונצוואַנציגסטען יאָהר, סוף חודש אַפּריל, בין איך אָנגעקומען קיין ארץ־ישראל. מיין וועג אהין האָט זיך געצויגען פון ווייטען מזרח; דער לעצטער עטאַפּ איז געווען אינדיע, וואו איך האָב געלעבט קרוב צו אַ יאָהר.

מיט דער דערנעהנטערונג צו ארץ־ישראל האָב איך אין גאַנצען לייב געשפּירט די אויפרעגונג, וואָס האָט געריהרט מיין האַרץ ביז יוויטאָג, און מיר האָט זיך געוואָלט דעם טראַדיציאָנעלער גלויבען, וואָס איז דורך דורות איבערגעגאַנגען פון טאַטעס צו קינדער, אַז די פערוואָרלאָזטע, פאַרציטיגע יו־דישע היים, וואָס איז מיר אַזוי נאָהענט געוואָרען לערנענדיג דעם תנ"ך אין מיינע גאָר יונגע יאָה־רען — זי וואַרט אויף איהרע קינדער, זיי זאָלען זיך צו איהר אומקעהרען.

פון די אַכציגער יאָהרען אָן געהען אויף קיין ארץ־ישראל חלוצים, אויפצוריכטען די אַמאָליגע יו־דישע היים; און דער עיקר ווערט ס'לאַנד אויפגע־ריכט אין היינטיגען יאָהרהונדערט. זינט נאָך דער מוראדיגסטער פון אַלע מלחמות, אין דער צייט פון די בלוטיגסטע פון אַלע פּאָגראָמען — זינט די פעלקער פון דער וועלט האָבען ארץ־ישראל צוריק אומגעקעהרט צו די בני ישראל, און צו ענגלאַנד האָבען די פעלקער פון דער וועלט פערטרויט אָב־טונג צו געבען, אַז דער שיבת ציון זאָל פערווירק־ליכט ווערען.

צום מזל איז געקומען דער שלים־מזל — וואָס מען האָט געראַפּט אַ מין אַפּוטרופּסות איבער ארץ־ישראל און איבער די יידען; וואָס וועלען זיך אומ־קעהרען, כדי מיט זייער שווייס און בלוט ווידער זאַט מאַכען די וויסטענישען פון דער אַמאָליגער היים. איז עס מחמת דעם, וואָס אין ארץ־ישראל לעבען שוין מכמה וכמה הונדערטער יאָהרען עטלי־כע הונדערט טויזענד אַראַבער, וואָס גלויבען באמונה שלמה, אַז די אַמאָליגע ארץ־ישראל איז שוין לאַנג ארץ־ערב? איז עס טאַקע דערפאַר?

מעהר פון אַלץ האָט מיר די דאָזיגע אַפּוטרופּ־סות בעאומרוהיגט. לעבענדיג און אינדיע בין איך גוט בעקאַנט געוואָרען מיט די בעהאַלטענע כוחות, וואָס האַלטען „צוזאַמענגעשמאָלצען" די ענגלישע אימ־פּעריע. „צעטייל און הערש" איז נישט אַזאַ פּשוט'ע מעטאָדע. צעטיילען מיטן שווערד — איין און איין; און צעטיילען דורך שטענדיגען פּראָוואָצירען האָס צווישען צוויי צדדים, וואָס האָבען על פּי שכל גע־קענט לעבען בשלום און צוזאַמען אַרבייטען לטובת ביידע צדדים — דאָס איז אַ קאָמפּליצירטע מעטאָדע. די ענגלענדער זענען די גרעסטע מאַדים'ס אָט־אָ־די שעדליכע פאַר יענעם און נוצליכע פאַר זיך מעטאָ־דען דורכצופיהרען אין די לענדער וואו זיי הערשען.

איך האָב אין די טראָפּישע געגענטען אָנגעטראָ־פען ענגלישע לייט, וואָס האָבען אין אַ שעה פון שוואַכקייט אויפגעדעקט פאַר מיר די בריטישע דרכים פון צעטיילען און הערשען. ווען אויפ'ן שמועס איז אַרויסגעקומען ארץ־ישראל, האָב איך נישט איין־מאָל געהערט פון בריטישע „נביאים", אַז אַ פּאָטאַר פון טעות איז מתוך־פּאָליטישען בענאַנגען אין דעם טאָג, וואָס מען האָט אַ שותפות געמאַכט מיט יודען.

איינער איז געווען דייכט גענוג אַזוי צו זאָגען:

— פון דעם טאָג, וואָס ענגלאַנד האָט אין נאָ־הענטען מזרח איהר גורל פערבונדען מיט יודען, הויבט זיך אָן די פאַלאַרפּאַלונג פון דער ענגלי־שער אימפּעריע.

איך קאָן מיין זייט האָב כסדר געפיהלט, אַז די יודישע האָפענונגען אויפצוריכטען די אַלטע היים, וואָס דאָס שטעלט מיט זיך פאָר דעם אַנהויב פון עקאָנאָמישען און קולטורעלען רענעסאַנס אין נאָ־הענטען מזרח — איז די גרעסטע סתירה צו די פּו־חות, וואָס האַלטען אויף דעם ענגלישען אימפּעריאַ־ליזם, וואָס שטיצט זיך אויף דער צוריקגעשטאַנענ־קייט פון די בעהערשטע פעלקער.

אַצדאי זענען די יודישע האָפענונגען אויסגע־ליהט צו ווערען פון גלות דורך ארץ־ישראל אַ שעהן ביסעלע עלטער פון ענגלאַנדס גרויסע אַמביציעס, און אוודאי זענען די היינט־צייטיגע יודישע נויטען שטאַרקער פון די שטערונגען, וואָס ענגלאַנד קען דער שיבת־ציון בעווענדיג לייגען אין וועג. דאָך האָט עס מיר צום שטאַרקסטען בעאומרוהיגט.

מכוח די מעגליכקייטען פון ארץ־ישראל אויפצו־נעהמען די, וואָס לויפען פון פייער אַרויס, וועגען די אויפנאַהמספעהיגקייטען פון ארץ־ישראל — וועד גען השם איז דאָך אוודאי געזאָגט דער תלמודישער חכם, וואָס האָט געזאָגט, אַז ארץ־ישראל פערמאָגט אַ זעלטענע אייגענשאַפט: ווען מען פערלאָזט דאָס לאַנד, ווערט עס איינגעשרומפּען, און אַז מען בעזעצט זיך אין לאַנד, ווערט עס פונאַנדערגעצויגען.... געוויס וואָלט מען נאָך בעדאַרפט צוגעבען, אַז נאָר אין פרידליכען צוזאַמענלעבען ווערט אַ לאַנד פונאַנ־דערגעצויגען און טעהאַם; אָבער ווען שכנים, אַדער אפילו צווישען אייגענע רייסט מען זיך אַרום, ווי דאָס האָט געטראָפען נאָר אַמאָל, בשעת די צוועלף שבטים האָבען נישט געקענט לעבען בשלום, אַדער אין די שפּעטערדיגע דורות ווען מ'האָט זיך אַרומ־געריסען מיט אייגענע און פרעמדע — איז דאָס לאַנד איינגעשרומפּען געוואָרען.

איך האָב געהאָפט, אַז אין איצטיגע טעג, כאָטש אונטער ענגלאַנדס אַפּוטרופּסות, זענען די בני־ישראל און די בני־ערב גאָר נאָהענט אײנס צום אַנדערען צוזאַמענגעוואַקסען, ווי נאָהענט תל־אביב און יפו האָבען זיך צונויפגעוואַקסען. מאַכט נישט אויס, וואָס מיט עטליכע יאָהר צוריק זענען פאָרגעקומען צוזאַמענ־שטויסען צווישען יודען און אַראַבער, פּאָגראָמען פון ענגלאַנד פּראָוואָצירטע.. „יודען האָבען דערפון שוין געלערנט, — האָב איך געטראַכט. — וואָס געווען, איז געווען; איצטער איז דער וועג אין ארץ־ישראל, דער וועג פון שלום".

צום בעדויערען איז דאָס געווען מיין ביטערער טעות.

אין ארץ־ישראל, ווי אין יעדען לאַנד, גיבען מענשען די כאַראַקטער־שטריכען צום פּנים פון לאַנד: אויסאייטעם מיט לאַנדשאַפט קומען צו דיר די מענשען אַרויס. זעהר אָפט ווירקען די מענשען אַז דורך זייערע אויגען זאָל מען די לאַנדשאַפט בעטראַכטען און דערקענען.

די ערשטע אויגען האָבען מיך בעגעגענט ביים אָנקומען. די ערשטע בליקען האָבען מיר צעשטערט די מחשבות:

די יושבי הארץ, די אַראַבער, קוקען פון אַלע ווינקעלעך אַרויס מיט אַ פּאַרטייעטען פייער אין די אויגען; און אפשר מיט די בליקען פון אַ חיה, וואָס קוקט פון אַ פערבאָהרגענעם אָרט אַרויס, ווען זי פיהלט אַ געפאַהר, וואָס רוקט זיך אויף איהר, און איז גרייט צו באַפאַלען, אָדער צו פערטיידיגען זיך.

די ענגלענדער, די נישטיגע מיטבירגער, וואָס גיט אַכטונג, דאָס פּרימיטיווע אין מענשען, מ'־שטייגט־געזאָגט, זאָל נישט אָנהויבען חלילה „ברער בען פלים" — זיי קוקען צו דיר מיט אַן אויסדרוק פון אַ נישט־בעהאַלטענעם געפיהל — גלייך ווי זיי וואָלטען זיך פיהלען פער'משפט'ע צו פער־בעגעגען זייערע טעג און יאָהרען ביי אַ פערלייזטע מענשהייט, וואָס מ'דאַרף איהר לערנען ווי אַזוי צו עסען ליטיש מיט גאָפּל־מעסער. קיין חילוק נישט אויף וועמען דער בליק פאַלט, אויף אַראַבער, צי אויף יודען — איז עס פון אויבען־אַראָפּ.

און די יודען? יודען אין ארץ־ישראל וויסען, אַז פון גלות זענען זיי אויסגעלייזט געוואָרען. די רעדעל־פיהרער זענען זיכער, אַז „אווירא דארץ־ישראל מחכים", און אַז פון די צעהן מאָס חכמה, וואָס איז דערלאַנגט געוואָרען אויף דער ערד, האָט ארץ־ישראל אַריינגעטראָגען גאַנצע ניין מאָס. איך, דער גלות־מענש, האָב צוליב די אויבענדערמאָהנטע ניין מאָס זיך דערשפּירט גאָר נישט אַזוי היימיש.

פונדעסטוועגען האָב איך בעשטימט צו בלייבען אין ארץ־ישראל אַנשטאָט איין חודש, ווי עס איז פריהער געווען מיין פּלאַן — גאַנצע זעקס חדשים.

איך האָב פאַר דער צייט געזעהען מיט מיינע אויגען, ווי דאָס שטרעבען פון אַ פאָלקס־כוח ווייסט נישט פון קיין שוועריגקייטען; פאָלקס גאולת חלום האָט איינגעשפּאַנט נאָך אַן'איין־און־איינציגען שיכט — דעם חלוצים־שיכט; דער געבענטשטער און פערשאָל־טענער האָרעפאַשניק. וואָס אין די קאַפּיטאַליסטישע לענדער ווייסט ער, אַז ער בויט כסדר פאַר יענעם. דאָ, אין ארץ־ישראל, מיינט עס ביים חלוץ — אַז ער בויט ארץ־ישראל פאַר עם ישראל.

כאָטש ס'איז דעמאָלט געווען אַ קריזיס־צייט, אַרבייטסלאָזיגקייט, הונדערטער און טויזענדער פון די חלוצים, בויער און אויפריכטער, האָבען דאָס לאַנד פערלאָזען — האָב איך געפיהלט, אַז דער כוח, וואָס טרייבט די חלוצים צו בעפרייען זיך און דאָס לאַנד דורך אַרבייט און מסירת־נפש ביי דער אויף־בוי, דער דאָזיגער כוח יועט דעם גרעסטען טייל פון די, וואָס האָבען דעמאָלט מיט טרעהרען פער־לאָזען ארץ־ישראל — דער דאָזיגער כוח וועט זיי צוריקברענגען, ווען דער שעת־הכושר וועט זיין.

יודען האָבען שוין אין תל־אביב געהאַט אַ בע־פעלקערונג פון דרייסיג טויזענד. אין עמק־יזרעאל — אַ גרויסע צאָהל קבוצות און מושבים, אַ חוץ די אַלטע יודישע דערפער אין יהודיה. די שווייגער, מיט מאַלאַריע אין די ביינער — ביי דער אַרבייט אין פעלד; די חכמים, מיט ווינט אין די זשמעניעס — אין די שטעט. תל־אביב און יפו — אַ צונויפגעוואַק־סענער צווילינג, אָבער צונויפגעוואַקסען פּלייצע צו פּלייצע, די פּנים'ער קוקען אין בעזונדערע וועלטען אַריין. מ'האָט מורא איינס פאַרן אַנדערען אין פּנים אַריינצוקוקען.

— היתכן, ווי אַזוי האָט איהר ביז איצטער זיך נישט פערפריינדעט מיט די אַראַבער? איהר, וואָס האָט אַזוי פיל קאָבען, שפּע און מזל און ברכה אַריינגעבראַכט אין לאַנד, פאַרוואָס האָט איהר נישט קיין אַראַבישע צייטשריפטען, וואָס זאָלען פאַר דער אַראַבישער וועלט אויפקלערען די כוונות פון ישראלים צוריקקעהר? און צוליב וואָס און ווען טראָגט איהר אַרום אויף די ליפּען, און אין דער העברעאישער פּרעסע די אומגוטיגע און שעדליכע אויסדריקען, ווי „כבוש הארץ" און „כבוש העבודה", בעת ערד קויפט מען אוי מ'בעצאָהלט מיט גאָלד צוגלייך? און ווי נויטיג עס זאָל נישט זיין די אַרבייט פאַר דעם אייגענעם חלוץ, מוז מען דאָך בעפרידיגען אויך דעם אייגנבוירענעם. ער זאָל פיהלען, אַז נישט נאָר זענען מיר געקומען דאַרט צו פערנעהמען, נאָר אויך צו געבען. פאַרוואָס קוקט נישט דער אַראַבי־שער אַרבייטער אויף דעם חלוץ, ווי אויף זיין בעפריי־ער?

אויף אַזעלכע און ענליכע טענות האָב איך כסדר בעקומען דעם ענטפער, איך זאָל פערשטעהן, אַז די ניין מאָס חכמה פערמאָגען די ארץ־ישראל־יודען. קיין עצות דאַרף מען נישט — מחמת, ווער זענען די יושבי־הארץ? דאָס אַראַבישע פאָלק מ'־שטייגט־געזאָגט. ס'איז אַן'עם הדומה לחמור'.

אויף מיין טענה, אַז דער מזרח שטעהט אויף פון שלאָף, און די אַראַבער האָבען אַ בכבוד'יגען עבר, וואָס וועט זיי בייסטעהן ביים אויסשמידען אַ בעסערע צוקונפט — — — —

— אויף זיין מיסט וועט דער אַראַבער זייערן נאָך שיינע עטליכע דורות' — האָבען מיר די חכמי ארץ־ישראל געענטפערט.

שפּעטער האָב איך בעמערקט דעם פאַטאַלען טעות, וואָס די הנהגה איז בעגאַנגען, ווען קויפענ־דיג ערד ביי דעם עפענדי, און אויפ'ן געקויפטען ערד האָבען זיך געפונען אַ געוויסע צאָהל אַראַבישע פּויער־רים, וואָס האָבען פאַרן עפענדי געאַרבייט און אַליין געשוואָלען געוואָרען פון הונגער, האָט מען אין גע־וויסע פאַלען, ווי ביי עין־חרוד און עפולה — גענ־צוואונגען די אַראַבישע פּויערים צו פערלאָזען דאָס לאַנד. אמת, מ'האָט ערגעץ־וואו אַנדערש פאַר זיי בעשאַפט לאַנד, אָבער דאָס האָט דעם טעות נישט פערריכט. איך האָב געשפּירט, אַז כאָטש סך הכל האָט מען עטליכע הונדערט נפשות פון דער ערד אַראָפּ־געזעצט — האָבען זיי דאָך איבערגעלאָזען אַ קללה אויף דער געגענט, פון וואַנען זיי זענען פערטריבען געוואָרען. דאָס האָט בעשאַפען אַ פחד ביי די פּשוטע פון פאָלק, זיי זאָלען כלייבען, אַז יודען מיט זייער אָנקומען פערטרייבען די אַראַבער, — אַ פחד, וואָס וועט ווען־עס־איז אויסגענוצט ווערען ווי אַ מטה זעם אַנטקעגען דעם יודישען ישוב. אויסנוצען וועלען עס די עפענדים, וואָס האָבען אַליין פערקויפט די ערד מיט די אָרימע פּויערים צו יודען.

איך דערלויב מיר דאָ צו ציטירען וועגען דעם דאָזיגען פּיינליכען עניין אַ פּאָר שטעלען פון מיין בוך „ארץ־ישראל", וואָס כ'האָב דעמאָלט געשריבען:

„— — — איך קען דעם מזרח־מענשען. ער איז דער, וואָס אַרום יעדען שטיין קאָן ער אויסשפּי־נען אַ לעגענדע, ער איז אַ בעל־גוזמא, און פון אַ טראָפּען וואַסער קאָן ער מאַכען אַ גאַנצען ים; ווי יעדער פּרימיטיווער מענש — פעראַנקערט ער זיין זכרון אַרום גרויסע, אָדער קליינע געשעהענישען. דער יודישער כאַראַקטער האָט נישט געקאָנט אויף אַ גע־זעצליכען אופן אַראָפּוואַרפען דעם אָרימען אַראַבער פון דער ערד, ווייל דער ייד האָט זיך אַרויסגעוויזען צו זיין אַנדערש פון די אַלע, וואָס האָבען בעהערשט און געהערשט — האָט ער פאַרן אַראַבער געקויפט ערד ערגעץ־וואו אַנדערש. אין דעם ליגט אונזער שטאַרקייט און אונזער שוואַכקייט. עס וועט מיט דער צייט אויסקומען יודען צו לעבען צווישען אַראַ־בער, און אַראַבער צווישען יודען, און דעריבער האָט מען נישט געטאָרט ריהרען פון אָרט די קליינע דערפ־לעך, ווען אפילו עס זאָל אויסזעהן אין אָנהויב, אַז אַ קללה לאָזט מען איבער אין דער איינגענער מחנה. די קללה וואָלט מיט דער צייט זיך פערוואַנ־דעלט אין אַ ברכה. כאָטש אויף די פינגער קאָן מען אויסציילען די פּויערים, וואָס די יודישע „מאַכט" האָט אַראָפּגעוואָרפען פון דער ערד, נאָר דאָס איז גענוג צו פערביטערן דעם יודישען שטרעבען מיט דעם ענגלישען אימפּעריאַליזם. ווי ווייט איך האָב אַרויסגעזעהען האָבען די יודען ביז איצטער אַריינ־געבראַכט אַ ברכה אין לאַנד. וואָס פאַר אַ גליק איז פאַרן גאַנצען לאַנד דער אויפבוי און דאָס טער זיינט מאַכען פון עמק־יזרעאל אַנטקעגען די עטליכע אַראַבישע משפּחות, וואָס מ'האָט איבערגעזעצט אויף אַן'אַנדער באָדען ' און דאָך ווייל איך אויף דעם דאָזיגען אמת נישט אָנגעשטעלען די צוקונפט פון יודישען ישוב אין ארץ־ישראל. — — — אויב די נבואה פון די גלויביגע וועט מקוים ווערען, אַז ארץ־ישראל וועט זיך פונאַנדערציהען אַריינצונעה־

(ווייטער זעה זייט 20).

דער קעניג איז נאַקעט

(„Le roi est nu")

אַ דילעטאַנטישע אָפּהאַנדלונג פון לוּיפיגע געשעהענישעז

פון אברהם מאָרעווסקי

— 1. —

„אָהן שום ספק איז די צײַט אַ ביטערע:
אַזאַ געפיהל האָט מען, ווי פון הינטער שטײגען זענען זיך צעלאָפען עפעס ווילדע — פערברעכער?
משוגעים?
בעסטיעס?
בייזע רוחות?
פון וואַנען, פון וואַנען נעהמען זיך אין דער לופט פון פרידליך - לעבעדיגע גוף'ן די שאַרפע העק פון מערדערישע הענד!
אומהיימלעך — ווייל נישט פון די, וועלכע עס זעהען אונזערע אויגען, שפּראָצט דער פערניכטענ־דינער ווילען: דער געפעהרליכער שונא איז בעהאַל־טען, דער קאָפּ מיט די בלוטיגע אויגען, פערשווים־טע ליפּען, קריצענדיגע ציינער —
דער אונטערציינדער -- שטורמט אין אַ פענסטער־רען ווינקעל ווי אַ שאָטען —
מורא'דיג!

* * *

אין דער ביטערער צײַט, הויבען זיך אָן אין פערצווייפעלטען הארצען צו זאַמלען די זוימען — פון חוזק. אין ברוסט בּאַוועגט זיך די קיצעלדיגע ספּאַזמע — פון געלעכטער.
און — מערקווירדיג, אָבער אַ פאַקט! דאָס איז — דער „בּאַציל" פון יודישקייט און אויך היסטע־ריש איז דאָס גאַנצע בילד אַרום און אַרום: אַ בילד פון הילכיגען געלעכטער צווישען העק, וואָס שפּרינ־גען אין דער לופט, געשלײַדערט דורך אומזיכטבּאַרע הענד, איז עס אַן'אַלגעמיינע היסטעריע.
אָבער דער עצם יודישער חוזק איז נאַטירליך, געזונד און נאָרמאַל. לאָמיר נעהנטער בעטראַכטען:

* * *

אין סיים, אויף דעפּוטאַטס מינצבערגס טענה, אַז מלוכה - אינסטאַנצען זאָלען זעהען צו האַמעווען די טעטיגקייט פון רוצחים, שפּרינגט אַרויס אַ „פאָלקס רעפּרעזענטאַנט" און שרייט מיט קולות:
„געברויכט נישט אַזוי אָפט דאָס וואָרט „חם"!
ביי איהם, זאָגט ער: אין די פּויזנער קאַנטען פאַר געברויכען דאָס וואָרט „חם", וואָלט מען שלעכט אָפּגעשניטען, ווייל דאָרטען, אין יענע קאַנ־טען, — דאַרף מען זיך אָנשטויסען, — איז „חם" נישט אַפּיזוער, נייערט — די סאַמע שררות, רעדעל פיהרער און בכלל — די גרויסע מעהרהייט. דאָ, אין קרויגפּוילען, האָרט עס קיינעם נישט, ווייל אַ חם איז דאָ, פערשטייען מיר פון הערן דעם פּויזנער דעפּוטאַט אויפגעטונג, אייגער פון 30, און די 29 בּליבען גלייכגילטיג, אָבער פאַר פּויזנער אוזים איז עס אַ גאַנץ אַנדער — געשטאַלט, אַז דאָס וואָרט „חם"!!
זאָל דער יוד נישט געברויכען דאָס וואָרט.
ער דער פּויזנער דעפּוטאַט, מיינט נאָר דעם יודענס טובה, ער, דער דעפּוטאַט, טראָגט אַפילו קיין שנאה נישט אויפן יודען. ער'ט איהם נישט שעכטען וואָרענט ער:
— יוד! זאָג נישט „חם"!!!
און ס'איז טאַקע אַן'עוולה: אַז עס זיצט אַ פּויזנער מענש, לאָמיר נישט זאָגען „חם"... זיי האָבען פּראַטיבעל.
אָבער... לאָכען מעג מען? ?
לאָכען — אין מיטען דער גאַס, וואו עס פליי־הען העק, געשלײַדערטע דורך דער אומגעזעהענער האַנט.... וואָרט!
שטעקט נישט די דאָזיגע האַנד ערגעץ אַרום יענע „פּויזנער קאַנטען"?
צי נישט פון הינטער יענע „קראַטעס" האָבען זיך אַרויסגעריסען די ווילדע גייסטער, בעסטיעס, משוגעים און פערברעכער —
פון יענעם „טירגאַרטען", וואו מען האָט דער וועלט געליפערט — אונמענשליכע־שיפלעך, ניפּטי־טע גאַזען און.... ראַסען־טעאָריע?
און אויב אויף די ליפּען פון אַלע, וואָס האָבען זיך אָנגעשטעקט מיט דער לעצטער מגיפה פון דאָ־זיגען „טירגאַרטען" — מיטן וועלט פערדאַרבענדי־גען ראַסיזם און Mania Judaica — בּליהט ווי אַ מכּת־צרעת דאָס וואָרט: „יוד" איז עס ווידער אַן'אַלגעמיינער אומגליק.. יודען, אמת'ע יודען — הגם דער שאַרף פון שפּיז איז געוואָנדעט אין זייער ברוסט אַריין, אמת'ע יודען — לאַכען פון דער גאַנ־צער מגיפה פונקט אַזוי ווי פון דעם פּויזנער דזשענ־טעלמען, וואָס קריכט פון הויט פאַר גרימצאָרן, אַז מען זאָגט אין זיין געגענוואָרט: „חם"...

— 2. —

„אמת'ע יודען"? וואו זענען עס — „אמת'ע יודען"?
נישטאָ — די אמת'ע יודען!
נישטאָ — נישט צוליב דעם, וואָס זיי בעהאַלטען זיך אויס, וואָס זיי ווילען נישט „אויסזאָגען" פאַר אַנדערע זייער אַדרעס, זייערע כּוחות, וואָס זיי קומען צו דער וועלט מיט אַ פערשלײַערטען פּנים, אַזוי ווי עס קומט דער יודענהאַס, וועלכער האָט בּרעה דורך שנאה אָפּצושוואַכען די לעבענס־ענערגיע פון שטעט און פעלקער און מדינות, כדי זיי לייכטער צו פערוואַנדלען אין אַן'אָביעקט פון זיין עקספּאַנ־סיע....
— „אמת'ע יודען" בעהאַלטען זיך נישט מיט אַ פּיזון — זיי זענען פערוויַשט און פערלאָשען אין וויסטען שרים־טאַנץ פון דער שפּתר'ער און פער־צווייפעלטער וועלט — פון פערפאַלגנער.
אין איצטיגען ווירוואַר פון באַרענלאָזער קלאַסי־פיקאַציע, נאָך די צייטען תּהו, אַלץ פּערטוליגענדיגער פעראַלגעמיינערונג מוז פריהער אָדער שפּעטער אוּנ־בּערמיידליך קומען די רעאַקציע און אָנהייבען צו שטעלען פראַגע־צייכענס איבער איין „טעאָריע", „מעטאָדע" און „סיסטעם" נאָך דער צווייטער...
קלאַסיפיקאַציעס אויף וועלכע עס האַלטען זיך שיטות און בעוועגונגען, מוזען פערשווינדען ווי נעפּלען פון דער זון.
אין ווילנע פון אַ זייטען־געסעל לויפט אַרויס אין שפּעטען אָוועגד אַ בּענומענער, „אַ גייסט, אַ משוגענער, אַ פערברעכער פון הינטער קראַטעס"— וואַרפט זיך אויף אַ רירבּנייער און שיסט אַריין אין איהם אַזויפיל און אַזויפיל קוילען, אַז מען אַרעס טירט איהם, דערקלערט ער:
— פאַרדאָן, פּשעפּראַשאַם. כ'בין געווען זיכער, אַז מיין קרבּן איז אַ יוד.
„נישט וויכטיג": וועט פאַרן געריכט אָט די „זיכערקייט" זיין אַ „מילדערנדיגער אומשטאַנד", אָדער נישט? וויכטיג איז, וואָס נישט פון זייטען־געסעל אין ווילנע איז עס אַרויסגעלאָפען, ווי פון הינטער אַ קראַטע דער משוגענער פערברעכער, נייערט פון הינטער די פאַלשע קוואַליפיקאַציעס, פון וועלכע עס פליהען די בייזע גייסטער און די שאַרפע העק — פון פערניכטונג און זעלבסטמאָרד איבער די שטעט און הוימען פון אייראָפּע.
דער געשאָסענער אין ווילנע איז מסתמא געווען אַ פּראָנעט, האָט אפשר גענהאַט אַ „טעהייקערטע" נאָז און טיפּע הומאָרפולע אויגען...
אָבער דערביי — אַ פּוילישער אַקטיאָר, מיט אַנ'־אויסגעשפּראָכענעם פּוילישען נאָמען און קיין שום שייכות נישט געהאַט צו יודישקייט, אַפילו אַזוי ווי דער אַנטיסעמיטיזם פערשטייט „יודישקייט".
אָבער דאָ איז דאָס „אומגליק": פון 100 ער־שיינונגען, וועלכע דער „וויסענשאַפטליכער אַנטי־סעמיטיזם" האַלט פאַר „יודישע", האָבען 99 צו יודישקייט אַ שייכות אַן'אַמדירעקטע, אַנ'אומאָר־גאַנישע, אַ פערבייגעהענדיגע.
האָט דער מענש געהאַט „יודישע" האָר, אַ צווייטער האָט — אַ יודישע מאַמע, אַ דריטער — אַ יודיש „האַרץ", אַ פערטער און 12־טער און 43־טער אַנדערע „יודישע" פּרטים.
קאָן אין איין פאַל זיין אומדיסקוטאַבּל קלאָר, אַז די קויל האָט נישט געטראָפען. אין 30 פאַלען — פּראַקטיש אַהן און אַנדערע 30 קאָן די האַנד פון פליון מיט זיכערקייט שפּרייטען טויט.
אָבער „יודען" — וועט זי אויסמיידען!
ווייל „יודען" זענען אויסער דעם, וואָס דער שונא האַלט זיי פאַר „יודען" — נאָך „אייראָפּעער" „פּאַליאַקען", „שטייער־צאָהלער", „דאָקטוירים", „פּאַציענטען", „בּלאָנדינען", „קאָר־גנעסט", „שטיינ־קריצער" א. אַז. וו.
„פערניכטען בעטלער" הייסט געהמען די מענ־שען, וואָס בעטלען און מאַכען זיי פאַר אַנדערע מענ־שען, נישט בעטלער גע.
אָבער ווי וועט אויסזעהען די וועלט, די מדינה, די שטאָט, אויב דער מאַגיסטראַט וועט „בעטלער", — כדי זיי צו „פערניכטען" — אָנהייבען סמ'ען טרינקען? ווערגען?
עס איז אַנ'אַנדער פראַגע וועגען דעם, וואָס מעג און וואָס קען די מלוכה (אַפילו די א. ג. „טאָטאַלע") זיך דערלויבען לגבי דעם „מענשען", דעם יחיד, דער פערזענליכקייט? דער ויכּוח און דער „דיאַל" צווישען „אינדיווידואום" און „קאָלעקטיווען" איז נאָך נישט פערענדיגט... אין אַפּיסעלע צו האַסטיג און צו אייליג האָבען זיך די מיניסטאָרען און קאָמי־סאַרען פון נאָבען וועלטקריג גענומען ליקווידירען די פּרינציפּען פון ליבעראַליזם, שפּעטער פון הומאַ־ניזם און ענדליך טיילווייז — פון קריסטליכקייט....
אָבער לאָמיר זאָגען: „מלוכה, טאָטאַלע, אַבּסאָ־לוטע"!
וועט די „מלוכה", הייסט עס, פיהרען איהר האַנד הייגט נאָך איין „פּלגנער" קלאַסיפיקאַציע, מאָרגען נאָך אַ צווייטער אַ. אַז. וו. הייגט וועט די מלוכה „סטעריליזירען" הייי מיליאָן „יודען".
מאָרגען — 1 אַ האַלב מיליאָן — ברונעטען, מחמת ס'איז ווידער „ע.ג.". און אַ גרויסע מעהר־הייט אין סיים, וועלען האָבען — „בּלאָנדינען".
מיט אַמאָל וועט קומען אַ סטאַטיסטיקער און וועט בעווייזען שוואַרץ אויף ווייס, אַז די אומגליקען שטאַמען פון דעם, וואָס... עס פעהלט — ברונעטען אין דער מדינה.
וועט אָבער עמיצען איינפאַלען צו דערקלערען, אַז ווען עס זיצען דריי „ברונעטע" איינער לעבען אַנדערען. זעהט איינער אויס ווי אַ בּלאָנדין?
ווייל אַלע קלאַסיפיצירונגען זענען רעלאַטיווע פּאַנעהמונגען.

(צווייטער אַרטיקעל פרייטאָג

מיין שכן, ר' יעזשי!...

אָדער: צרות פון אַנ„איבערגעדרעהטע" אַסימילאַטאָר

פון י. אַבערזשאַנעק

שוין ווידער מיין שכן ר' יעזשי, ווען עפּעס אַ שטיקעל יום־טוב, ווען עפּעס אַ שמחה'לע, האָב איך איהם צו גאַסט מיט זיינע שאלות.
וועניג צרות האָב איך איצט פון מיינע טעכטער צוליב דעם „וויאָסענגע" ווינטער. איינע איז אַ פער ברענטע „נאַרטשאַרקע" און אַ גאַנצען הערבּסט, האָט זי געציילט די טעג, ווען זי וועט מאַכען „סקאַ־קען" און זאָקאָפּאַנע אויפן שניי, מיט חדשים צו־ריק, אין זי שוין געשטאַנען ביים שפּיגעל אין איהר ווייסען שפּאַנצער מיט דער טשאַפּעטשקע אויפן קאָפּ און שיך ווי אַ גאַסטסטריוש, און געפלויגען מיט די נאַרטעס אויף דער פּאָרלאָגע. דער טיש איז גע־ווען אַ באַרג, איז זי געפלויגען פון טיש אויף דער פּאָדלאָגע און פון דער פּאָדלאָגע אויפן טיש, איז זי אַזוי לאַנג געפלויגען, ביז.... מ'האָט זי געטראָגען און בעט אַריין מיט אַנ'אויסגעלענקטען פוס, אָדער מיט בּלאָזען אייז אויפן קאָפּ...
די צווייטע ווידער איז אַ „זאַפּאַלטשיווע" גלי־טשערין, נישט אויף נאַרטעס, נאָר אויף ליזשוועס, האָט זי אין דער שטוב געמאַכט אַ „שטוטשנע" גליטש, און געפלויגען, איז זי געפלויגען, אָדער אין שפּיגעל אַריין, אָדער אין אַ באַליע וואַסער אַריין,
נו, האָב איך איצט פון זיי צרות, יעדען פריה־מאָרגען וועקען זיי מיך:
— טאַטוניו, וואָס הערט זיך?
— אַלדאָס גוטס — ענטפער איך — ס'נעהט אַ דראַפּנע רעגען.
אַ צווייטען טאָג:
— טאַטוניו, וואָס פאַר אַ פּאָגאָדע איז היינט?
— ס'נעהט צו זומער.
יעדען פריהמאָרגען וועקען זיי מיך איבער, גאַנ־צע טעג שטעהען זיי ביים פענסטער, און טאָמער דערזעהען זיי אַביסעל שניי, ווערט אַ שמחה אַ גרויסע. ווי ס'גרויסע געווינס וואָלט זיי אַרויס, זע־הען זיי אַ רעגען, ווערען זיי טרויעריג ווי די שיפען וואָלטען זיי אונטערגעזונקען.
איז טאָמער האָב איך וויניג צרות פון מיינע טעכטערס „וויאָסענגע" ווינטער, האָב איך נאָך אַ שכן אויף מיין קאָפּ, איך מיין דאָס מיין שכן ר' יעזשי. זייט ער האָט זיך „איבערגעדרעהט", האָב איך פון איהם צו זינגען און צו זאָגען. פּסח מוז איך איהם מאַכען די „בראָכעס", די „זראָאַ" און דעם „קאַרפּאַס". סוכּות ווידער קומט ער, כ'זאָל מיט איהם מאַכען די בּרכה מיטן „עסראָג" און שאָקלען דעם „לולאַף". ראש השנה ברענגט ער אַ־רויף צו מיר אַ באַרג אַלטע, פערשימעלטע ספרים, כ'זאָל איהם אויסזוכען דעם ראש השנה'דיגען מחזור און אַזוי ווי צו זיינע צרות איז ער נאָך אַ כּהן אויך, מוז איך איהם לערנען „דוכאַנען". ער פערצייכענט זיך אין מחזור, ווען ס'זינגען „טראָמפּקי". יום - כפּור קומט ער אַרויף צו מיר מיט דער פאַני יעזשי־קאָווע, כ'זאָל מיט זיי שלאָגען „קאַפּאַרעט". פּורים פרעגט ער מיך, צי ס'איז הײַנט „שוויענטאַ האַמאַ־נאַ" און ווען מ'גייט הערען די „מינילאַט עסטעראַ". אין שבּת, פרעגט ער מיך יעדען טאָג, ווען ס'איז די שוויענטע. ווען מ'עסט „פּיגי אי באָקסערי".
אַנ'אַנדער מאָל ברענגט ער מיר ווידער דעם טלית, כ'זאָל קאָנטראָלירען די „ציצעלקי" צי זיי זענען „וו'פּאָזשאָנדקו". איצט האָב איך צרות פון זיינע תּפילין. נישט ייי, נישט ווען, ברענגט ער מיר ס'פּעקעל. ער געדענקט נישט, וועלכע ס'איז „של ראש", און וועלכע „של יד".
איצט ווידער זיינע יאָהרצייטען. נישט ווי, נישט ווען, האָט ער יאָהרצייט, קומט ער כ'זאָל מיט איהם זאָגען „קאַדיש", ער וויל זיך דאָס אויסלערנען פון אויסוועניג, האָט ער אָבער אַ פערשטאָפּטען קאָפּ, קען ער דעם „יתגדל" באַי אופן נישט איינבייסען. אַנשטאָט „יתגדל" קומט ביי איהם אַרויס „ציצי־גאַדל", האָק און טרען, עס גהט נישט.
איך האָב צרות פון ר' יעזשין, און מיין יודענע — פון דער יעזשיקאָווע. יעדען טאָג קומט זי צו גאַסט. איינמאָל דאַרף זי „סאָליען" ס'פלייש, ווייס זי נישט, צי ס'איז שוין געאַשערנע. אַ צווייט מאָל ווייל זי וויסען, צי ס'פלייש ליגט שוין גענוג „וו־וואָדזשע". פרייטאָג פאַר־נאַכט קומט זי, מיין יו־דענע זאָל איהר ווייזען „יאַק טאָ שען ראַבי פּושי שוויעצאָך", און „צאָ שען מובי". אַנימעלטען קומט זי ווידער צו מיין יודענע מיט אַ בקשה, זי זאָל איהר זאָגען, וואו ס'וואוינט דער „שאָכיט", ווייל זי וויל שעכטען.... אַ פישעל.
אַזוי האָב איך געפרעגלטע צרות פון מיין שכן, ר' יעזשי, זייט ער האָט זיך „איבערגעדרעהט", האָב איך קיין רוה נישט, נאָר דאָס וואָס איך האָב פון איהם געהאַט די היינטיגע וואָך, שטייגט איבער אַלץ וואָס איז געווען ביז איצט. זייט ס'איז אַריין אין קראַפט דאָס שחיטה־געזעץ, האָט ער מיך שוין היל־גע'מאַכט. דעם היינטיגען זונטאָג פאַרטאָג וועקט ער מיך אויף:
— פּאַניע סרול, פלייש איהר עסט?
— אַוודאי, אָבער נאָר אַ מין עסען! די שונאים אויף צעזעצעניש!
— „מאָק"? איהר פלייש עסען? פון עלעק־טרישע כשירע איהר עסען?
— נישט פון עלעקטרישע, נאָר פון אַ שוחט, אַזוי ווי ביז איצט.
— „יאַק טאָ"? — האָט ער זיך געוואונדערט — כווישער פּשעטשעש יזיש ניע בענדזשעי שאַכטען בּידלאַ!... יאַ סאַם געטשיטאַט וו'גאַזעטשע.
— זייט מוחל, ר' יעזשי, איהר האָט שלעכט גע־לייענט. גוים וועלען עסען פון עלעקטרישע שחיטה, און יודען פון כּשר'ע שחיטה, געשאָכטען פון אַ שוחט מיט אַ חלף כּדת וכּדין.
דאָ האָט זיך ר' יעזשי פּלוצים אָנגעצינדען, איז געוואָרען רויט ווי אַ בּוראַק, און גענומען קלאַפּען אין טיש אַריין:
— ניע, פּאַניע סרול, איך פלייש נישט עסען! איהר יאָ פלייש עסען? איך נישט! איך נישט וויל זיין אַ פּילקע, איך מיך נישט לאָזען וואַרפען פון אַ העטהעג שפּעקולאַנטען! איך עסען קאַלאַפּיאַרי, שפּינאַט, מאַרכעווקי נאַ מאַשלע, סמאַזשאָנע ריבי, זופּי אָוועצאָווע, קרופּניטשקי, קאַשקי — פלייש איך נישט עסען!..
ר' יעזשי, בערוהיגט איך. גוט, איהר ווילט נישט עסען קיין פלייש, אָבער זענט איהר גערעכט, אַז מ'עסט נישט קיין פלייש. קען מען אויך לעבען, אָדער איהר קענט דאָך עסען עופות!
— „ניע, אויפיט טעזש ניע". איך אַנ'אַקטשען (עקשן). איך זאָג, פלייש נישט עסען, און איך נישט עסען. נישט כינער, נישט כעינער, נישט בעכיימעס — איך עסען מלעטשנע אי פּאָסטאַ!..
מיינט איהר, אַז דערמיט בין איך שוין פּטור? עי, ווי פאַלט איהר דאָס אויס. ווי נאָר ר' יעזשי איז אַרוים, איז אַריין די יעזשיקאָווע, איז גלייך אַריין אין שלאָף־צימער, צו מיין בעט און געפרעגט שאלות:
— „פּאַניע סרול, צאָ פאַן זראָבּי ז'טילקעם?.. טילקי פּשעטשעש סאָן טעמנע!"...
האָב איך איהר געגעבען צו פערשטעהען, אַז אַ „טילעק" קען אויך זיין כשר, מ'דאַרף דעם טי־לעק נאָר טרייבערן.
האָט זיך געמאַכט אַ ויכּוח: טילקי און פּשאָדקי, ווי אַזוי טרייבערט מען אַ טילעק און ווי אַזוי דער־קענט מען פון אַ געטרייבערטען ביז אַ נישט גע־טרייבערטען טילעק. זי האָט געפרעגט שאלות, און איך האָב געענטפערט. ס'איז מיר געוואָרען טרוקען אין מויל פון ענטפערען אין ס'איז איהר אַלץ נישט אַריין אין קאָפּ. האָב איך דאָך געזעהען, אַז איך וועל איהרע פּטור נישט ווערען, האָב איך איהר דאָס ערקלערט מיט אַ משל:
— פּאַני יעזשיקאָווע, שמעלט איך פאַר, אַז איהר זענט אַ בּהמה...
— קטאָ? יאַ יעסטעם אַ בעכיימע? — האָט זי זיך בעליידיגט.
— ניין, נישט איהר, כ'זאָג עס נאָר אַ משל. איהר זענט אַ בּהמה און איך בין דער שוחט, כאַפּ איך אייך אָט אַזוי אָן פאַרן גערגעלע...

— — — — — — —

וואָס ווייטער איז געווען, ווילט איהר וויסען? דער סוף איז געווען אַ ביטערער. אויף איהרע גע־וואַלדען, זענען זיך צוזאַמענגעלאָפען די שכנים און בתוכם ר' יעזשי. זי האָט געמאַכט יעלות, און איך האָב מיך פערענטפערט, אַז דאָס האָב איך איהר נאָר געוואָלט ווייזען, ווי אַזוי מ'שעכט אַ כשר'ע בהמה....
וויניג צרות, האָב איך פון מיינע טעכטערס „וויאָסענגע" ווינטער, האָב איך נאָך אַ שכן, ר' יעזשי אויף מיין קאָפּ!...

רעפאָרם־יודענטום אין אמעריקא

די פאָגראָמען אויף יודען אין דייטשלאַנד אין 1819 און ווי די דייטשע יודען האָבען זיך אַוועקגעלאָזט קיין אַמעריקאַ. — דער ערשטער רעפאָרם־טעמפּעל אין טשאַרלסטאָן, נאָרד קאַראָליינאַ, מיט 112 יאָהר צוריק. — די גרויסע ראָלע פון יצחק מאיר ווייז. — די שטעלונג פון די רעפאָרמירטע יודען צום 1־טען ציוניסט. קאָנגרעס

פון דער סעריע: „די געשיכטע פון רעפאָרם־יודענטום"

פון ש. ראָזענפעלד

אין יאָהר 1819 זענען די האַמבורגער רעפאָרם־יודען צוערשט אַרויסגעקומען מיט זייער נייעם סידור. פון דעם סידור איז שוין געווען אַרויסגעוואָרפען כמעט אַלץ, וואָס האָט דערמאָהנט אָן יודישער נאַציאָנאַליטעט, יודישע נאַציאָנאַלע ערוואַרטונגען און יודיש־נאַציאָנאַלע האָפענונגען. דייטשלאַנד האָט זיי פון איצט אָן געזאָלט פערבייטען אַלץ, אויף וואָס יודען האָבען גאָט געבעטען אין זייערע תפילות.

און אין זעלבען יאָהר 1819 האָבען יודען אין דייטשלאַנד איבערגעלעבט ווילדע פּאָגראָמען. זיי האָבען זיך אָנגעהויבען אין בערן און פון דאָרט האָבען זיי זיך פערשפּרייט ווייט און ברייט און גערייכט ביז האַמבורג...

דאַן האָבען פיל דייטשע יודען אויפגעגעבען זייער ניי פאָטערלאַנד, אויפגעגעבען זייערע האָפענונגען אויף אַ פּרייסישען משיח, און האָבען זיך אַוועקגעלאָזט מיטן פרייען עמיגראַנטען־שטראָם אין די פעראייניגטע שטאַאַטען פון אַמעריקע.

זיי זענען אָהער געקומען בעשיידענע, נידערגעשלאַגענע, ערשט ווי פון קאַלך־אויווען אַרויס. נאָר ווייניגע פון זיי האָבען פערמאָגט גענוגענדע בילדונג, אָדער גענוגענדע געלד־סומען, אַז זיי זאָלען דאָ באַלד זיך דערוואַרבען אַן אָנזעהענדיגע שטעלונג. פעדלער זענען זיי דאָ געוואָרען, הענדלער מיט אַלטע קליידער, בעלי־מלאכות א. ד. גל. האָבען זיי געקלעפּט אָן די יודען, וואָס זיי האָבען דאָ שוין געטראָפען. און אַזוי ווי די אַלטגעזעסענע האָבען געפיהרט אַן אָרטאָדאָקסיש אָרט לעבען, האָבען זיי אויך, די יודען פון דייטשלאַנד, זיך איינגעאָרדענט אויף אָרטאָדאָקסישען שטייגער.

אָבער שוין מיט אייניגע פינף יאָהר שפּעטער, אין יאָהר 1824, הויבט זיך אָן אַ שטיקעל בעוועגונג פאַר אַ רעפאָרמירטען יודענטום. 47 פאַמיליעס, וואָס געהערען צו „בית אלוקים", אין טשאַרלסטאָן, ווענדען זיך צום פאָרשטאַנד מיט דער פאָדערונג, מען זאָל רעפאָרמירען דעם גאָטעסדינסט אויפן דייטשען שטייגער. דער מאָטיוו: נישט אַלע פערשטעהען העברעאיש, פערשטעהען זיי דערפון נישט די תפילות, וואָס זיי זאָגען, און ווי זיי קומען אַריין אין שוהל לידיג, אַזוי געהען זיי אַרויס פון איהר לידיג. די בעגרינדונג פון דער פאָדערונג האָבען זיי גענומען פון דער דייטשער רעפאָרם־ליטעראַטור, וואָס זיי פלעגען דאָ בעציהען פון דייטשלאַנד.

דער פאָרשטאַנד האָט אָפּגעוואָרפען דעם מעמאָראַנדום פון די רעפאָרם־זוכער איינשטימיג; אפילו קיין דיסקוסיע האָט ער נישט געהאַט וועגען איהם. צוועלף מאַן פון די, וואָס האָבען אונטערגעשריבען דעם מעמאָראַנדום, זענען אַרויסגעטרעטען פון „בית אלוקים" און געשאַפען אַ געמיינדע פאַר זיך מיטן נאָמען „איזראַעליטישע רעפאָרם־סאָסייעטי", און אויב אין זייער מעמאָראַנדום האָבען זיי פערלאַנגט נאָר אַ רעפאָרמירטען סידור און טאָקע פון גאָטס־וועגען, האָבען זיי איצט שוין געזוכט צו רעפאָרמירען דאָס גאַנצע יודענטום. כדי זיך גרינגער צו מאַכען דעם עול פון רעליגיע. שוין אין דער ערשטער דעקלאַראַציע פון דער סאָסייעטי ערקלערען זיי, אַז פון תלמוד זאָגען זיי זיך אָפּ און האַלטען נאָר פון תורת משה; פון דעם רמב״ם׳ס „אני מאמינ׳ס" נעהמען זיי אָן נאָר צעהן, גלויבען אָבער נישט אין משיח׳ן און נישט אין תחית־המתים און נאָך עפּעס אַנדערש, און אויך דעם סידור האָבען זיי צעפּאַטשקעט לויט זייער איינזעהען.

אָבער אָט די ערשטע רעפאָרמיסטען אין טשאַרלסטאָן האָט זיך לאַנג נישט געהאַלטען. די מעמבערס האָט פּשוט געפעהלט אַ מינימום יודיש וויסען, און קיין גייסטישען פיהרער האָבען זיי נישט געהאַט. ערשט מיט 12 יאָהר שפּעטער, אין יאָהר 1836 האָט זיי גאָט צוגעשיקט אַ רעווערענד פון סאַמע האַמבורג. געניט אין רעפאָרם־אַרבייט, נוצט ער באַלד אויס זיינע קענטעניסען: ער פיהרט אַריין אַן אָרגעל אין שוהל, שאַפט אָפּ די צווייטע טעג יום־טוב און גיט אַרויס אַ דעקלאַראַציע, וואו ער ערקלערט, אין נאָמען פון זיינע עטליכע מנינים יודען, אַז „אַמעריקע איז אונזער פּאַלעסטינע, די שטאָט (טשאַרלסטאָן), ירושלים און דער טעמפּעל — אונזער בית־המקדש"...

און אַ דאַנק דעם אַמעריקאַנער סיסטעם, — איז געוואַקסען די הפקרות. יעדער ראַבּיי האָט, אויף זיין שטייגער, געפיהרט זיינע שאָף צו זעליגקייט, נאָר קיינער נישט אויפן יודישען שטייגער.

די עלטסטע רעפאָרם־בעוועגונג אין דער וועסט זענען אויפגעקומען אין סינסינעטי. נאָך אין יאָהר 1824 האָט זיך אַ גרופּע ענגליש־יודישע פאַמיליעס אָרגאַניזירט אין אַ „בני ישראל", און אַ גרופּע דייטשע יודען האָט זיך אָרגאַניזירט אין אַ „בני ישורון". יאָהרצענדלאַנג זענען זיי ביידע געווען אָרטאָדאָקסיש. ערשט מיט דריי צעהנדליג יאָהר שפּעטער, ווען די „בני ישורון" האָט (אין 1854) אויפגענומען ד״ר יצחק מאיר ווייז פאַר ראַבּיי, און די „בני ישראל" האָט מיט אַ יאָהר שפּעטער אויפגענומען פאַר ראַבּיי ד״ר מאַקס ליליענטאַל — האָבען זיך די ביידע ערקלערט אַלס רעפאָרם. צו זיי איז (אין 1855) צוגעקומען אין באַלטימאָר, מיט איהר ראַדיקאַלען ראַבּיי דוד איינהאָרן און נאָך אַ פּאָר אַנדערע. ערשט פון דעמאָלט אָן הויבט זיך אָן די אייגענטליכע ענטוויקלונג פון דער רעפאָרם־בעוועגונג אויף אַמעריקאַנער באָדען, נאָר אין דייטשען גייסט...

אָבער נאָך גיך האָבען זיך די מענשען אַרומגעזעהן, אַז זייערע ווערטער שטימען נישט מיט זייערע מעשים. דען אַלע די סידור־רעפאָרמער, וואָס זענען געווען העברעאיש, ווייל די תפילות מוזען זיין דווקא אויף דער אומגאַנגס־שפּראַך, האָבען נישט געזעהען קיין שום סתירה דערין, וואָס זיי האָבען אין אַמעריקע, וואו די אומגאַנגס־שפּראַך איז ענגליש, דאָך געדאַוונט אויף דייטש, ווייל אַזוי האָבען געדאַוונט די רעפאָרמירטע אין דייטשלאַנד. דוירט נישט לאַנג, און די רעפאָרמירטע, וואָס זענען אָהער געקומען פון ענגלאַנד, הויבען אָן אַ בעוועגונג, מען זאָל אָנשטאָט דייטש בענוצען ענגליש. און נישט בלויז אין סידור און אין שוהל, נאָר אויך אין די שולען, וואָס געהערען אָן צו דער קהלה. זיי האָבען געגרינדעט ספּעציעלע שולען פאַר רעליגיאָנס־אונטערריכט, וואו די לערן־שפּראַך איז געווען ענגליש. און לעזע־זאַלען פאַר ענגליש האָבען זיי געגרינדעט, וואָס האָבען געדינט אויך צו פערשפּרייטען רעליגיעזע און וועלטליכע בילדונג. אָט דער דאַזיגער צוגיין צו ענגליש האָט שטאַרק מקרב געווען די אייראָפּעאישע יודען צו דער אַסימילאַציע מיט זייערע ענגלישע שכנים, וואָס האָט אויך פערשטאַרקט די רעפאָרם־בעוועגונג צווישען יודען.. פיל מעהר האָט געווירקט אין אָט דער ריכטונג דער ד״ר ווייז, דורך זיין אָרגאַן „דער איזראַעליט". דאָ האָט ער בעהאַנדעלט אַלע רעפאָרם־פּראָבלעמען, דורך וואָס ער האָט איבערגעבראַכט קיין אַמעריקע אַלע יענע פראַגען, וואָס האָבען אינטערעסירט די דייטשע יודען, הגם אין אַמעריקע האָבען זיי כמעט נאָך קיין אָרט נישט געהאַט.

(ווייטער — פרייטאָג)

די טעלעגראַמע

דערצעהלונג
נאָכן פראַנצויזישען

פון נ. פערלמאַן

דאָס פערליבטע פּאָרל האָט זיך געזעגענט. עס איז געווען אַ סצענע, וואָס וואָלט געקאָנט ריהרען אַ שטיין. דעם גאַנצען אָוונט האָבען זיי געוויינט איינס אין אַנדערנס אָרעמס און זיי זענען גאָרנישט מיד געוואָרען צו רעדען פון זייער ליבע און פון זייער פּיין:

— ס׳איז שרעקליך, בעטי, — האָט ער געזאָגט, — גאַנצע צוויי מאָנאַט וועלען מיר זיך נישט זעהן. ווי אַזוי וועל איך דאָס נאָר קאָנען איבערטראָגען? איך זאָג דיר, עס איז אוממענשליך פון דיר..

— וואָס רעדסטו, אַלבערט, איך אַליין ליידען נישט פונקט ווי דו?

— יאָ, אָבער דו פאָהרסט דאָך אַוועק, נישט איך.

— מיין ליבסטער, וואָס קאָן איך זיך העלפען? יעדען זומער מוז איך דאָך פערברענגען מיט מיין ליבהאַרציגען מאַנדעלע אין אונזער איינציגען שטיפעל אין דאָרף. ער האָט נישט ליב דעם ים, וואו אַלע אונזערע פריינט פערברענגען דעם זומער, און אויך נישט די בערג, דאָרט, אין דאָרף, איז שטיל און ער קאָן זיך גוט אויסרוהען. אַ גאַנצען זומער קוק איך קיין לעבעדיגען מענשען נישט אָן פאַר די אויגען.

— זעהר אַ פיינע וואַקאַציע פאַר דיר, מען קען נישט זאָגען.

— ביז דעם זומער האָט עס מיר ווייניג וואָס געאַרט. איצט אָבער פיהל איך זיך אומגליקליך: אַזאַ לאַנגע צייט צו זיין געשיידט פון דיר... אַזוי לאַנג נישט צו קענען דיך אַרומנעמען אָט אַזוי... אַלבערט מיין אַלבערט, איך האָב דיך אַזוי ליב....

— עס איז נישט אמת. ווען דו וואָלסט מיך ליב געהאַט, וואָלסטו נישט אַוועקגעפאָהרען.

ער האָט מיט אַמאָל זיך געגעבען אַ ריס אַוועק פון איהר און פערלאָזען דעם נידריגען דיוואַן. מיט אַן אָנגעכמורעטען פּנים און צוזאַמענגעדריקטע פויסטען, האָט ער גענומען שפּאַנען הין און צוריק איבער דעם גרויסען צימער. די זיידענע געבלימטע פּידזשאַמעס, וואָס ער האָט געטראָגען, האָבען אַזוי ווייניג זיך געפּאַסט צו דער פערצווייפלונג פון אַ פערליבטען, וואָס ער האָט זיך געמיהט אויסצודריקען מיט זיינע נערוועזישע בעוועגונגען, מיט זיין „דראַמאַטישען" מעסטען דאָס צימער. בעטי האָט זיך איצט פונאַנדערגעוויינט אויפן קול. איהרע גרויסע, פערטרערטע האָבען זיך געקייקעלט אַראָפּ אויף דער הויכער ברוסט, פונאַנדערגעשמירט די פאַרב און דעם פּודער אויף די באַקען. זי האָט פונדעסטוועגען נאָך אַלץ אויסגעזעהען זעהר שיין — אַ בילד פון אומגליקליכער ליבע, וואָס איז געווען אַ ביסעל קאָמיש, אַ ביסעל טרויעריג, און נישט ווייניג רייצענדיג.

צו לאַנג האָט אַלבערט זי נישט געלאָזט זיצען אַליין אויפ׳ן דיוואַן. ער האָט זיך באַלד ווידער צוגעזעצט לעבען איהר און אַרויפגעלעגט איהר קאָפּ אויף זיין אַקסעל, וואָס זי האָט איהם באַלד נאַס געמאַכט מיט איהרע טרעהרען.

— איך בין טאַקע אַ שלעכטער, — האָט ער געזאָגט, — ענטשולדיג מיר, עס איז אָבער דערפאַר, ווייל איך האָב דיך צופיל ליב. דו האָסט מיך אויך ליב, איך ווייס עס, איך צווייפעל גאָרנישט אין דעם. און טאָקע דערפאַר זעהט עס מיר אויס אַזוי ווילד, אַז איימיצער זאָל אונז קאָנען פונאַנדערשיידען. זעה אומישנע: מיר ליבען זיך פון לעצטען אָקטאָבער אָן... יעדען טאָג ביסטו געקומען צו מיר און האָסט מיך בעצויבערט מיט דיין שעהנקייט, מיט דיין ליבע, בעטי טייערע. און אָט באַלד וועסטו מיך פערלאָזען אויף לאַנגע, לאַנגע וואָכען. ניין, איך וועל עס נישט איבערטראָגען; עס איז צופיל פאַר מיר.

— און מיר אַליין, — האָט בעטי אַרויסגעזאָגט מיט אַ פערטרערטער שטימע, — מיר איז נאָך ערגער פון דיר. דו האָסט, ווייניגסטענס נישט קיין ווייב, וועל איך פון צייט־צו־צייט דיר קאָנען שרייבען אַ בריוועל... איך וועל אָבער נישט קאָנען קריגען פון דיר קיין בריף און וועל אפילו נישט וויסען, וואָס דו מאַכסט. וואָס רעכענסטו טאַקי צו טון דעם גאַנצען זומער?

— גאָרנישט. וואָס ווילסטו דען, זאָל איך טון? איך וועל אוודאי פערברענגען עטליכע טעג מיט מיין מוטער. דערנאָך וועל איך קומען צוריק אַהער. דו וועסט אָבער נאָך אַלץ נישט זיין דאָ, און איך וועל ליידען איינער אַליין, איינער אַליין. בעטי, איך ליד צופיל. איך קאָן עס מעהר נישט איבערטראָגען.

ער האָט זי צוגעדריקט צו זיך, בערוישט אויפסניי פון איהר נאָהענטקייט. זיי האָבען זיך פערגעסען אויף אַ ווייל, אַז באַלד־באַלד וועט פון זייער יונגען גליק פערבלייבען נישט מעהר ווי אַ רויך, אַ שאָטען, אַ געדאַנק, אַ נאָגענדיגע בענקעניש.

— הער מיך אויס, אַלבערט, — האָט בעטי די ערשטע איבערגעריסען די שטילקייט: — איך קאָן דיך אויפן גאַנצען זומער נישט פערלאָזען, עס טוט מיר וועה דאָס האַרץ פאַר דיר. עס איז אָבער פאַראַן אַ מיטעל, ווי אַזוי מיר זאָלען קאָנען אינגיכען ווידער זיין צוזאַמען. עס איז זעהר אַ געפעהרליך מיטעל, ווייל איך, דעריבער אַז דו זאָלסט עס אַנווענדען נאָר ווען דער חלף וועט דיר שוין ליגען אויפן האַלז, דאָס הייסט, ווען דו וועסט שוין אַבסאָלוט נישט קאָנען מעהר אויסקומען אָהן מיר. זאָגסט עס מיר צו?

— מעגסט זיך פערלאָזען אויף מיר, מיין ליבסטע, אַז איך וועל טון ווי דו וועסט מיר הייסען, זאָג מיר, וואָס איז דאָס פאַר אַ מיטעל?

— איך וועל דיר שוין זאָגען: אויב דו וועסט אין אַ צייט אַרום, — געדענק, נישט באַלד נאָך מיין אָפּפאָהרען, נאָר אין עטליכע וואָכען אַרום — אויב דו וועסט דערפיהלען, אַז דו בענקסט נאָך מיר, אַז דו מוזט מיך האָבען, שיק מיר אויף מיין נאָמען אַזאַ טעלעגראַמע: „באַלעבאָסטע קראַנק, פערלאַנגט איהר זאָלט קומען". און שרייב אונטער: „אַנאַ". ווייסט דאָך, אַז די איינציגע קרובה מיינע דאָ אין שטאָט איז מיין אַלטע מוהמע, ביי וועלכער איך האָב זיך אויפגעצויגען. זי פערלאָזט קיינמאָל נישט דאָס הויז, וואו זי האָט שוין געהאַט אָפּגעוואוינט אַריבער פופציג יאָהר. אַנאַ איז איהר אַלטע דינסט. מיין מאַן וועט מיינען, אַז דאָס האָט זי מיר געשיקט די טעלעגראַמע, וועט עס זיין אַ גוטער תירוץ פאַר מיר צו קומען אויף אַ צוויי־דריי טעג צו דיר. איך וועל, פערשטעהסט זיך, נישט קאָנען דיר ענטפערן אויף דער טעלעגראַמע, אָבער אויפן צווייטען טאָג, אַרום פיר אַ זייגער נאָכמיטאָג, וועל איך שוין זיין ביי דיר. די גאַנצע זאַך, דאַרפסטו פערשטעהן, איז זעהר ריזיקאַליש, דאָך וועל איך עס טון, ווייל איך האָב דיך אַזוי ליב, מיין וואונדערליבער אַלבערט, גיב נאָך אַ קוש.

— שרעקסט זיך, אַז דיין מאַן זאָל נישט אויסגעפינען?

— ווען ער זאָל דאָס אויסגעפינען, וואָלט אוודאי געווען שרעקליך פאַר אונז ביידען, אָבער די מעגליכקייט איז אַ שוואַכע. זעהסטו, ער איז צופריעדען מיט מיין מוהמען. דאָך קאָן מען נישט וויסען, עס איז אַ געפעהרליך שפּיל, דערצו בין איך נאָך אָבערגלויביג. עס קאָן נאָך גאָט בעהיט, ברענגען אַן אומגליק אויף מיין מוהמען, וועלכע איך האָב אַזוי ליב. אָבער, אַלבערט, איז דען פאַראַן אַזאַ זאַך, וואָס איך בין נישט גרייט צו טון פאַר דיר? דו מוזט מיר אָבער צוזאָגען, אַז דו וועסט מיר שיקען די טעלעגראַמע נאָר דעמאָלט ווען דו וועסט דערפיהלען, אַז דאָס חיות עסט זיך מיט דיר, אַז דו קענסט מעהר נישט לעבען אָהן מיר. ניין, פיין, זאָג מיר גאָרנישט, גיב מיר נאָך אַ קוש, איך מוז שוין געהן... גאָט מיין גאָט, ווי וועל איך עס קענען אויסקומען אָהן דיר? טראַכט פון מיר, אַלבערט, האָב מיך ליב.

זי האָט זיך אַרויסגעריסען פון זיינע אָרעמס, האָט זיך שנעל אָנגעטון. האָט איהם געגעבען דעם לעצטען פערצווייפעלטען קוש און איז אַנטלאָפען.

אַלבערט האָט געוואָלט לויפען נאָך איהר, זי צוריקברענגען, ער האָט זיך אָבער צוריקגעהאַלטען. ער האָט זיך געגעבען אַ וואָרף אויפ׳ן דיוואַן און זיך פונאַנדערגעוויינט מיט אמת׳ע, עהרליכע טרעהרען.

וואָס זאָל ער טון? וואָס וועט פון איהם איצט ווערען? מען מוז אָננעמען, אַז ער האָט אין דעם מאָמענט זי טאַקע ליב געהאַט; ער איז לאַנג געבליבען ליגען אַזוי אויף דעם נידריגען דיוואַן, אויף וועלכען ביידע פון אַזוי פיל ליבעס־סצענעס, וואָס ער און בעטי האָבען אַזוי פיל מאָל צוזאַמענגעשפּילט אַזוי דראַמאַטיש.

אַ געפיהל פון פערדראָס האָט ביסלעכווייז גענומען זיך אויפריהרען אין איהם, ניין, זי האָט איהם נישט געטאָרט פערלאָזען. ער איז, פערשטעהט איהר דאָך אַליין, נישט געווען גערעכט: בעטי האָט געליטען נישט ווייניגער פון איהם, אפשר נאָך מעהר, זי האָט אָבער נישט געקענט נישט פאָהרען. זי האָט געהאַט פערפליכטונגען צו איהר מאַן, וואָס זי האָט נישט געקאָנט פערמיידען. זי האָט געמוזט פאָהרען. ער׳האָט דאָס אַלץ גאַנץ גוט געוואוסט, דאָך האָט דאָס עגאָאיסטישע געפיהל פון פערדרוס זיך עקשנות׳דיג גערירט אין איהם.

פון זיינעטוועגען וואָלט ער איהר געקאָנט שיקען די טעלעגראַמע אפילו מאָרגען. ער האָט איהר אָבער צוגעזאָגט צו בענוצען זיך מיט דער טעלעגראַמע נאָר אין פאַל פון דער גרעסטער נויט, ווען די נשמה הייסט עס, ווען ער וועט שוין עקען פון בענקעניש, און דאָס אויך נישט פריהער ווי אין עטליכע וואָכען אַרום.

———

בעטי איז אַוועקגעפאָהרען מיט איהר מאַן צו פיהרען די באַלעבאַטישקייט אין זייער זומער־פּאַלאַץ, ווי זי פלעגט עס טון יעדען זומער. אָבער דאָס, וואָס עס איז פאַר איהר יעדען יאָהר געווען אַן אָפּרוה און אַ פערגעניגען, איז היינטיגעס יאָהר געווען שווער, לאַנגווייליג, אָהן אינטערעס. אַלבערט איז איהר אויף קיין איין מינוט נישט אַרויס פון זינען. זי האָט אין געדאַנק אינגאַנצען געהערט איהם, איהר אַלבערט׳ן. זי האָט געמוזט זיך שטאַרק אויסהיטען מיט די פּאָר בריוועלעך, וואָס זי האָט קוים געהאַט אַ געלעגענהייט איהם צו שרייבען און וועגען קריגען בריף פון איהם האָט גאָר קיין רייד נישט געקענט זיין.

וואָכען זענען פערביי. דאָס פייניגע בענקעניש פון די ערשטע טעג האָט אַביסעל נאָכגעלאָזען, איז געוואָרען מילדער. בעטי האָט אַ טראַכט געטון, אַז עס איז שוין געקומען די צייט, אַז אַלבערט זאָל איהר שיקען די טעלעגראַמע. דאָך האָט זי זיך געשראָקען, טאָמער וועט די טעלעגראַמע טאַקע אָנקומען. זי האָט זיך געשראָקען און אין דער זעלבער צייט אויך געהאָפט, אַז די טעלעגראַמע וועט אָנקומען. יעדען נייעם טאָג האָט זי אָנגעהויבען מיט דעם געדאַנק, אַז היינט וועט אפשר אָנקומען די טעלעגראַמע, וואָס וועט זי שנעל רופען צו קומען צו איהר מוהמען. זי האָט זיך געשראָקען פאַר אַלבערט׳ס גלייכגילטיגקייט. און אפשר הערט זי נישט פון איהם צוליב זיין איידעלקייט, ווייל ער וויל זי נישט שטעלען אין געפאַהר. דערווייל אָבער האָט זי זיך געפיהלט אומרוהיג, דערשלאָגען, און זי האָט נישט געוואוסט, צי זאָל זי זיך בייזערן אָדער נאָך אַלץ בענקען...

אין אַ פריהמאָרגען, אָנהויב סעפּטעמבער, איז די טעלעגראַמע ענדליך אָנגעקומען. זי האָט געעפענט מיט אַ ציטערדיגער האַנט און איבערגעלייענט: „די באַלעבאָסטע איז קראַנק, פערלאַנגט איהר זאָלט גלייך קומען — אַנאַ".

זי איז צוגעגאַנגען, אַן אויפגערעגטע, צו איהר מאַן און האָט איהם דערלאַנגט די טעלעגראַמע. ער האָט זי איבערגעלייענט און געזאָגט:

— אָט האָסטו דיר! מוזטו עס טאַקע גלייך פאָהרען?

— אָ, לעאָן, וואָס רעדסטו, מיין מוהמע...

— יאָ, איך ווייס עס, די אַלטע האָט אויסגעקליבען די ריכטיגע צייט צו ווערען קראַנק. נישט אַנדערש, נאָר זי האָט געטון מיר אויף צו להכעיס.

— דאָס איז דאָס ערשטע מאָל, וואָס זי רופט מיך אַרויס דורך אַ טעלעגראַמע.

— אָבער מאָרגען קומען דאָך צו אונז געסט. הער מיך אויס, מיין טייערע, דו קאָנסט נישט פאָהרען פריהער ווי איבערמאָרגען, דו מוזט זיין דאָ, ווען די געסט וועלען קומען. אויב דו ווילסט, שיק איהר אַ טעלעגראַמע.

— עס איז נישט נויטיג. מיין מוהמע ווייסט, אַז איך וועל קומען אַזוי שנעל, ווי איך וועל נאָר קאָנען. גוט איך וועל פאָהרען איבערמאָרגען.

און פאַר זיך האָט זי געטראַכט אַזוי: „אַלבערט האָט זיך נישט געאיילט מיר צו טעלעגראַפירען, וועל איך אויך נישט איילען. ער מעג וואַרטען נאָך אַ טאָג".

אין צוויי טעג אַרום נאָך אַ רייזע, וואָס האָט איהר דעמאָלט אויסגעזעהען לענגער ווי אַלעמאָל, האָט זי אָנגעקלונגען אין אַלבערטס טיר. איין טרויעריגע געפיהל, דאָס גליק צו טרעפען זיך ווידער מיט אַלבערטן, האָט זי אינגאַנצען פערכאַפּט.

די טיר האָט זיך געעפענט. פאַר איהר איז געשטאַנען אַלבערט. ער האָט איהר אויסגעזעהען אַזוי צומישט, אַז זי האָט גאָרנישט געוואוסט, וואָס צו טראַכטען.

(ווייטער זעה 15. זייט).

א שוועדישער גלח

פֿערשטעלט זיך פֿאַר אַ חסיד און פֿאָהרט צו רביים זאַמלען מאַטעריאַל פֿאַר אַ בוך איבער חסידות

איצט איז דאָס בוך ערשינען. — וואָס ער שרייבט אין זיין בוך וועגען די חסידישע הויפֿען. — ווי אַזוי דאָס חסידות אַפּעלירט צו אַ מאָדערנעם גלח. — דער גלח הייסט טאָרסטען איסאַנדער. און זיין בוך — „שטודיען צו בעש״ט׳ס חסידיזם"

פֿון מנשה אונגער

איינער פֿון די אָנגעזעהענסטע געלערנטע פֿון שוועדען, אַ גלח פֿון דער אופּסאַלאַ אוניווערזיטעט, האָט זיך מיט אַ צייט צוריק פֿערשטעלט פֿאַר אַ חסיד, איז אַריינגעפֿאָהרען קיין פּוילען, בעזוכט פֿערשידענע רבי׳אישע הויפֿען און אָנגעשריבען אַ גרויס וויסענשאַפֿטליך בוך וועגען חסידות, וואָס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען פֿון דער אופּסאַלאַ אוניווערזיטעט אין שוועדען.

דער דאָזיגער מערקווירדיגער גלח הייסט טאָרסטען איסאַנדער, און ווי ער אַליין שרייבט אין זיין פֿאָרוואָרט צום בוך „שטודיען צום בעש״ט׳ס חסידיזמוס", האָט ער, נאָך אַלס גלח׳ישער סטודענט אין מעלאַנישען סעמינאַר זיך אָנגעהויבען צו פֿערטיעפֿען אין חסידות. אויף דער דאָזיגער רעליגיעז־פֿילאָזאָפֿיש־מיסטישער סעקטע, שרייבט איסאַנדער, האָט איהם אויפֿמערקזאַם געמאַכט זיין פּראָפֿעסאָר טאָר אַנדרע, ווען ער האָט איהם געגעבען צו לייענען די אַרבייטען וועגען חסידות פֿון די בעקאַנטע חסידות־פֿאָרשער האָראָדעצקי און לעהמאַן. זיין פֿערשטאָרבענער נאָהענטער פֿריינד, בישאָף נאַטאַן זאָדערבלום, האָט איהם דאַן צוגע־רעדט זיך מעהר צו פֿעראינטערעסירען אין דער רעליגיאָנס־געשיכטע פֿון חסידות, און אַזוי ווי דער גלח איסאַנדער האָט בעקומען שטיצע פֿון אַ ספּעציעלען פֿאָנד, האָט ער בעשלאָסען צו פֿאָהרען פֿאַר דעם דאָזיגען צוועק קיין פּוילען און זעהן דאָס לעבעדיגע חסידות אויפֿן אָרט.

דער גלח האָט געוואוסט, אַז עס וועט איהם אַזוי לייכט נישט אָנקומען אַריינצודרינגען אין די חסידישע שטיבלעך און רבי׳אישע הויפֿען, און ער מוז זיך דערפֿאַר צופּאַסען צו לעבען אַ לאַנגע צייט מיט די חסידים צוזאַמען, כדי ער זאָל קאָנען פֿערשטעהן דעם אמת׳ען מהות פֿון חסידות. דער גלח האָט אָבער נישט געזשאַלעוועט קיין מיה און ער האָט זיך קודם כל אוועקגעזעצט אויסלערנען און פֿערשטעהן יודיש. און ער גיט טאַקע גענוי אָן אין זיין הקדמה צו זיין אינטערעסאַנט וויסענשאַפֿטליך בוך אַפֿילו מיט וועלכע ווערטער־ביכער ער האָט זיך בענוצט אויסצולערנען די יודישע שפּראַך; ער גיט אַ מוסטער פֿון יודישען אַלף־בית, די אַלע העברעאישע ווערטער, וואָס קומען אויין אין דער חסידישער שפּראַך, ווי למשל: „התלהבות", „התפּוחדות", „דביקות", „שמחה" או. אַזוי ווייטער. ווען דער גלח איסאַנדער האָט שוין געקאָנט רעדען גוט יודיש האָט ער זיך געלאָזט וואַקסען באָרד און פּיאות, אָנגעטאָן זיך חסידישע מלבושים און זיך געלאָזט קיין וואַרשע, דאָרט אויפֿגעזוכט אַ פֿריינד, צו וועמען ער האָט געהאַט אַ בריף פֿון זיין פּראָפֿעסאָר, אַ יודישען געלערנטען, וועלכער האָט איהם געדאַרפֿט געבען אָנ־ווייזונגען וואוהין צו פֿאָהרען.

דערנאָך איז דער פֿערשטעלטער חסיד געפֿאָהרען קיין גאַליציע, בעזוכט קראָקע, אויך האָט זיך צו־זאַמענגעטראָפֿען מיט אַ יודישען געלערנטען און בע־קומען גענויע אינפֿאָרמאַציע וועגען די חסידישע הויפֿען אין גאַליציע און וועגען דער חסידישער ליטעראַטור.

דער פֿערשטעלטער חסיד האָט זיך דאַן בעזעצט אין אַ קליין שטעטעל נעבען קראָקע און אָנגעהויבען צו פֿערטיפֿען זיך אין די חסידישע ספרים, זיך צו־הערען צו די חסידישע מעשיות, און ווען ער איז שוין געוואָרען בעהאַוונט אין אַלע חסידישע ענינים, ווען ער האָט שוין געקאָנט אַפֿילו נאָכמאַכען אַלע תנועות און בעוועגונגען, וואָס די חסידים מאַכען, רעדען אַזוי ווי זיי, זינגען און דאַוונען פּונקט ווי אַן אמת׳ער חסיד, האָט ער זיך געלאָזט אין וועג אַריין בעזוכען די בעריהמטע רבי׳אישע בעלזער הויף אין גאַליציע.

דאָרט אין בעלז, איז דער גלח, דער פֿערשטעל־טער חסיד, געוואָרען אַ פּנים אויף אַ שטיקעל צייט, אַ „יושב" ביים רבין, געגעסען די „יושבים"־זופּ, גלייך מיט אַלע אַנדערע „יושבים", און נישט איין שטאָרך אין דער זייט האָט ער פֿון די חסידים אַריינ־געכאַפּט. ווען אויך ער האָט זיך מיט אַלע חסידים גלייך צום רבינ׳ס שטוהל געשטופּט צו הערען די תורה פֿון רבין.

פֿון בעלז איז דער פֿערשטעלטער חסיד אַוועק־געפֿאָהרען קיין מונקאַטש, טשעכאָסלאָוואַקיע, און אויך דאָרטען זיך אויפֿגעהאַלטען אַ שטיקעל צייט, זיך צוגעקוקט צו אַלע חסידישע מנהגים, זיך צוגעהערט צו אַלע חסידישע מעשיות, צו די חסידישע תורות, ווען ער האָט זיך שוין געהאַט גוט בעקענט מיטן לעבען פֿון חסידיזם, איז ער צוריק אוועקגעפֿאָהרען קיין שוועדען און אָנגעהויבען צו פֿאָרשען די געשיכטע פֿון דער קבלה, די עקאָנאָמישע לאַגע פֿון די יודען אין פּוילען. און נאָך אַ פּאָר יאָהר גענויער פֿאָרשונג פֿערענדיגט ער דעם אויבענדערמאָהנטען ואונדערבאַרען, וויסענשאַפֿטליכען בוך וועגען דער געשיכטע, אָפּשטאַם און מהות פֿון חסידות, וואָס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען פֿון דער אופּסאַלאַ אוניווערזיטעט אין שוועדען. און וואָס איז איינס פֿון די בעסטע ביכער, וואָס זענען אויף דעם געביט אַרויס־געגעבען געוואָרען אין די לעצטע פּאָר יאָהר, כאָטש ער האָט אויך געמאַכט געוויסע טעות׳ן, ווייל דאָס עצם חסידות איז איהם פּאָרט פֿרעמד, ווי מיר וועלען עס ווייטער זעהן.

זיין בוך „שטודיען צום בעש״ט׳ס חסידיסמוס" האָט פֿיר הונדערט און דרייסיג זייטען און נעהמט אַרום די גאַנצע געשיכטע פֿון חסידות. קודם כל קומט אַ גרויסע איינלייטונג וועגען חסידות בכלל. אַ שטיינער, פֿון וואַנען דאָס וואָרט „חסיד" שטאַמט. וואָס פֿאַר אַ בעדייטונג דאָס וואָרט האָט אַמאָל גע־האַט און וואָס פֿאַר אַ בעדייטונג עס האָט איצט און אַזוי ווייטער. דאַן קומט אַ גענויע אָפּשאַצונג פֿון די גרונד־יסודות פֿון דער געשיכטע פֿון חסידות; די אַלע פֿריהערדיגע מיסטישע בעוועגונגען, וואָס האָבען עקזיסטירט ביי יודען, נאָך איידער עס איז ענטשטאַנען דאָס חסידות און די חסידישע ליטעראַ־טור. דערנאָך קומט אַ גענויע אויספֿאָרשונג וועגען דער לאַגע פֿון די יודען אין פּוילען פֿאַר און אין דער צייט, ווען דאָס חסידות איז אויפֿגעקומען; דער עקאָנאָמישער און גייסטיגער מצב פֿון די יודען דער־מאָלט, זייער בעציהונג צו די רבנים, צו די יודישע גבירים און פּרנסים. די געשיכטע פֿון בעל שם טוב, דער שאַפֿער פֿון חסידות, ווי אַזוי דאָס חסידות תּאַט איהם אויפֿגעפּאַסט אין דער לעגענדע און ווי אַזוי ער איז געווען אין דער ווירקליכקייט.

מערקווירדיג, דער שוועדישער גלח איסאַנדער האָט איז אַ געוויסען זין טיפֿער בעגריפֿען דעם אמת׳ן מהות פֿון חסידות ווי אַ טייל יודישע היסטאָריקער. דער גלח האָט גוט געוואוסט, ווי אַזוי זיך צו בע־נוצען מיט יעדער לעגענדע און אַרויסצונעהמען דאָס קערנדעל אמת, צו בעגרייפֿען די גרויסע חסידישע פֿאָלקס־פֿאַנטאַזיע, אַריינלעבען זיך, אַזוי צו זאָ־גען, אין דער גרויסער רעוואָלוציע, וואָס דאָס חסי־דות האָט אָנגעמאַכט אין דער יודישער גאַס; אַז דאָס חסידות איז געווען אין זיין אורשפּרונג אַ פֿאָלקס־בעוועגונג, אַ פּראָטעסט פֿון דער יודישער אָרימשאַפֿט און עם־האַרצים׳טום געגען די יודישע גבירים, קהל־פֿערוואַלטער און מתנגד׳ישע שולחן־ערוך־רבנים. ער האָט אויך גוט פֿערשטאַנען גענוי צו אַנאַליזירען די בעציהונג פֿון חסידות צום רבין; וואָס דאָס חסידות האָט געמיינט אונטערן וואָרט „צדיק". און ער ווייזט ריכטיג אָן (זייט 340), אַז אַפֿילו האָראָדעצקי האָט שלעכט אויפֿגעפּאַסט דעם עצם מהות פֿון חסידות, ווען ער האָט געזאָגט, אַז דאָס חסידות בעטראַכט דעם צדיק ווי אַ פֿערמיטלער צווישען גאָט און מענש. עס פֿערשטעהט זיך, אַז עס זענען פֿעראַהאַן אַ סך מעשיות וועגען דער גרויסער קראַפֿט פֿון צדיק, אָבער דער גלח איסאַנדער בעגריפֿט אָפּצושיידען די לעגענדע פֿון דער עיקר־אמונה וואָרום אַפֿילו די בעקאַנטע מימרא: „צדיק גוזר והקב״ה מקיים" (דער צדיק איז גוזר און גאָט איז מקיים) איז אויך נישט געמיינט געוואָרען אין בוכ־שטעבליכען זין פֿון וואָרט, אַז אַ צדיק האָט אַ כּוח משנה צו זיין מעשה בראשית.

עס איז אָבער אין מיטן פֿון דער ענטוויקלונג פֿון חסידות יאָ געווען אַ געוויסע אָפּווייכונג פֿון איהר, וואָס האָט דעם צדיק געשטעלט אין איין מדרגה מיט משיח׳ן, וואָס דאָס האָט אויך איסאַנדער נישט בע־מערקט, מיר מיינען דאָס בראַסלאַווער חסידות, וואָס האָט דערהויבען זייער רבין, ר׳ נחמן, דעם „צדיק יסוד עולם", צו דער העכסטער שטופֿע און איהם בעטראַכט פֿאַר דעם איינציגען, וואָס דורך איהם קו־מען אַראָפּ אויף דער וועלט אַלע השפּעות פֿון הימעל און דורך איהם געהן דורך אַלע תפֿילות פֿון זיינע חסידים"....

אין זיין גענויער שילדערונג פֿון דער רעליגי־עזער פֿילאָזאָפֿיע פֿון חסידות גיט דער שוועדישער גלח אַן אינטערעסאַנטען געשיכטליכען איבערבליק פֿון דער יודישער רעליגיע בכלל און פֿון חסידות בפֿרט. און ער שטעלט זיך דערנאָך גענויער אָפּ אויף די פֿערשידענע בעגריפֿען, ווי „יראה" און „אהבה", „כּוונה" און „דביקות", „שמחה" און „תּפֿילה", וואָס דאָס חסידות פֿערשטעהט אונטער אַלע אויסדריקען, ווי אַזוי דאָס חסידות פֿאַסטראָויף דעם בעגריף נשמה, ווי אַזוי דאָס חסידות האָט זיך אַריינגעטראַכט אין דעם בעגריף „תשובה" און ווי אַזוי חסידות קוקט אויף סגופֿים און ענווה — אַזוי אַז יעדער איינער, וואָס האָט גאָרנישט געוואוסט פֿון חסידות, קאָן לייענענדיג דאָס בוך בעקומען דעם גאַנצען מהות און ענטוויקלונג פֿון חסידות.

דער גלח איסאַנדער האָט אָבער אויך געמאַכט געוויסע טעות׳ן, ווען ער האָט אָנגענומען דאָס איצ־טיגע חסידות אַלס גרונדלאַגע פֿאַר׳ן אמת׳ן בעגריף פֿון חסידות, דערפֿאַר קומט ביי איהם אויס, אַז דאָס חסידות האָט בעטראַכט דעם „בן טובים" פֿאַר מעהר חשוב ווי אַ פּשוט׳ען מענשען (זייט 344). עס איז אמת, אַז איצט ווערט טאַקע, על פּי רוב, אַ רבי אַ זוהן פֿון אַ רבין, און דערפֿאַר האָבען זיך געשאַפֿען פֿערשידענע לעגענדעס, אַז די „בני צדיקים", די „רבי׳אישע איניקלעך" זענען גרעסערע מיוחסים אָבער ווען מען קוקט זיך צו צו דער געשיכטע פֿון חסידות זעהט מען, אַז די הויפּט־בעגרינדער פֿון חסידות, די, וואָס האָבען דאָס חסידות אַריינגע־פֿיהרט קיין פּוילען און גאַליציע, האָבען גאָרנישט גע־וואָלט אַז זייערע קינדער זאָלן ווערען רביים. אַזוי איז זוהן פֿון רבין ר׳ אלימלך פֿון ליזשענסק, בעגרינדער פֿון חסידות אין גאַליציע, נישט געוואָרען קיין רבי, און דאָס זעלבע איז אויך געווען מיט דעם פֿערשפּריי־טער פֿון חסידות אין פּוילען, דער „חוזה" פֿון לובּ־לין, אויך זיין זוהן האָט נישט איבערגענומען די רבי׳סטווע. אויך דאָס פּשיסכער חסידות האָט נישט געוואוסט פֿון איבערנעהמען דאָס רבי׳שאַפֿט בירושה צו אַ זוהן, נאָר צו אַ תּלמיד. און דער יורש פֿון פּשיסכער רבין איז גאָר געוואָרען זיין תּלמיד, דער קאָצקער, און דער יורש פֿון קאָצקער — זיין תּלמיד — דער גערער רבי.

נישט איין מעשה ווייסט דאָס חסידות צו דער־ציילען, ווי מען האָט גאָר געקוקט קרום אויף אַ מיוחס. אַזוי איז בעקאַנט די מעשה, ווען דער ראָפּ־שיצער רבי, וועלכער איז געווען אַ גאָר גרויסער מיוחס, איז נאָך אַלס יונגערמאַן, געקומען צום ערש־טען מאָל צום רבין אלימלך. האָט דער רבי ר׳ אלי־מלך, איהם נישט געוואָלט אַריינלאָזען, זאָגענדיג: „קיין מיוחסים ווילען מיר נישט האָבען". האָט זיך דער ראָפּשיצער רבי אוועקגעלייגט אונטער די פֿענס־טער פֿון רבין ר׳ אלימלך׳ס הויז און האָט אָנגעהויבען צו וויינען און צו קלאָגען: „וואָס בין איך שול־דיג, אַז איך האָב געהאַט זיידעס גאונים?"... האָט דער רבי אלימלך דערהערט זיין געוויין און האָט איהם דערנאָך אַריינגעלאָזט אין זיין הויז אַריין און איהם אויפֿגענומען צווישען זיינע תּלמידים. אָט די חסידישע מעשה גיט אַ גענויע כאַראַקטעריסטיק ווי אַזוי דאָס חסידות האָט זיך בעצויגען צו די מיוחס׳־דיגע איניקלעך.

אינטערעסאַנטע קאַפּיטלעך האָט דער גלח איסאַנ־דער אויך אָנגעשריבען וועגען דער השפּעה, וואָס די פֿערשידענע אַנדערע רעליגיעזע סעקטעס פֿון רוס־לאַנד האָבען געהאַט אויפֿן חסידות. מיר בעקענען זיך דאָרט גענוי מיט די אַלע רעליגיעזע סעקטעס, וואָס האָט אַמאָל עקזיסטירט אין רוסלאַנד: מיט די סובּאָטניקעס, מיט די כליסטען און זייער השפּעה אויף דער חסידות, וויפֿיל עס איז פֿעראַהאַן עהנליכ־קייט צווישען זיי און וויפֿיל די סעקטעס האָבען בע־ווירקט אויפֿן חסידות.

אַן׳איינגעאַרטיגע אויספֿאָרשונג האָט געמאַכט דער גלח איסאַנדער וועגען די מקורים פֿון די חסי־דישע מנהגים. ער האָט גענומען זיטען, וואָס פֿאַר אונז זעהן זיי אויס אַזוי נאַטירליך און האָט אָנ־געהויבען אויסצופֿאָרשען זייער מקור. ווי אַ שטיר־נער פֿון וואַנען עס נעהמט זיך, אַז חסידים טרינקען וויין ביים טיש, אָדער גיבען דעם רבין לחיים. און דאָ מוזען מיר זאָגען, אַז דער גלח איסאַנדער, מיט זיין גרויסער בקיאות אין חסידות און קבלה, האָט זיך געלאָזט אויף אַנדערע וועגען און איז נישט צוגעקומען צום אמת׳ן מקור פֿון מנהג. מען דאַרף נישט אָנקומען צו דעם גרויסען פֿאָרשער רויטער־קיעלד, אַז דערפֿאַר האָבען סעמיטען געטרונקען וויין, ווייל ס׳איז געווען אַ רעליגיעזע צערעמאָניע פֿון ברענגען קרבנות; אַז פּונקט אַזוי ווי עס איז געווען אַ בלוט־אָפּפֿער, איז אויך געווען אַ וויין־אָפּפֿער. דער יוד בעטראַכט דעם וויין אַלס מיטעל עס זאָל איהם דערהויבען אין זיין שטימונג, און נישט איין מאָל טרעפֿען מיר דערפֿאַר אַ מימרא ווי „אין שמחה בלי יין" א. ד. גל. מען דאַרף אויך נישט נעהמען יעדען מנהג אַזוי בוכשטעבליך און דערפֿאַר מאַכען אַן׳אויספֿיהר, אַז דאָס טרינקען וויין און גיבען לחיים דעם רבין האָט אַ מיסטישען סאַקראַמענטאַ־לישען אורשפּרונג. דער מנהג פֿון נעהמען דעם וויין פֿון רבינ׳ס האַנד האָט מעהר צו טון פֿון געבען דעם חסיד כבוד דערמיט, וואָס דער רבי אַליין גיט איהם דאָס גלעזעל וויין אין דער האַנד אַריין און האָט גאָרנישט צו טון מיט קריסטליכע רעליגיעזע זיטען.

עס איז אויך אינטערעסאַנט, אַז וויפֿיל דער גלח איסאַנדער האָט נישט געבאָרשט דאָס חסידות, וויפֿיל ער האָט אַליין געוואוסט זעהן יעדען חסידישען מנהג, האָט ער אָבער פֿאַרט אָנגענומען געוויסע חסי־דישע זיטען פֿאַר קאַנאָניזירטע מנהגים און זיך דער־נאָך אַריינגעלאָזט אין גרויסע חקירות פֿון וואַנען דער דאָזיגער מנהג שטאַמט אָפּ, בעת אין דער אמת׳ן איז גאָר אַזאַ מנהג נישט פֿעראַהאַן.

אַזוי למשל, דערציילט אונז איסאַנדער (זייט 314), אַז שבת בעתן זינגען ביים רבינ׳ס טיש „זי־צען די חסידים ערנסט און שמעקען מיטגעבראַכטע גוטשמעקעדיגע טאַבאַקן". וואו האָט ער געזעהן אַזאַ מנהג? ער האָט זיכער געזעהן יודען שמעקען פּשוט׳ען טאַבאַק.

אָדער וועגען שריים כאַפּען דערציילט ער אַ בעשטימטע זאַך, אַז „אויב חסידים קאָנען אַליין נישט כאַפּען קיין שריים פֿון רבינ׳ס שיסעל, לעקען זיי אָפּ די פֿינגער פֿון די חסידים, וועלכע האָבען יאָ די זכיה אַליין צו כאַפּען די שריים פֿון רבין". וואו איז פֿעראַהאַן אַזאַ מנהג? מעגליך, אַז ער האָט גע־זעהן בעלזער חסידים, די פֿערפֿרענטע „יושבים", וואָס האָבען אַמאָל אַרויסגעכאַפּט שריים פֿון אַ צווייטען חסיד׳ס האַנד, אָבער דערפֿון מאַכען אַ חסידי־שען מנהג דאַרף מען זיכער נישט.

און ווען איסאַנדער וויל שוין אויספֿאָרשען דעם אורשפּרונג פֿון מנהג פֿון כאַפּען שריים ביים רבינ׳ס טיש, דערציילט ער (זייט 349), אַז „דער פֿרומער יוד עסט קיינמאָל נישט צוזאַמען מיט זיין ווייב ביי איין טיש, נאָר עס שטעהן תמיד די מאַנספּילען בע־זונדער און די ווייבער בעזונדער. די פֿרוי עסט קיינ־מאָל נישט פֿריהער, ביז דער מאַן לאָזט איהר איבער שריים אויפֿן טעלער — אין פֿון די דאָזיגע שריים עסט די פֿרוי"...

נו, דאַרף מען אַ סך רעדען דעריבער, אַז ביי יודען איז אַזאַ מנהג נישט פֿעראַהאַן? אַז דער דאָ־זיגער מנהג איז גאָר פֿעראַהאַן ביי די בעדואינער? און ממילא איז שוין פֿאַלש זיין אויספֿיהר, אַז דער פֿרומער יוד לאָזט דערפֿאַר איבער די שריים אויפֿן טעלער, צו ווייזען, אַז ער געדענקט אין זיין ווייב און האָט זי ליב. און אַזוי ווי חסידים לעבען מיטן רבין צוזאַמען ווי איין משפּחה, לאָזט דערפֿאַר אויך דער רבי איבער שריים, כדי צו ווייזען, אַז ער פֿער־געסט נישט אין זיינע חסידים....

פֿערשטעהט זיך, אַז ווען איסאַנדער וואָלט גע־ווען אַ סך נאָכגעפֿאָרשט די חסידישע ספרים, וואָלט ער געוווען גלייך געפֿונען, אַז דער טיש איז ביי די חסידים בעטראַכט געוואָרען פֿאַרן מזבח און דער־מיט, וואָס דער רבי האָט געגעסען אַ מאכל, האָט ער דעם מאכל מתקן געווען.... און נישט איין תורה וואָלט ער געפֿינען אין „נועם אלימלך" און אין אַנדערע חסידישע ספרים וועגען דעם צדיק און וועגען מוציא זיין די ניצוצין הקדושין (די הייליגע פֿונקען), וואָס געפֿינען זיך אין יעדען מאכל...

ליידער איז נישט מעגליך אין איין אַרטיקעל זיך גענויער אָפּצושטעלען אויף די אַלע קוריאָזען און פֿעהלערן, וואָס דער שוועדישער גלח איסאַנדער האָט געמאַכט. מען מוז אָבער, טראָץ אַלעם, צוגעבען, אַז זיין בוך „שטודיען צום בעש״ט׳ס חסידיסמוס" איז זעהר אַ וויכטיג און אָריגינעל בוך, וואָס נישט איין חסידות־פֿאָרשער וועט זיך דערמיט בענוצען. און מיר קאָנען זיכער זיין, אַז דער אינטערעסאַנטער און ערנסטער פֿאָרשער פֿון חסידות, טאָרסטען איסאַנדער, וועט נאָך אַ סך בערייכערן די חסידישע ליטעראַטור. מיט זיינע וויסענשאַפֿטליכע ווערק.

די טעלעגראַמע

(ענדע פֿון דער 9־טער זייט)

— נו, יאָ, — האָט זי געזאָגט, — איך האָב דערהאַלטען דיין טעלעגראַמע.

— וואָס פֿאַר אַ טעלעגראַמע? איך האָב דאָך נישט... איך האָב...

— וואָס? דו האָסט מיך גאָרנישט דערוואַרט?

ער איז געשטאַנען פֿאַר איהר אַ צוטומעלטער, אַן׳איבערגעשראָקענער, זי האָט נישט אויסגעוויזען די מינדסטע פֿרייד, וואָס זי איז געקומען. דער עסק איז איהר געוואָרען פֿערדעכטיג. זי איז אַריין צו איהם אין צימער. דאָס קליינע טישעל איז דאָרט געווען געדעקט... פּונקט ווי פֿאַר איהר.. עס איז איהר אָבער געווען גענוג אַ קוק צו טון אויף אַל־בערטן צו פֿערשטעהן. אַז עס איז נישט געווען פֿאַר איהר.

— אַזוי, אַזוי... דו ערוואַרטעסט אַ פֿרוי? — האָט בעטי אַרויסגעמורמעלט.

ער איז געווען אַזוי צוטומעלט און האָט, קאָנ־טיג, זיך אַזוי געשראָקען, אַז אָמאָט וועט די אַנ־דערע פֿרוי אַריינקומען, אַז ער האָט אַפֿילו נישט געוואוסט צו זאָגען איהר אַ ליגען.

— איך וועל דיר ערקלערען, — האָט ער אָנ־געהויבען.

אָבער בעטי איז איהם גלייך אַריינגעפֿאַלען אין די רייד:

— דו וועסט מיך מעהר קיינמאָל נישט זעהן!

— האָט זי אויסגעשריגען נישט מיט איהר קול.

זי האָט זיך געלאָזט אָהן אַן׳אָטעם געהן צו דער טיר, און אַלבערט נאָך איהר. אָבער די טיר, וועלכע איז נישט געווען פֿערשלאָסען, האָט אין דעמזעלבען מאָמענט זיך געעפֿענט. אַ מיידעל, נאָר אַ יונגינקע, מיט אויסגעפֿליקטע ברעמען, מיט שרייענדיג אָנגע־פֿאַרבטע באַקען און פֿייערדיג־רויטע ליפּען, איז אַריינגעקומען. ווען זי האָט דערזעהן פֿאַר זיך בעטין, האָט זי געמאַכט אַ ווייערע מינע און אַרויסגעזאָגט מיט פֿערשנירעוועטע ליפּעלעך:

— זאָג נאָר מיר, מיין טייערער פֿריינד, האָסט עס טאַקע מיר געמוזט הייסען היינט קומען, ווען דו האָסט דאָ אַן׳אַנדער פֿייגעלע?

אָבער בעטי איז שוין דעמאָלט געווען אין דרויסען. אין מיטען פֿון איהר גאַנצען צאָרען און פֿון איהר אויפֿרעגונג האָט איהר דורכגעבליצט אין קאָפּ דער געדאַנק: „אויב ער האָט מיר נישט געשיקט די טעלעגראַמע, האָט עס טאַקע געמוזט זיין אַנאַ, און מיין מוהמע, הייסט עס, איז טאַקע אויף אַן־אמת׳ען קראַנק".

זי האָט זיך גלייך געלאָזט לויפֿען צו דער מוהמען, זי האָט באמת געטראָפֿען די אַלטע פֿרוי קראַנק אין בעט. די מוהמע האָט אויפֿגענומען בעטין מיט אַ פֿייזען בליק און מיט אַ גאַנצען שטראָם ביטערע רייד:

— אַזוי האָסטו זיך צוגעאיילט צו קומען? איך וואָלט פֿאַר דער צייט דאָ געקאָנט זעהר פֿיין אוועקשטאַרבען. מיין גאַנצער ווייזט אויס, אַרט דיך גאָר ווייניג. פֿון דיר האָב איך דאָס נישט ערוואַרט. אַט אַזוי האַנדעלסטו עס מיר אָפּ פֿאַר אַלץ, וואָס איך האָב פֿאַר דיר געטאָן? דיין ליבהאַרציגער מאַן האָט דיך אַוודאי נישט געלאָזט פֿאָהרען. איך וועל איהם דערפֿאַר אַמאָל אָפּצאָהלען....

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: נו, פאניע שבת הגדול ווי גערט עס אייך אין אייער געשעפט?

שבת הגדול: אַ גאנצען טאָג פערמאַכט זיך נישט די טיר.

קורצער פרייטאג: אזוי? איז דאָך גוט.

שבת הגדול: עי. נישט דאָס, כ'האָב פשוט נישט קיין געלד צו רעפערירען די טיר.

אמאל און היינט

אַמאָל האָבען יודען
געהאַנדעלט, געזאַנג עלט,
אין פאַבריקען פלעגען
„זיי" נאָר גיין,
היינט האָבען „זיי"
דעם האנדעל צוגענומען
דעם יוד אָבער לאָזט מען
אין ערגעץ נישט אריין —

קאַפריזנער

די גאַלעריע האָט ס'וואָרט

אויף דער סצענע שטעהט א בעקאנטע פרימא דאָנע און זינגט:

„כ'וועל פליהען אוועק אונטער די הרי חושך..."

— הלואי, איהר זאָלט האַלטען וואָרט

האָט זיך געהערט אַ קול פון דער גאַלעריע.

אין האָניג־חודש

פרוי: וואָס זאָל איך דיר מאַכען היינט אויף קאָלאציע: טיי צו קאַווע?

מאַן: אויב דאָס, וואָס דו האָסט מיר נעכטען געגעבען איז געווען טיי, טאָ גיב מיר קאַווע, אויב דאָס געווען קאַווע, טאָ גיב מיר טיי.

נאָך זאַקאָפּאַנע...

— וואו פאָהרסטו היי יאָהר אויפ'ן ווינטער־אורלויב?

— אַ האלבען אורלויב וועל איך זיין אין זאַקאָפּאַנע.

— און די צווייטע העלפט??

— אין גיפס.

וועניגער ווערט

אויף אַ בילדער - אויסשטעלונג

מאָהלער (צום בעזוכער): וואָס? פאַר דעם בילד גיט איהר מיר 10 זל. די בלויזע לייוואַנט קאָסט דאָך 15 זל.?

קונה: ווער האָט אייך געהייסען פערשמירען מיט פאַרב? אויף ריינע לייוואַנט קען מען גיכער האָבען אַ קונה.

געצאהלט ווי א טאטע

און דערצו פאַר פרעמדע זינד

דער בוכהאַלטער העניעק ט... איז מיט 16 יאָהר צוריק פער'משפט געוואָרען צו צאָהלען אַלימענטען 150 זל. אַ חודש. דער טערמין צו צאָהלען איז געווען ביזן 1. דעצעמבער 1936.

מיט אַ חודש צוריק, ווען זיין טעכטערל איז געקומען נאָך דער לעצטער ראַטע, האָט העניעק געזאָגט צו איהר:

— העלקאַ, גריס די מאַמעשי און זאָג איהר, אַז פון מאָרגען אָן, בין איך נישט מעהר קיין טאַטע.

הערענדיג דעם גרוס, האָט די מוטער זיך פונאַנדערגעלאַכט און געזאָגט:

— העלטשאַ, געה צוריק, גיב איהם אָפּ אַ האַרציגען גרוס און זאָג איהם, דעם אידיאָט, אַז ער זאָל אזוי לעבען צי ער איז בכלל דיין טאַטע!...

אַ פּאַרפּאַלק

— קען מען נישט רעדען מיט'ן הער?

משרת: ניין, דער הער איז געגאַנגען אין שטיבעל דאַווענען מעריב.

— און די מאַדאַם??

משרת: די מאַדאַם איז געגאַנגען אויפ'ן סיל וועסטער.

קאַפריזנער.

אַ בעל טובה

איינער פון די באַנדיטען, וואָס האָט פערפיהרט ב.'ס זוהן, האָט זיך פערענטפערט, אַז ער איז אויסען געווען ב.'ס טובה; ווייל ער האָט געהערט, אַז אַ יוד איז נישט זיכער אין לאַנד אַרויסצוגעהען אין גאַס, איז ער מיט איהם אַוועקגעלאָפען קיין וואַרשאַוואַ ... גורא.

שוין נישט ס'ערשטע מאָל....

דער „אַרענדאַטאָר" האַלט ווייטער אין איינרעדען, אַז שאַניאַווסקי איז משוגע.

ס'איז רבותי, גאָר קיין נאָווינע נישט, אַ סך מיושב'דיגע מענשען האָט שוין דער „אַרענדאַוואָניק" מיט זיינע אַרטיקלען משוגע געמאַכט...

פלוידערזאַק

ווי אזוי א זייגערמאכער

ערקלערט זיך אין ליבע

דעם זייגערמאַכער העניעק ספּרענדזשינע, האָט מען גערעדט אַ שידוך. פאַר דער חתונה זאָגט ער צו דער כלה:

— פּיטשעשי, זאָלסט וויסען זיין, אַז איך בין אַ רעגולער פּאַכמאַן, פון דער ערשטער מינוט אָן, ווי נאָר איך האָב דערזעהן דיין ציפערבלאַט, האָסטו מיך אַנטצינדען, און איך וועל מיין גאַנץ לעבען געהען אויף דער מינוט. איך וועל זיין דיין ווייזער, און דו מיין בוחניק, איך וועל זיין אַ זייגער און דו אַ זייגערין. איצט פאַר דער חופה, גיב איך דיר אַ גאַראַנטיע אויף גאַנצע דריי יאָהר.

דער טאַטע ווייסט...

קינד: זאָג מיר טאַטעשי, ווער איז דאָס געווען דער נאַפּאָלעאָן?

פאָטער: אזא יונג ווי דו, ווייסט נישט ווער נאַפּאָלעאָן איז? גיי ברענג אריין ס'חומש וועל איך דיר ווייזען.

אַ שעהן פּנים האָט זי

אַ זשורנאַליסט האָט געפרעגט דעם פרעמיער, ווי אזוי ער טראַקטירט די אָפּאָזיציע, האָט דער פרעמיער געענטפערט:

— איך בין אַ שטיקעל סוחר. איך טראַקטיר זיי ווי פּרובקעס אָהנע ווערט.

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: ווייסט, טרייטעל, ס'וואָלט געווען אַ סברה, אַז יודען זאָלען אויפהערען צו עסען שווייצער קעז.

טרייטעל: פאַרוואָס?

פייטעל: צוליב'ן אורטייל אין פראַנקפורטער פּראָצעס.

קאַפּריזנער

אַלעם מיט דער צייט

חתן (צום מחותן): איך בין מיך מודה, אַז מיינע פערדינסטען זענען נישט אזוי גרויס ווי די ליבע צו אייער טאָכטער.

מחותן: נעהם דיך נישט איבער, מיט דער צייט וועט עס זיך אויסגלייכען.

איהר „ריין יודישער" נאָמען

— זאָג מיר מאַניעק, ווי היסט דיין שוועסטער אויף איהר יודישען נאָמען? אַלע רופען זי „רענאַ".

— נו, טרעף. ס'הייבט זיך אָן מיט אַ „ר".

— רבקה?

— ניין.

— רויזע?

— ניין.

— רחל?

— ניין.

— ריקעל?

— ניין.

— נאָר ווי דען??

— רעגינאַ!

ביידע זאַכען

אין אייער חתן באַטש אַ קלוגער?

— ער איז ביידע זאַכען: קלוג און נאַריש.

— וואָס הייסט?

— ער איז קלוג, וואָס ער פערלאַנגט פון מיר טויזענד דאָלאַר נדן, און איז נאַריש, אַז ער מיינט, דאָס איך וועל איהם געבען.

א. איטקין

קליינע אנאנסען

ס'יוערט געברויכט — א בעזעם, אויסצוקעהרען דעם שימעל אין די היגע אינסטיטוציעס.

אַ טערמאָמעטער — צו מעסטען היטלער'ן די היץ זוכט די פעלקער־ליגע אין זשענעווע. אָפּערטען פאַר „איך מיך נישט" צום מינ. אידען.

מאַסאַזשען — קעפּ, הענד, זייטען, פלייצעס, פיהרט אויס ביליג דער לאָדזער „אָבוז נאַראָדאָווי". יודען בעקומען א ספּעציעלען ראַבאַט.

כ'זוך אַ פּאָסטען — אלס נאַכט־סטרוזש, אויסערגעסטען פאַל בין איך גרייט איבערצונעמען א קרוין. אָפּערטען פאַר „אַלפאַנס דעם 13־טען".

איך קויף — אַלטע פערזשאַווערטע האַרמאַטעס. אַדרעסירען צו גען. פראַנקאָ.

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

בייל אַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 7 — פרייטאג, דעם 8 יאַנואַר 1937

נישטא מעהר קיין פּלאַץ פאַר איהם...

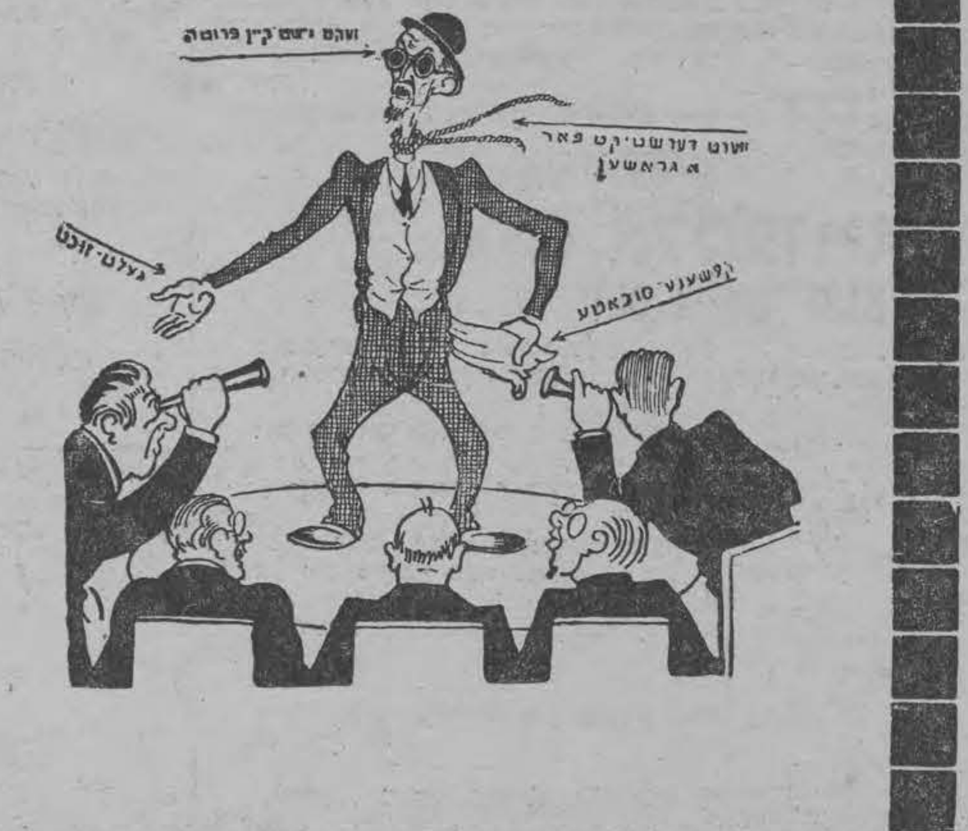

פראַפעסאַרען: יאָ, דער „חולה" מוז „עוואַקואירט" ווערען!...

פּאָליטיק פון וואָך

וואָס טוט איצט דייטשלאַנד אין שפּאַניען? דאָס איז די פראגע מיט וועלכע עס טראגען זיך איצט ארום אלע וועלט־דיפּלאָמאטען און פּאָליטיקער.

דייטשלאנד און שפּאַניען זענען ענינים וואָס שטעהען אין דער שפּיץ פון דער וועלט־פּאָליטיק עס איז רעכט, אז שפּאניען איז איצט דאָס כפּרה־הינדעל פאר דער וועלט.

פאר וואָס דאָס איז אזוי, איז שווער, פאר אונזערס א פּאָליטיקער, אויפצוקלערען. נאָר פאקט איז מיט שפּאַניע, איז נישט אין אָרדנונג, עס איז דאָרט נישט געהויבען. עפּעס רעדט ענגלאנד נישט קיין קלאָרע דבורים, עפּעס דרעהט דער ענגלענדער מיט דער צונג נישט צו פערשטעהען א וואָרט, וואָס ער רעדט און וואָס ער מיינט. און ווי נאָר דער ענגלענדער רעדט נישט דייטליך און נישט קלאָר, איז נישט פויגעלדיג.

נישט פויגעלדיג הייסט עס מיט דעם, וועגען וועלכען עס האנדעלט זיך.

אין איצטיגען מאָמענט האנדעלט זיך וועגען שפּאניען.

גיי זיי א חכם און טרעף אויף וועמענס צד דער ענגלענדער שטעהט: מיט דער שפּאַנישער רעגירונג צי מיט פראנקאָ'ן?

אַ פּרעמיע בעקומט דער, וועלכער וועט טרעפען דאָס דאָזיגע רעטעניש.

מיר נעמען זיך דאָס מאָל נישט אונטער צו טרעפען

וואו לויפט ער מיט אזא אימפּעט?

— וואָס דער מענש איז עלטער, אלץ לאנגזאמער געהט ער.

— אויב אזוי, מוז היטלער זיין גאָר יעהר יונג, ער לויפט מיט אזא אימפּעט צו מלחמה, ווי א לאָקאָמאָטיוו.

קבלת פּנים

פאַרן עקס - קעניג עדוואַרד אין וויען

ווען דער עקס־קעניג עדוואַרד, איז געקומען קיין ווין, האָט דער עולם איהם געמאַכט אַנ'אָוואציע און געשריגען:

— זאָל לעבען! זאָל לעבען!!

נאָר איין פרוי האָט געשריגען:

— זאָל לעבען... מיט מיר!!

דאָס איז געווען די מאַדאַם סימפּסאָן...

„פרידליכע" בעציהונגען

אויפן באַלוטער מאַרק

אין א געשפּרעך מיט א יודישען טאָרג־שטעהער פון באלוטער מארק, האָט ער דערצעהלט:

— איך לעב מיט מיין ענדעקישען שכן, וואָס שטעהט נעבען מיין סטראגאן אין די בעסטע בעציהונגען, און טאָמער בייזערט ער זיך אמאָל אויף מיר, דויערט עס אינגאַנצען 5 מינוט.

— נו, און שפּעטער?

— שפּעטער ליג איך אין שפּיטאל, און אויף מיין אָרט שטעהט אַנ'ענדעק.

צום נייעם יאהר

(עפּיגראַם)

אַ יאָהר גייט, א יאָהר קומט,
איינס פון צווייטען איז נישט בעסער,
וואָס א יאָהר עס קומט צו
וואַרט אלס דער דלות גרעסער

קאַפּריזנער.

נראָף קאָלי.

הוליעט, הוליעט, קיה און אקסען!...

ווענען וואָס איך זאָל נישט זינגען
מוז זיך אָפּשטעלען מיין זמר
אויף די אָקסען, קיה און קעלבער,
אויף די שעפּסען, אויף די לעמער...

אויף קצבים, וועלכע ליגען
אָהן אנ'אויסוועג ווי געבונדען,
וואָס נאָך ערגער ווי די אָקסען
האָט מען זיי איצט אָפּגעשונדען...

פוסטעווען ארום די יאַטקעס,
אויף די גאסען, אויף די ראַגען,
און די אָרימע יאַטקע - קלעצער
דאַכט זיך, אז קדיש'ים זאָגען . . .

טאַנצען פרעהליך קיה און אָקסען
זיי בעשערט א גליק געניסען,
אַנשטאָט שעכטען מיט א חלף
מיט א ביקסעל וועט מען שיסען...

אזא טויט — דאָס איז דאָך ממש
פאר בהמות — א גן־עדן . . .

נאָר דעם אמת מוז מען זאָגען
זיי — זיי שעכטען טאַקי בעסער...
קענען קונציג די מלאכה
אָהן א חלף... אָהן א מעסער...

הוליעט, הוליעט, קיה און אָקסען!
אייער מזל שיינט אַלץ העלער
פון דעם מענש — דעם „בחור־היצורים"
זענט איהר איצטער אַקטועלער...

נעהמט למשל דאָרט אין שפּאניען
ווענען קימערט דאָרט די שחיטה?..
ס'פאַשען רוהיג זיך די בייכלעך
פון דער וועלט די פּני, עליטע...

ענגלאַנד, אָט די וועלט־פעראַרגערין,
שלום מאַכען רק זי טראַכט,
נאָר א סברה, מיט איטאַליען
האָט זי לאנג שוין בלאָט געמאַכט...

ס'ווערט דאָס אָקסען הארץ צושמאָלצען
אי פון נחת, אי פון פריידען.

פראנקאָס שליח קיין מאדריד

פון שפּאנישען פראנט

גענ. פראַנקאָ האָט געשיקט זיין אַדיוטאַנט מיט א מיסיע, צו ווירקען אויף קאבאלעראָ'ן, ער זאָל מיט'ן גוטען אונטערגעבען מאדריד, זאָגט דער אדיוטאנט:

— און אז מ'וועט מיר דאָרט אָפּהאַקען ס'קעפּעל?

— וועל איך לאָזען אָפּהאַקען די קעפּ פון צעהן רעגירונגס־זעלנער, וואָס געפינען זיך ביי אונז אין געפאַנגענשאַפט.

— אָבער וואָס וועל איך דערמיט זיין געהאָלפען

— האָט בעמערקט דער אדיוטאנט — אז קיין איין קאָפּ זייערער פּאַסט נישט אזוי גוט אויף מיין קאָרק, ווי מיין אייגענער.

צום אלטען יאהר

וואס איינער זאגט

טעאַטער־דירעקטאָר: ס'איז געוועזען א יאָהר פון בלויז טראגעדיעס און דראמעס.

דאָקטאָר: דאָס יאהר האָט אַלע בעגראבען.

אַדוואָקאַט: א יאָהר פון בלויז פערשפּילטע.

אינזשיניער: מען האָט אויסגעמאָסטען אלע גאַסען און קיין גראָשען נישט פערדינט.

הויזוירט: נאָך גיט וואָס מען האָט עס עקסמיטירט.

סוחר: ס'לוינט נישט צו פּראָטעסטירען אויף זיין אייגענעם.

קלעזמער: ס'האָט געשפּילט אלע אויף די נערוועז.

שוסטער: ס'האָט זיך פון אָנהויב אָן נישט געקלעבט.

שניידער: מען האָט זיך געקענט צורייסען, האָט מען נישט געהאַט אויף שבת.

קצב: ס'פליש איז געפאלען קילאָווייס,

בעקער: ס'איז געוואָרען הייס און קאַלט,

גלעזער: ווען נישט די ענ'עקעס, וואָלט מען געשטאָרבען פאַר הונגער. קאַפּריזנער.

ביידע זענען אויף צרות

ביינאַכט אין א'אונטער גאַס, ווערט איינער בעפאלען פון א באנדיט, בעט ער זיך ביים באַנדיט:

— פאַניע, לאָזט מיר איבער אפאַר זלאָטיס, שטעלט אייך פאָר, וואָס פאַרא איזאַנטורע מיין ווייב וועט מאַכען, ווען איך וועל אהיימקומען אָהן א גראָשען.

— כ'געה אריין אין אייער לאגע, לידער בין איך אויך אין דער זעלבער לאגע, איך וועל אויך האָבען די זעלבע סצענע.

פיניעלע מזיק

גיט לשון

כ'זוג ענק, צהעיעט, כאָשוין גיש קאַ קויעך פון דעיער גאַנצער כשיטע, א גאנצע וואָך אָט מע גיש מעיער גיהעיעט יוי פריידיק אין פשאַדיק, גיטרייביטע פריידיק'ס אין גיש גיטרייביטע פשאַדיקס. כאָדיך שוין א פילן קאָפּ מיט פשאַדיק.

נאָר א ניקומע אָב איעך די וואָך גיגאַט ופין דעיער הומין גארישע כשיטע, כ'בין אַף א נימישנע אראנגיגא:נ:ע אין שאכט־האָעז זע'ען וואָס דועס איז אָזאָכינעס הומין גארישע כשיטע. צ'ווייסט וואָס איעך אָב גיזעיע? סידיך דאטן א גאנצע מיכומע. פויטן אָט מע גישאָכטן, אין האָנט שיסט מע, אין א מיכומע לאָזן זיך שיסן צוויי־פיסיגע אָקסן, און אין שאכט־האָעז שיסט מע פיער־פיסיגע אָקסען, כ'זוג ענק, מ'שאכט זיי טאקיש אזוי ווי די אָקסן, אז מיטרעפּט ביש איין קאָעל, קבאלט מע אראן זי צפּיינט קנידעל, אַ דריט קניידעל, ביז דע'ער סויכער ציט אָעס די ריגלאַ'עם. דינועך ציטרייבעט מע עיעם אזוי גרויס אין אלט ווי עיער איז, אזוי גייטים גיסיידער, א מליטש איבערן שעל ראָש, א קנידעל אין די גיהערן — אין עיער ליגט ווי א גאנצע כראביע...

א ניקומע אָב איען אָבער גיגאַט, ווען די שאכט־מישין איז קאליע גיוואָן, זאָגע זעך ציריסן דעים אַשטש'ק כיגיוועין אַ רוכיניסקע טשישז די הומין־ביטארן, אין די שאכט־מישין אָט גיזוגט לוי מיט א ספּודניצע — זי גייט ניש אין באסטא!!

בין איעך גישטאנע אין גיקנאקט פון גילאכטע, כאָב אינגאנצן גיקוואָפאלן, אפּליק די ביהיימיס אָבן אָכיט גיקפּאָלן, בין איעך אזוי גישטאנע אין אָמיר גיטראכט: ווען די שאכט־מישין אין די מיכומע פּעהאקט זקן אזוי, וואָלט דועס גיוועין א שיינע ריינע גיפּורע אָף די יעגני־אלן אין פּיקאָיוניקיס.

כאָדיך שוין ניש קאַ קויעך פין די כשיטע מיט די גיטרייביטע פשאַיקיס אין הומין־גאטארע טילקיס.

עך פריגט מיען, וואָעס ס'גייט מיער אזוי אין לעיבן די כשיטע מיט די פשאַיקיס אין מיט די פריידיקיס? אין שמולן געסל אט מע זעך דעך ביו יען אָכיט א גאנציטשקע וואָך גיש פּאפּליישיקט? גלייבן מיער, יאטן, אז איעך בין גיראכט, כ'מיין ניש מאן קישקע, נאָר דועס וואָעס אזויפיל גיצובן, העקיס, טרייבאַזשעס, שויכיטן אין פורגאנשטשיקעס עבן נעבין מלן לייגן די צעיען אין באטל אראן — אין דעיעם גייט עס מיער — עך פאשטייט שוין?

כ'וואָלט ענק נאָך עפּיס פּאציילט, נאָר כאָב אַ כ'יל קאָפּ מיט פריידיקיס אין טיליקיס, טאָ אַצע מיער אַ גיטן שאַבּיס אין זאצך מיער גיזינט.

היטלער האלט ווארט...

איז דעם "גן־עדן" פון דריטען רייך

היטלער קוקט ארויס פון פענסטער פון זיין פּאַלאַץ, פלוצים בעמערקט ער אקעגענאיבער א מאסע מענשען, שטופען זיך, ליארמען און שרייען, פרעגט היטלער געריבגן:

— וואָס ליארמען די מענשען?

— די מענשען — האָט גערינג געענטפערט — זוכען א שטיקעל פוטער.

— פוטער? — האָט היטלער מיט כעס געזאָגט — איך האָב זיי דען צוגעזאָגט פוטער? איך האָב דאָך זיי נאר צוגעזאגט — „ברויט און אַרבייט"!..

רעמאנענט פון יאהר 1936

אַ יאָהר אויעק,
מיט א מיליאָנדעל ארויסצושיקען,
מיט גרויסע אויגען אויף די יודישע „גל קען."
מיט צרות, מיט שלעק.
מיט פליטות און באנקראָטען,
מיט גזירות און באיקאָטען,
מיט שויבען האַקען און פּיקעטען,
מיט „אָושעמס" און דעקרעטען,
מיט סטראגאַנעס צוטראגענע,
מיט געלעכערטע און געשוואָלענע.
מיט באמבעס און פעטארדען,
מיט עקזעקוציעס און זעלבסטמאָרדען,
מט פּראפּאגאנדעס אויף די פּלעטער
מיט גיפט און האַס אין די בלעטער
מיט פאַרמייען פערפלייצטע
סטודענטען צורייצטע:
און נאָך און נאָך גאנצע פעסער,
הלוואי דאָס נייע כאָטש בעסער. קאַפּריזנער

געוואלד, ס'ברענט

פאַלש פערבונדען

אַ מאַן קלינגט צו דער פּאַגאָטאָוויע:

— האַלאָ! כ'בעט זאָפאָרט די פּאגאטאוויע צו מיין ווייבעל.

— וואָס איז איהר?

— זי האָט שטארקע היץ.

— וויפיל גראַד?

— אפשר... אפשר 50 גראַר.

— אויב אזוי, טאָ רופט ארויס די פייערלעשער...

איז א נאַכט־לאָקאָל

גאַסט (צום קעלנער): וואָס פאר א אָרדנונג איז דאָס דאָ ביי אייך? קיין קאָטלעטען זענען נישטאָ, קאלבס־בראטען איז נישטאָ, קיין שניצעל איז אויך נישטאָ, זייט אזוי גוט און גיט מיר דעם פּאַלטען.

קעלנער: ליידער, דער פאַלטען איז אויך שוין נישטאָ.

היינטיגע איידעמלעך

1־טע שכנטע: וואָס טוט דאָס אונזער שכנטעס זיהן וואָס האָט יעצט חתונה געהאט??

2־טע: וואָס זאָל ער טיהן?? ער האָט מענשען וואָס ארבייטען פאַר איהם.

1־טע: ווער??

2־טע: ביי, דער שווער און שוויגער,

קאַפּריזנער.

וואו קויפט מען מעבעל?

גאַסט: אייער נייע מעבעל איז גרויסארטיג, פון וואָס אייגענטליך איז עס?

— פון א ליציטאַציע.

„לאָדזער זייטען"

— זאָג מיר, כ'בעט דיך, וואָס מיינט מען מיט'ן שפּריך־וואָרט: אז מען זוכט א שער געפינט מען א בער?

— כ'וועל דיר געבען צו פערשטעהען בדרך משל: די זוכסט נעכטיגע געשעהענישען אין די „לאָדזער זייטען" פון דער וואַרשאָווער פרעסע, און דו געפינסט — אַ נעכטיגען טאָג...

היינטיגע לאָדזער געשעפטען

1־טער: וואָס הערט זיך עפּעס ביי אייך?

2־טער: ביי מיר גייט עס אין צוויי זמאַנעס.

1־טער: דהיינו?

2־טער: ביי טאָג שרייט ס'ווייב און ביינאכט ס'קינד, — און ביי אייך?

1־טער: ביי מיר דרייט זיך,

2־טער: ?

1־טער: די שיך פערדרייט, דער מלבוש איבערגעדרייט און דער קאָפּ אזוי פערדרייט.

קאפּריזנער

ער דאַרף נישט קיין קאלענדאר

צו אַ היציגען הויזוירט, קומט אריין א שליח פון א היגער אינסטיטוציע מיט א קאלענדאר צום נייעם יאָהר.

— איך דארף נישט קיין קאלענדאר — האָט דער ווירט געענטפערט — איך ווייס אָהן קאלענדאר אויך ווען צו מאָהנען דירה־געלד, און ווען מ'דארף ברענגען ס'„קנעפּעל"...

סדרה קאטאר

קאטאר, קאטאר,
קאטאר, קאטאר,
ווי מען גייט,
שטוב איין, שטוב אויס,
— איינס נאָך כאָטש
פערהאַן אין פוילען,
וואָס מען צאָהלט נישט פּאָדאטקעס
און מען נעמט ארויס..

קאַפּריזנער

דער טאטע יא!

א גוטע מאַמע און אַ „נעבּרייע" פרוי

קינד: מאמעשי, זאָל איך אראָפּגיין בעלייגען דעם בריף?

מוטער: אַך, ווי פאַלסט און, דרויסען איז א שרעקליך וועטער, אז ס'איז אַנ'עבירה א היבט ארויסצולאָזען. דער טאטע וועט אראָפּגעהן, וועט ער איהם שוין בעלייגען.

א מוזיקאלישע פרוי

— איהר שפּילט קלאַוויר??

— יא, איינמאָל האָב איך געשפּילט — פאַריגע זומער אין קריניצע, ווען אלע קארטען־טישלעך זענען געווען פערנומען.

ר. איזראעל

אויף נאוואמיעסקא

שפאנענדער ראמאן פון לאדזער לעבען

קאפיטעל 1

מאבילויזאציע

אנדערש האט היינט אויסגעזעהן די נאוואמיעסקא גאס ווי שטענדיג, אנדערש האבען זיך געפיהלט די מענשען דארט, אנדערש האט מען היינט געפיהרט דעם האנדעל, אנדערש האט מען היינט געטראכט און מיטאמאל האט מען געהאט אנדערע פאראויסזעהונגען.

— וואס איז היינט געשעהען? פארוואס האט מען היינט נישט אפגעווארט די קונים פון דער נאהענטער פראווינץ? פארוואס האבען די סוחרים היינט געהאט אויף די העלפט פערמאכט זייער געוועלבער און זיך פערזאמעלט גרופעסווייז און גאס, פיבערהאפט דיסקוטירט און אזוי נערוועזיש זשעסטיקולירט?

איין ווארט האט אזוי ווי עלעקטריזירט די גאנצע בעפעלקערונג אין לאדזש און טומעלדיג איז געווא רען אויף דער נאוואמיעסקא גאס דאס ווארט האט געהייסען מאבילויזאציע.

די גרויסע ווייסע פלאקאטען אויף די עקען פון אלע גאסען האט געמאכט רעדען די גאנצע שטאט הגם קיינער האט געזען די פלאקאטען נישט געהאט אדורכ געליענט, בלויז דאס איינע ווארט מאבילויזאציע וואס איז געווען געדרוקט מיט גאר גרויסע אותיות איז גענוג געווען און עס זאל ארויסרופען א פלאנטער פון געדאנקען און בעגריפען: מלחמה, טויט, קאליקעס, בלוטע, אלמנות יתומים, עלענד, נויט, ארעמקייט... מיט איין ווארט שרעקליכע גרויזאמע זאכען, אלע זע נען ארויס אין גאס האבען גערעדט, וועגען ענינים וועלכע זיי האבען אליין נישט פערשטאנען וועלכע זיי האבען קיינמאל נישט איבערגעקלערט און אפילו אין דער פאנטאזיע זיך נישט פארגעשטעלט.

ס'האט זיך מיט אמאל איבערגעאנדערשט דאס לעבען פון די . יודען אויף נאוואמיעסקא גאס, נישט נאר די מענשען נאר אויך די הייזער, די שטיינערנע ווענט, די טשעשעפטען אלץ ארום האט בעקומען אזא מאדנעם אויסזעהען ווי סוואלט קיין שום פע ריטונג מעהר נישט געהאט.

און אין גאס האט זיך אלץ צוזאמען אויסגעמישט ארימע און רייכע, ארויסמאכראטען פעבעל, סוחרים און קונים, פאבריקאנטען און ארבייטער, דאס ווארט מאבילוזאציע האט ארומגענומען אלע וועלכע האבען זיך דערפיהלט גלייך פאר די שרעקליכע צייטען וואס קומען אן.

פאר דער טיר פון זיין גרויס וויין געשעפט אויף עק פולנאצנא און נאוואמיעסקא איז געשטאנען ר' עזרא שיקער, א הויכער מיט א ברייט פערקעמט בער דעל, מיט א הויך טוכענעם היטעל האט געוויכערט א ציגאר און ארום איהם א גרופע מענשען פון אלע שיכטען וועלכע וואלטען קיינמאל נישט געהאט די העזה צו דיסקוטירען און פילאזאפירען מיט דעם רואר פון שטאט מיט דעם אנגעזעהענעם כלל־טוער מיט דער שיינדעל פון אלטשטאט און נאוואמיעסקא גאס.

— וואס זאגט איהר ר' עזרה, האט זיך געווענ דעט ר' שמואל חסיד אזא מלחמה צווישען פאניע מיטן דייטש קען לאנג דויערן? און נישט ווארטענדיג אז ר' עזרה זאל ארויסזאגן דעם ענטפער האט ער אליין צוגעגעבען:

— איך האלט, אז נישט העכסטענס א צוויי־דריי וואכען, די גאנצע מעשה איז גארנישט, ווערט, מ'־ וועט דאך נישט אויסשעכטען די וועלט.

— הלוואי זאלסט די זאגען אמת, הלוואי האט ר' עזרה געזאגט זאל זיין אזוי ווי דו דערצעהלסט און פערציהענדיג דעם רויך פון זיין ציגאר, האט ער זיך געלאזען געהען צו דער קיישטאט 6, וואו ס'האט זיך געפינען די סוהילה און וואו ס'האבען זיך פערזא מעלט די דאזאורעס.

נעבען די האליעס ביי דער לחדקע איז געווען טו מעלדיג, די פוירען זענען נישט געפענט געווארען וויבער וועמענס מענער האבען זיך געדארפט שטעלען צו דער מאבילויזאציע האבען זיך געבראכען די הענט און געוויינט אויפן קול, זייער געוויין איז אבער פע שטומט געווארען אין אלגעמיינעם טערהער און גע פילדער. ר' יעקב דאבראנציצקי האט זיך ארומגעד רייט נעבען פרענקעלס האלעס און האט נאכגע טראכט וועגען דעם תהרכן וואס עס טרייט זיך דא. וואס וועט פון דעם אלעם ווערען, וואס וועט ווערען פון דער שווערער יודישער האראוואניע, וועלכע איז אריינגעליגט געווארען טאקע דא אויף דער נאוואמיעס קער גאס. טאקע דא איז יודישען קווארטאל וועלכען דער רוסישער פרעזידענט פיענקאווסקי האט בכיון פערמאכלעמיגט האט האט אבער נישט געשטערט אז די יודען זאלען טאקע שאפען רייכטימער און זיך דא בעזעצען ארבייטען און ווירקען.

— וואס וועט פון דעם אלעם ווערען, האט ר' יעקב דאבראנציצקי געברומט צו זיך אליין און אליין האט ער געטראכט וועגען דעם אז זיינע אלע פלענער וואס ער האט צוגעטראכט פון נייע געשעפטען אויף נאוואמיעסקא גאס וועלען איצט צובראכען ווערען.

— און וואס וועט איצט זיין ר' יעקב, האט איהם געפרעגט ראהרמאן, וועלכער האט געהאלטען די הא לע אויף דער צווייטער זייט לחדקע.

— וועסט מוזען צומאכען דיין קרעטעל, אזוי ווי איך האב דיר שטענדיג געראטען האט דאבראנציצקי בייז געווארען, און באפענדיג זיך אז ער האט נישט געדארפט אויף דעם איז: ענטפערען און אזא ערנ סטען מאמענט און האט צוגעגעבען:

— מיך פרעגט ער וואס עס וועט ווערען, בין איך א נביא, אהער גאר אפשר דער רוסישער אויסערן מי ניסטער סאזאנאוו?

שוין האבען זיך אנגעהויבען צו בעווייזען קרים טען און יודען מיט קעסטלעך אויף די פלייצעס, דאס זענען די הוזערווויסטען שוין געגאנגען אין די פונק טען, וואו זיי האבען זיך געדארפט צושטעלען, די טראמוואיען זענען געווען איבערפולט. די רו סישע פאליציאנטען האבען קיינעם און גארנישט געפרעגט. מען איז געלאפען הין און צוריק אליין נישט ווייסענדיג צוליב וואס.

די נאז לאמטערן האבען דעם אוונט אויף דער נאוואמיעסקא גאס געפרעגט טונקעלער ווי געוועהנליך...

קאפיטעל 2

קבר נומער 632

צילקע איז געשטאנען נעבען פענסטער און ארויס געקוקט אויף דער טומעלדיגער גאס. דאס וואס זי האט געזעהן פאר זיך איז איהר געווען אזוי בעקאנט אז עס האט ביי איהר נישט ארויסגערופען קיין שום אינטערעס. דער אנבליק אויף דער האנדעלס האלע וועלכע זעהט אויס ווי א טונעל, וואס שלינגט איין און שפייט אויס בסדר טויזענטער מענשען, א שמאלע גאס, וועלכע איז שטענדיג פול און די מענשען גע הען נישט, נאר שטופען זיך פשוט דורך איהר אדורך געוועלבער און געוועלבלעך אויף יעדען טריט, ביי וועלכע עס שטעהען זייערע בעלי־בתים אדער זייערע „מענשען" וואס בעמיהען זיך אריינצוציהען די קונים, אפגעריסענע הייזער פאסאזשען, וואס רופען נישט ארוים קיין שום אויפמערקזאמקייט.

דאס אלץ האט צילקע אזוי גוט געקענט און דאך איז זי געשטאנען ווי איינגעמויערט און ארויסגע קוקט דורכן פענסטער אזוי ווי זי וואלט אימיצען געזוכט צווישען די הונדערטער טויזענטער מענשען, וועלכע האבען זיך דא אדורכגעשטופט דורך דער גאס.

צילקע האט געהאלטען א בריף אין האנד. א בריף און קאנווערט פון גרוי דיק פאפיר מיט שטעמפלען אויף איהם, דעם בריף האט זי בע קומען נעכטען און דאך האט זי איהם נאך נישט א־ רויסגעלאזען פון האנד, אפזיצענדיג אזוי די גאנצע שלאפלאזע נאכט. דאס דינסטמיידעל, גנעלע איז עט ליכע מאל דורך דיר נאכט אריינגעקומען אין צי־ מער פון איהר מאדאם, ווען דאס קינד האט געוויינט און זעהענדיג אז צילקע שלאפט נישט, האט זי גע פרעגט:

— פארוואס געהט ד מאדאם נישט שלאפען? ס'איז דאך שוין אזוי שפעט.

צילקע האט נישט געענטפערט, האט בלויז גע ווארפען א בליק אויפן קינד און ווידער פערשטייר נערט געווארען אין דערינלבער פאזע. גנעלע האט גע צויגען מיט ד פלייצעס און צוריק אריינגעגאנגען צו זיך אין קיך אריין.

צילקע האט נישט בעמערקט ווי די זון האט זיך אדורכגעשטופט דורך די הארבסטיגע, וואסערדיגע וואלקענס און האט נעפעלדיג בעלויכטען די שמוציגע גאס. ערשט ווען ס'איז גוט ליכטיג געווארען האט זי זיך אויפגעשטעלט, אויסגעצויגען די הענט, אזוי ווי זי וואלט זיך געוואלט אויסגלייכען די ביינער און האט זיך אוועקגעשטעלט נעבען פענסטער, האלטענ דיג דעם בריף אין האנד.

זי האט שוין צום וויפילסטען מאל ארויסגענר מען דעם בריף פון דעם קאנווערט און געליענט: „ס'ווערט מיטגעטיילט, אז מאיר ראזען, 32 יאהר אלט, זעלנער פון 8־טען פולק איז געפאלען אויפן מזרח - פריסישען פראנט. דעם 10־טען אקטאבער, מ'האט איהם קובר געווען אויפן מיליטערישען בית־ עולם הינטער קעמפנא און דאס קבר האט בעקומען דעם נומער 632".

ביז איצט האט זי נישט געוויינט, נישט ספאז־ מירט, אזוי ווי זי וואלט זיך נישט אפגעגעבען קיין חשבון פון דער שרעקליכער פאסירונג, איצט האבען איהרע ליפען אנגעהויבען צו ציטערען, אין האלז האט געשטיקט, אין די אויגען ווינקעלעך האבען זיך געשטופט טרעהרען ביז זי האט נישט אויסגעהאלטען און איינגעבראכען אין א ספאזמאטיש געוויין, זי האט זיך אנידערגעווארפען אויפן בעט. איינגעגראבען ס'פנים אין די קישענעס, זי נאס געמאכט און זיך געטיילט מיט זיי אין איהר גרויסען צער.

ס'איז דאך נישט געווען קיין איין מענש אין דער גרויסער איבער א האלב־מיליאניטריגער שטאט וועל כען זי זאל קענען דערצעהלען וועגען איהר אומ־ גליקליכען צער...

ביסלעכווייז האט צילקע זיך בערוהיגט, זי האט געשלונגען די טרעהרען אידער זיי האבען זיך בעווי זען אין די אויגען און סטרקריצט מיט די ציין, זי האט זיך דערמאהנט:

דער טאג פון 1־טען אויגוסט 1914, איהר מאן מאיר האט אין מיטען טאג פערמאכט דאס געוועלב און איז ארויפגעקומען אין שטוב אריין.

— צילקע, האסט געהערט, ס'איז מאבילויזאציע, ס'איז מלחמה צווישען רוסלאנד און דייטשלאנד, איך מוז זיך שוין צושטעלען מארגען צום מיליטער.

צילקע האט א ציטער געגעבען און האט זיך גע־ וואונדערט:

— מיט וואס פארא גלייכגילטיגקייט רעדסטו וועגן דעם, מאיר, הו מאכסט חוזק פון מיר.

— וואס זאל איך זיך אוועקזעצען וויינען, ס'איז נישט פערהאן קיין אויסוועג. אז מען מוז געהען דערלפט נישט קיין חכמות.

צילקע געדענקט ווי מיט א פערקלעמט הארץ האט זי מאירן געפאקט זיינע זאכען. קודם כל ווארימע וועש, וואלענע שקארפעטקעס און א פאר הויכע שטי־ וועל, ער איז ארוים פון שטוב מיטן קעסטעל אויף די פלייצעס און זיך געזעגנט:

— זעהסט, ווי דיין מאן זעהט אוים אלס זעל־ נער?

— פאהר געזונד און קום געזונטערהייט אהיים. און דאס גאר איינציגע, האט צילקע איהם געזאגט.

די שטימונג פון איהר מאן האט זי בערוהיגט. נאכמעהר דערפאר, ווייל מאיר האט זי פערזיכערט אז אזא מלחמה ווי איצט קען נישט מעהר אנהאל־ טען ווי 2 ביז 3 וואכען.

פלוצלונג איז צילקען אייגעפאלען א געדאנק, זי האט געוואלט, אז מאיר זאל אין דער פרעמד, ווייט פון איהר זיין מיט עפעס געטרייסט, אז ער זאל אפט טראכטען וועגען איהר, און ווען מאיר איז שוין גע־ שטאנען אין דער טיר האט זי זיך צוגעבויגען צו זיין אויער און האט איהם איינגערוימט:

— מאיר, ליבער מאן מיינער, איך האב דיר גע־ וואלט עפעס זאגען, אידער דו פאהרסט אוועק. מאיר האט זיך אויסגעדרעהט צו איהר, זי אנגעקוקט מיט זיינע מילדע אויגען און שטענדיגען שמייכעל. וועל־ כער איז געלעגען אויף זיינע ליפען, ווען ער האט גע־ רעדט מיט איהר און געפרעגט:

— צילקע, וואס האסט דו מיר צו זאגען אויפן וועג?

— כ'האב דיר געוואלט זאגען.. כ'האב געוואלט..

— זאג שוין, צילקע, ווייל איך ווער אונגעדול־ דיג.

צילקע האט אראפגעלאזען דעם קאפ און געזאגט שטיל אזוי. ווי זי וואלט געוואלט אז קיינער זאל נישט אונטערהערען זייער געשפרעך.

— מאיר.. איך בין אין אנדערע אומשטענדען.

— מאיר האט ארויסגעלאזען דאס קעסטעל פון דער האנד ער איז ארויפגעפאלען אויף צילקען און זי געקושט אהן אויפהער. ער האט זי בעקוקט פון אלע זייטען ס'האט איך איהם געדוכט אז ער בע־ מערקט דאס אז ער זעהט דאס בולט.

— איך בין א בהמה, וואס איך נישט דא אויף דער וועלט, האט ער אויסגעשריגען, פארוואס האב איך דאס ביז איצט נישט בעמערקט? און פארוואס האסטו דאס מיר ביז איצט נישט געזאגט?

— נאך וואס האב איך דיר דאס געהאט צו זא־ גען? וואלסט זיך אליין געטען דעם דערוואוסט, איצט ווען דו פאהרסט אוועק האב איך דיר דאס געמוזט זאגען.

מאיר מיט צילקע זענען שוין געווען נאך חער־ תתונה 8 יאהר. מאירס גאנצע שטרעבען איז געווען אז צילקע זאל האבען א קינד. הגם ער האט נישט גע וואלט ארויסווייזען פאר צילקען זייטע לייךען צוליב דעם דאס זייער רוהיג און צופרידען פאמיליען־לע־ בען איז נישט בעגליקט געווארען מיט קיין קינד, האט צילקע וועגען דעם געוואוסט און האט אויך שטיל מיט איהם מיטגעליטען איצט האט זי געפינען פאר נויטיג איהם צו טרייסטען, און דערפרעהען אין דעם שרעקליכען וועג איז וועלכען ער האט זיך גע־ קליבען.

צילקע האט געוואוסט, אז זי זאגט בעוואוסטזי־ ניג ליגען, אז זי איז נישט טראגענדיג, אז דאס איז ווי דער דאקטאר האט איהר שוין נישט איינמאל גע־ זאגט, אינטאנצען נישט מעגליך". זי האט אבער דעם ליגען געזאגט מיטן גאנצען בעוואוסטזיין, נישט ווי־ לענדיג אפילו טראכטען וועגען די קאנסעקווענצען פון אזא שריט. זי האט געוואלט גליקליך מאכען מאירן כאטש אויף א געווויסע צייט.

מאיר האט נישט געפינען קיין ווערטער פאר גליק און פרייד, ער האט נעכאפט דאס קעסטעל אויף דער האנד און אזוי ווי ארויסגעלאפען פון שטוב.

— זאלסט זיך פילנעווען צילקע. וועסט זעהען, איך וועל גיך אהיימקומען. איך וועל איצט לאנג נישט בלייבען אהן דיר.

די לעצטע ווערטער פון מאירן זענען שוין פער־ לוירען געגאנגען אין דער טומעלדיגער שרייענדיגער גאס און טאג פון דער מאבילויזאציע אין ערשטען אויגוסט 1914.

קאפיטעל 3

א פרעמד קינד

זי האט זיך וועגען דעם אלעם איצט דערמאהנט, ליגענדיג אויפן בעט, האט געווארפען א בליק אויפן קינד, וועלכעס איז גע לעגען אין דעם קליינעם ניקעלנעם בעטעל. אין ציכ־ מיגען ווייסען בעטגעוואנד. דאס יונגעלע האט אזוי ווי געשמייכעלט אין דעם זיסען קינדער־שלאף. צילקע האט דערויף געקוקט און געטראכט אין זיך:

— ווער ביזטו איצט, א יתום? ניין דאס נישט, איך וועס ווער דיין פאטער און מוטער זענען, ניין, דאס נישט, איך קען נישט קיין מאמע, מאיר איז נישט געווען דיין טאטע, צילקע האט זיך פארגע־ שטעלט, אז אין די לעצטע רגעס פון זיין לעבען, ווען ער האט אוועקגעגעבען דעם מלאך המות זיין נשמה, האט ער נישט וועגען עפעס אנדערש גע־ טראכט ווי וועגען איהר און וועגען „זיין" קינד. דער ליבער מוז דאס קינד פערבלייבען זיינס, ער מוז האר בען רוה אין קבר און וויסען אויב דאס איז מעגליך, אז ער האט איבערגעלאזען א קינד צו וואס ער האט אזוי שטארק געשטרעבט.

זייט מאיר איז אוועקגעפאהרען האט צילקע בינ מען כמעט בריף ס'איז נישט אוועק קיין איין וואך, אז צילקע זאל פון איהר מאן נישט בעקומען קיין בריף און צוליב דעם האבען זי מקנא געווען אנ־ דערע הוזערוויסטען פרויען. אין יעדען בריף האט זיך מאיר נאכגעפרעגט אויף איהר געזונד, ווי אזוי זי פיהלט זיך און ווען ס'וועט קומען דער גליקליכער מאמענט...

די מלחמה האט געדויערט און געדויערט. נישט קיין 3 אדער 4 וואכען, ווי מאיר האט פערזיכערט נישט קיין 3 אדער 4 חדשים, גאר א חודש נאך א חודש אהן שום הפסקות, אז זי זאל זיך אזוי שנעל פער־ ענדיגען, ס'זענען שוין אדורך 8 חדשים, מאיר האט געצעהלט די טעג און האט געוואוסט, אז א ליארע מינוט מוז קומען די ענטשיידונג ביי צילקען. די בריף זענען געווארען אפטערע. צילקע האט געמוזט ענטפערען, און אזוי ווי אין א זיסען חלום האט זיך ווייטער נישט אפגעגעבען קיין חשבון דערפון וואס קען פאסירען און האט אנגעשריבען א בריף צו מאירן, אז זי איז געלעגען געווארען אהן האט געבוי רען א שעהן יונגעלע וואס איז געראטען דוקא אין מאירן.

נאכדעם, ווי צילקע האט דעם דאזיגען בריף א־ וועקגעשיקט האט זי זיך ערשט פערטראכט אויף דער ערנסטקייט פון דער געשאפענער לאגע. מאיר האט בסדר געשריבען אז ער בעמיהט זיך ווענען א קורצען אורלויב אהיימצוקומען און וועט דעם אור־ לויב זוכער בקרוב בעקומען. דאס האט געשעהן נאכדעם ווי ס'וועט פערענדיגט ווערען די גרויסע רו־ סישע אפענסיווע, אין מזרח - פריסען. מאיר האט גע שטרעבט אהיימצוקומען צו זיין קינד, צו זיין צילקע.

צילקע האט געמוזט עפעס טוהן דערצו, זי האט אנגעהויבען אונטערהאנדלונגען וועגען אדאפטירען א יונגעלע, וואס איז אין ערשטען מלחמה־יאהר נישט געווען קיין שווערע זאך. זי האט עס שנעל אדורכגע פיהרט און ענדליך האט זי געהאט אין שטוב א קליין געזונד און שעהן קינד. איצט האט זי מיט דער גרע סטער אומגעדולד שוין געווארט אויף מאירן און זיך נישט געקענט פערשטעלען. וואס פארא גליקליכע מינוטען זיי בײדע וועלען איבערלעבען.

איצט, איבערליינענדיג צום הונדערטסטען מאל דעם בריף, וועגען טויט פון מאירן, האט זי דערפילט א שרעקליכע פוסטקייט.

— צו וואס? נאך וואס האט זי דאס אלץ געטון? וואס וועט מיט איהר איצט ווערען? און מיטן קינד וואס וועט זי טון? ס'איז דאך איהר יונגעלע נישט נאר פאר מאיר'ן, נאר פאר דער גאנצער וועלט. זי איז צוגעגאנגען צום בעטעל פונם קינד, זיך אריבער געבויגען איבער דעם שווארצען קעפעל און היים געקושט.

— וועסט הייסען פון היינט אן, האט זי געזאגט, נישט שלמה, נאר מאיר, וועסט בלייבען ביי מיר און וועסט אויף שטענדיג בלייבען מיין מאן און זוהן...

א שטארקען קלאפ אין טיר האט איבערגעריסען איהרע געדאנקען, אין שטוב איז נישט אריינגעקומען נאר ס'איז אריינגעפאלען א הויכער פארשוין, מיט שטייפע וואנסעס, אין הויכע שטיוועל און אין א ציקליסטען היטעל. ער האט גערעדט דייטש און זיך געווענדעט צו צילקען:

— וואוינט דא ראזען?

— דאס בין איך צילקע ראזען.

— איך בין פון לאדזשער פאליציי - פרעזידיום. מיר האבען בעקומען דורך דעם רויטען קרייץ א מיט טיילונג, אז מאיר ראזען איז געפאלען אויפן שלאכט פעלד.

צילקע איז געווען רוהיג, זי האט זיך נישט איי־ בערראשט.

— איך האב שוין אויך בעקומען א מיטטיילונג וועגען דעם.

— דאס איז אבער נאך נישט אלץ, מיר האבען בעקומען נאך אנ'איינגעהענדיגען בריף פון מאיר ראזען...

— וואו האט איהר איהם, גיט איהם מיר איהר איך בין זיין פרוי.

— וועגען דעם מוזט איהר זיך אליין בעמיהען! אין פאליציי - פרעזידיום, איהר מוזט דעם בריף אליין אפנעהמען.

ווייטערדיגע פארטזעצונג לייענט זונטאג אין „נייעם פאלקסבלאט"

דאס לאדזשער לעבן

פרייטאג, 8 יאנואר

כ"ה טבת תרצ"ז

זון-אונטערגאנג 3.43
זון-אויפגאנג 7.35
ליכט-צינדען: 3.29

עטליכע בעמערקונגען וועגען דער פליכט צו פיהרען האנדעלס-ביכער

פון אדוו. ע. שעסקין

די פעראָרדענונג פון האנדעלס- און אינדוסטריע-מיניסטעריום, וועלכע איז ארויסגעגעבן געוואָרען אין פערשטענדיגונג מיט די מיניסטעריומס פאר פינאנצען, יוסטיץ און אגראר-רעפאָרם דעם 23. אָקטאָבער 1936 וועגען דער דעפיניציע פון אונטערנעהמונג, וואָס ווערט געפיהרט אין א גרעסערן פערנעהם, האט ארויסגערופען א גאנצע ריהה ספקות.

צוליב די דאָזיגע ספקות האט זיך געשאפען א לאגע, ביי וועלכער דער צאָהלער וויים אפט נישט, צי ער איז מחויב צו פיהרען האנדעלס-ביכער, צי ער איז פון דער דאָזיגער פליכט בעפרייט. די אינטערפרעטאציע פון דער דאָזיגער פעראָרדנונג איז זעהר אפט נישט ריכטיגע נישט בלויז דורך נישט קיין פאכמענער, נאר אויך דורך ספעציאליסטען און אַריינפיהרען דעם צאָהלער אין א טעות..

אין א ציימונג פון 4. יאנואר האט זיך בעוויזען אַן אַרטיקעל א. נ. „האנדעלס - ביכער און די שטייער-אַמטען". אין דאָזיגען אַרטיקעל ערקלערט דער מחבר, אז אפילו דעמאָלט ווען דער פערקויף קומט פאר אין דעטייל, אדער ווען מ'פיהרט אַן עקספּעדיציע-ביורא, קאָמיס-געשעפט, טראנספּאָרט און ביורא פאר האנדעלס - פערמיטלונג האט מען נישט קיין פליכט צו פיהרען האנדעלס-ביכער, אויב דער אומזאץ איז קלענער ווי 100 טויזענד זל. יעהרליך. מיט דער דאָזיגער פעסטשטעלונג מאכט דער מחבר פון דעם דערמאָהנטען אַרטיקעל צו נישט די וויכטיגסטע ענדערונג, וועלכע די פעראָרדנונג פון 23. אָקטאָבער האט איינגעפיהרט אין לעבען.

אין לעצטען טייל פון ערשטען פאראגראף אין דער דאָזיגער פעראָרדנונג, זאגט דער מחבר פון אַרטיקעל, אז אין בעצוג צו אונטערנעהמונגען פון צווייטער קאטעגאָריע, וואָס זענען אויסגערעכנט אין פונקט „בע" דעצידירט דאס חגיסטער געריכט אויפן פאָרשלאג פון פינאנצאַמט-כירעקטאָר סוחר. דאס היסט, פיהרט ווייטער אויס דער מחבר פון אַרטיקעל, אז דער סוחר האט דאס רעכט צו פאָדערען, אז מ'זאל איהם אנערקענען פאר א רעגיסטער-סוחר.. אלס רעזולטאט פון זיין ביטע, נאכן איינציהען א מיינונג פון דער האנדעלס-קאמער און פינאנץ - קאמער, דעצידירט דאס געריכט צי אזא סוחר קען אנערקענט ווערען אלס רעגיסטרירטער סוחר. אין די אלע פאלן, שטעלט פעסט דער מחבר פון אַרטיקעל, מוז די איניציאטיוו ארויסגעהען פון סוחר אליין, אויב אבער ער טוט גאר נישט, וועט ער נישט אנערקענט ווערען אלס רעגיסטער-סוחר און דעריבער איז ער פריי פון דער פליכט צו פיהרען ביכער און דערביי בעטאנט דער מחבר, אז דאס איז גוטע אויסשליסליך סוחרים, וועמענס אומזאץ ס'איז קלענער ווי 100 טויזענד זל.

די דאָזיגע אויספיהרונגען פון אַרטיקעל זענען אבסאָלוט נישט קיין גענויע, פון איהם דרינגט ארויס דער פאראדאקס, אז א סוחר - חשמאליסט פון צווייטער קאטעגאָריע ביי אַן אומזאץ ווייניגער פון 100 טויזענד זל. מוז זיך אליין בעמיהען וועגען צורעכענען זיין אונטערנעהמונג צו אזעלכע, וועלכע ווערען געפיהרט אין א גרעסערן פערנעהם, נישט קוקענדיג הערויף, וואס די פעראָרדנונג פון 23. אָקטאָבער 1936, רעכענט צו בפירוש די אונטערנעהמונג פון אזא סוחר צו די, וואס ווערען געפיהרט אין א גרעסערן פערנעהם. דא דארף מען נישט קיין שום בעמיהונגען מצד דעם סוחר, דער מחבר פון אַרטיקעל האט אדורכגעלאזען דעם לעצטען אפזאץ פון פונקט „בע" פאראגראף 1. אין דאָזיגען לעצטען אפשניט איז געשריבען: „ביבע, אז דאס רעגיסטער-געריכט וועט אנערקענען, אז די געגעבענע אונטערנעהמונג ווערט נישט געפיהרט אין קיין גרעסערן פערנעהם". דער זעצן שטעלט זיך פאר פונקט פערקעהרט, ווי דאס איז אנגעגעבן אין דערמאָהנטען אַרטיקעל, לויט די פאָרשריפטען פון דער פעראָרדנונג ווערט יעדער סוחר-דעטאליסט פון צווייטער קאטעגאָריע פערעכענט צו די, וואס פיהרען אַן אונטערנעהמונג אין גרעסערען פערנעהם און דעריבער איז ער מחויב צו פיהרען האנדעלס-ביכער אויסער, אז דאס געריכט וועט איהם דערפון בעפרייען, אנערקענענדיג, אז ער פיהרט נישט קיין אונטערנעהמונג פון גרעסערען פערנעהם.

דער לעצטער טייל פון ערשטען פאראגראף, אויף וועלכען עס פערופט זיך דער אַרטיקעל רעדט טאקע וועגען א פאל, ווען אויפן פאָרשלאג פון סוחר דער צידירט דאס געריכט צי מ'קאן נישט די אונטערנעהמונג אנערקענען פאר אזא. וואס פיהרט זיך נישט אין גרעסערן פערנעהם אין בעפרייען פון פיהרען ביכער.

אויב דער סוחר וועט נישט אפגעבען קיין פאָרשלאג וועגען אנערקענען זיין אונטערנעהמונג אלס אזעלכע, וואס ווערט נישט געפיהרט אין קיין גרעסערן פערנעהם, וועט ער לויט דער פעראָרדנונג פאר רעכענט ווערען אלס רעגיסטרירטער סוחר, נאר ביים ווענדען זיך אין געריכט איז דורך א דעציזיע פון געריכט, קען ער אנערקענט ווערען אלס א סוחר, וואס פיהרט נישט זיין אונטערנעהמונג אין קיין גרעסערן פערנעהם.

ווי מען זעהט, שטעלט זיך דער ענין פאר פונקט פערקעהרט, ווי דאס האט געמיינט דער מחבר פון אַרטיקעל.

א סוחר פון צווייטער קאטעגאָריע ביי אַן אומזאץ פון אונטער 100 טויזענד זל. אויב ער פיהרט א דעטייל-האנדעל מוז פיהרען האנדעלס - ביכער און כדי איהם צו בעפרייען פון דער דאָזיגער פליכט, מוז ער ארויסטרעטען אין היגיסטער געריכט.

אויפן באָרדען פון דער לאָדזער פינאנץ - קאמער זענען שוין פעריהאן אזעלכע עטליכע ענינים. דאס זענען זאכען פון אַן ערשטקלאסיגער בעדייטונג פאר א גאנצע ריהה אונטערנעהמונגען.

איך וויל נאך אויפקלערען איין מיספערשטענדניש, וועלכע די דאָזיגע פעראָרדנונג האט ארויסגערופען. זעהר אפט האלטען די צאָהלער, וועלכע האבען אויסגעקויפט א הנחה-פאטענט פון דריטער קאטעגאָריע אויפן יסוד פון אומזאץ אויפן יאהר 1935, וועלכער איבערשטייגט נישט 50 טויזענד זל., אז זיי דארפען נישט פיהרען קיין האנדעלס-ביכער.

דאס איז א פאלשע מיינונג, ווייל די פעראָרדנונג רעדט וועגען דער פליכט צו פיהרען ביכער פאר אונטערנעהמונגען, וואס ווערען פערעכענט לויט געזעץ וועגען מלוכה'שען אינדוסטרי - שטייער צו דער צווייטער קאטעגאָריע צוליב דעם, ווייל די אינטערנעהמונגען, וועלכע קויפען אויס די דריטע האנדעלס - קאטעגאָריע ווערען פערעכענט, לויטן געזעץ צו דער צווייטער קאטעגאָריע. מוזען אזעלכע אונטערנעהמונגען פיהרען האנדעלס - ביכער.

איבערגעריסען די אונטערהאנדלונגען

וועגען איבערנעהמען דאס יתומים-הויז פון זגערזשער 40 דורך דער קהלה

ווי מיר האבען איבערגעגעבען, האט די קהלה פערוואלטונג אויף איהר לעצטער זיצונג בעשלאסען איבערצונעהמען דאס יתומים-הויז, זגערזשער 40. צו דעם צוועק איז געשאפען געוואָרען א ספעציעלע קאָמיסיע, וועלכע האט געדארפט אונטערהאנדלען מיט דער פערוואלטונג פון יתומים-הויז וועגען איבערגעבען די אינסטיטוציע דער קהלה.

צווישען זענען פארגעקומען אונטערהאנדלונגען צווישען דער קהלה-קאָמיסיע און דער פערוואלטונג פון יתומים-הויז.

די פערוואלטונג האט אויסגעדריקט איהר גרייטקייט איבערצוגעבען דאס יתומים-הויז דער קהלה בתנאי, אז די קהלה זאל אויך איבערנעהמען די אקטיוען און פאסיווען פון דער אינסטיטוציע. עס האנדעלט זיך וועגען חובות אויף א גרעסערע סומע.

די פערטרעטער פון דער קהלה-פערוואלטונג האבען אבער נישט מסכים געווען דערויף.

צוליב דעם, וואס ס'איז נישט געקומען צו קיין הסכם, זענען די אונטערהאנדלונגען איבערגעריסען געוואָרען.

אין צוזאמענהאנג דערמיט האט די פערוואלטונג פון יתומים-הויז בעשלאסען ווייטער צו פיהרען די אינסטיטוציע און צו פערברייטערען די טעטיגקייט

Źródłem zdrowia
dla każdego,
to kąpiei szyszką
„Novopin"

אנגעהויבען דער פראטעסט-שטרייק

אין פאזנאנסקיס שפיטאל

(א) ווי מיר האבען געכטען מיטגעטיילט, האט אויסגעבראכען א קאנפליקט צווישען דער פערוואלטונג פון פאזנאנסקי'ס שפיטאל מיט די אנגעשטעלטע, וועלכע האבען ארויסגעשטעלט א ריהה פאָדערונגען וועגען רעגולירען די ארבייטס-בעדינגונגען אין שפיטאל. אזוי ווי די פערוואלטונג איז נישט נאכגעקומען די פאָדערונגען, האבען די אנגעשטעלטע נעכטען, אלס פראטעסט, פערשטרייקט אויף א שעה צייט.

היינט זאל דער שטרייק דויערען 2 שעה, מאָרגען, שבת 3 שעה. אויב דער סכסוך וועט ביז זונטאג נישט ערלעדיגט ווערען, זאלען די אנגעשטעלטע ערקלערען א הונגער-שטרייק.

דער פראָפעסיאָנעלער פעראיין פון די אנגעשטעלטע אין עפענטליכע אינסטיטוציעס, וועלכער טרעט ארויס אין נאמען פון די אנגעשטעלטע אין שפיטאל, האט זיך געווענדעט צום ארבייטס-אינספעקטאראט מיט א בקשה צו אינטערווענירען אין דער פראגע, כדי א סוף צו מאכען צו דעם סכסוך.

אויף
100 מענשען
רויכערן 99

די איינציגע אונשעדליכע
פאר'ן געזונד פאטענ-
טירטע 4-ווּאטקאווע
גילזען ווענען

„OSMAN"

דער שטרייק אין דער פירמע שיפער דויערט

(א) ווי מיר האבען מיטגעטיילט, האט אין דער פירמע שיפער (וואָלטשאנסקא 127) אויסגעבראכען אַן איטאליעניש - שטרייק, צוליב דעם, וואס די פירמע האט געוואלט רייסען די לוינען און האט געקינדיגט די ארבייטער רעדוקציע.

נעכטען האבען די ארבייטער, אויף אַן אלגעמיינער פערזאמלונג בעשלאסען די אקופאציע אראפצונעהמען און האבען פערלאזט די מויערען פון דער פאבריק. דער שטרייק אבער ווערט ווייטער געפיהרט.

דער ארבייטס-אינספעקטאר האט בעשטימט א קאנפערענץ.

א גאנץ פראסטער מיטעל

פטור צו ווערן פון א ווייב, ווען מען פערליבט זיך אין א מיידעל...

(א) אינ'ם דארף הוטא-טשארנאזשילסקא, וולוינער קרייז, האט דער 22-יאהריגער פאראבעק באַלעסלאַוו מראזעק מיט אַ יאָהר 2 צוריק חתונה געהאט מיט זיין געזעצנער באַלעבאָסטע, דער 27-יאהריגער אלמנה מאַריאַננאַ.

ביינ לעבען האט ער זיך פערליבט אין א יונג שיקסעל, און יענע, האבענדיג אין זינען זיין מאַיאָנטעק — איז נישט געווען דערגעגען...

בכדי אבער מיט איהר חתונה צו האבען, האט ער קודם כל געמוזט פטור ווערען פון זיין ווייב. יכך הוה — און אזוי האט ער עס געמאכט: ער האט זיין ווייב, ווען זי איז איינגעשלאפען געבונדען, און זי דערטרונקען אינ'ם ברונעם אויפ'ן הויף...

שפעטער האט מען פון דארט ארויסגעצויגען איהר טויטען קערפער.

מראזעק איז ארעסטירט.

אין זיין פערבריכען האט ער זיך מודה געווען.

לייטער פאלקספלאט

צוגאב פאבאר-קאמיסיע

וועט טעטיג זיין ד. 28-טען ד. ח.

(א) היינט פרייטאג, וועט אין לאקאל (פעטריקאווער 165) אמטירען די צוגאב פאבאר-קאמיסיע. שטעלען דארפען זיך די פאבאראָווצעס פון יאהרגאנג 1916 און עלטערע, וועלכע האבען נאך ביז איצט נישט רעגולירט די מיליטער-פליכט, דאר פען זיך שטעלען די וואס וואוינען אויפן שטח פון די 1. 4. 6. 7. 10. 12. 13. און 14-טע פאליציי קאמיסאריאטען.

רעגיסטראציע פון פאבאר-יאהרגאנג 1916

(א) פונם 2 ביז'ן 15 יאנואר 1937 וועט אין לאקאל פון דער מיליטער-אפטיילונג ביי דער שטאט-פערוואלטונג, (פעטריקאווער 165) ארויסגעלייגט ווערען צום בעזיכטיגען פון פעראינטערעסירטע פערזאנען – דעם פאבאר-רעגיסטער פון יאהרגאנג 1916.

די פעראינטערעסירטע דארפען אין משך פון דער דאזיגער צייט קאנטראלירען צי זיי זענען ריכטיג איינגעשריבען געווארען אדער צי זיי זענען נישט אויסגעמיטען געווארען אין דער פאבאר-רשימה, און אריינטראגען ענטשפרעכענדע אויסבעסערונגען און אויפקלערונגען.

אנהויב פון די סעסיעס

אין די היגע געריכטען

(ז) היינט הויבען זיך אן די נארמאלע סעסיעס אין אלע אפטיילונגען פון די לאדזער געריכטען, די טעטיגקייט פון וועלכע עס האט זיך אפגעשטעלט צוליב די פעריען.

עס איז אויך געל,

אבער ס'איז נישט שאקאלאדע.

נאר ציגעל

(א) דער אינהאבער פון א צוקערביע אין זדונסקא-וואלא, מאיר קאמינסקי (רינעק 29) האט בעשטעלט אין דער שאקאלאדע-פאבריק פון יצחק בוכבינדער אין בענדין א טראנספארט שאקאלאד פאר 430 זלאטעס.

דער טראנספארט איז אנגעקומען אויף א נאכנאהמע — מיט א פערשפעטיגונג, און אנשטאט שאקאלאדע איז אין דעם פעקעל געלעגען... ציגעל.

קאמינסקי האט זיך געווענדעט צו דער פאליציי, וועלכע ציהט צו בוכבינדערן צו פעראנטווארטליכקייט פאר שווינדעל.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאכט דעזשורירען: ה. דוטקיעוויטש (זגערזשער 87), י. הארטמאן (בזשעזשינער 24), י. העשפאנסקי (פריידהייטס-פלאץ 2), א. פערלמאן (ציגעלגאס 32), י. צימער (וואלטשאנסקא 37), ו. דאנילעוויטש (פעטריקאווער 127), פ. וואטשיצקי (נאפיארקאוסקיעגא 27).

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16

היינט און פאלגענדע טעג!
פרעכטיגער פילם פון דער פוילישער
פראדוקציע א. נ.

„Straszny
Dwór"

לויט MONIUSZKO
מיט'ן אנטייל פון די בעסטע ארטיסטען
פון די פוילישע ביהנעס.

אנהויב 4 נאכמ. און יום-טוב—12 בייטאג.

KINO
EUROPA

אין דעם גרויסן רעוואלוציאנס־פילם א. נ.:
GARY COOPER, MADELINE CARROLL
אין דער פרעכטיגער טראגישער פון סטאניסלאווסקי׳ס טעאטער אין מאסקווע AKIM TANIVOW
„געלער אוצר“
לויט דער בעריהמטער דערציילונג
דער גענעראל איז געשטארבן אין בעגינען...
אנהייב 4, 6, 8 און 10 אווענד. פרייזן פון די פלעצער פון 80 גר.
שבת און זונטאג 12 און 2 בייטאג הנחה־סעאנסען

70,000 זל אטעס היזק

האבן געליטן לאדזער פאבריקאנטען פון א לעמבערגער אפעריסט

(א) אין די לאדזער סוחרישע קרייזן רעדט מען איצט א סך וועגן דעם ביזוויליגען באנקראט פון דעם לעמבערגער סוחר לייזער זינגערמאן, וועלכער האט ביז ניט לאנג צוריק געהאט א מאנופאקטור־לאגער אין לעמבערג אויף באמאי 6.

זינגערמאן האט זייט א לענגערער צייט געפירט געשעפטן מיט לאדזער הורטאוניקעס און פאבריקאנטן, און איז אנגעגאנגען אלס זעהר סאלידער סוחר.

לעצטענס האט ער געמאכט אין לאדז גרויסע קניות, און אין העלפט דעצעמבער, ערב דעם צאהלונגס־טערמין פון די אויסגעשטעלטע וועקסלען, האט דעם רוב סחורות איבערגענומען זיין קרוב מאקס שרעטער. צו וועלכן זינגערמאן האט אויסגעשטעלט פיקטיווע וועקסלען אויף 50 טויזענד זל.

דעם רעשט סחורות האט זינגערמאן פארבעהאלטן און דעם גאנצן לאגער שנעל ליקווידירט.

דערנאך איז ער גופא אין ערגעץ נעלם געווארן.

וואס שייך לאדז: האבן דא איבער 10 פירמעס געליטן אויף איבער 70 טויזענד זל.

דאס פראבלעם פון מעכאנישע כאלופניצטווא

טרעט אריין אין א שארפען סטאדיום

(אג) אויף דער לעצטער זיצונג פון דער פעראלגעמיינערונג פון פערבאנד פון דער לויהן־טעקסטיל־אינדוסטריע איז בעשלאסן געווארן אין דער נאהענטסטער צייט צוזאמענצורופען א קאנפערענץ וואס זאל זיין געווידמעט דער כאלופניצטווא־פראגע אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע.

צו דער קאנפערענץ וועלען איינגעלאדענט ווערען פארשטעהער פון אלע פראפעסיאנעלע פעראיינען פון די ארבייטער, וואס זענען טעטיג אויפ׳ן שטח פון לאדזער ארבייטס־אינספעקטאראט. ווי מיר זעהען, געהט דער לאדזער טעקסטיל־פערבאנד אויף דעם זעלבען וועג, וואס די פאביאניצער אינדוסטריעלער, ד. ה. צו ענגער צוזאמענארבייט מיט די ארבייטער־פעראיינען.

די פעראינטערעסירטע קרייזן בעטאנען, אז די מעכאנישע כאלופניצטווא אין איהר איצטיגער פארם בעדראהט די עקזיסטענץ נישט נאר פון די לויהן־אינדוסטריע און ארבייטער, נאר אויך די עקזיסטענץ פון דער גרויסער אינדוסטריע, וועלכע איז דעריבער אויך פעראינטערעסירט אין בעקעמפען די מעכאנישע כאלופניצטווא. די כאלופניצטווא איז קאנצענטרירט הויפטזעכליך אויף די ארטיקלען פון ערשטען געברויך, ד. ה. מעטאקאל, אקספארד, בעט־צייג א. אז. וו. די דאזיגע ארטיקלען ווערען דורך די כאלופניקעס פראדוצירט צו בעדייטענד ביליגערע פרייזען.

אויף דער קאנפערענץ, וואס ווערט איצט צוזאמענגערופען, וועלען בעטראכט ווערען די מיטלען, ווי אזוי צו רעפארמירען די כאלופניצטווא, אז עס זאל נישט בעדראהען די עקזיסטענץ פון דער לויהן־אינדוסטריע און ארבייטער.

פערענדיגט דער פראצעס פון׳ם פארפאלק ליטראווסקי

היינט דער פסק־דין

(א) אין פראצעס פון דעם פארפאלק ליטראווסקי האט נעכטען גערעדט דער פערטיידיגער פון די בעשולדיגטע, אדוו. לעדערמאן. אין משך פון דער רעדע וואס האט געדויערט אנ׳ערך 5 שעה, האט דער אדוואקאט בעוויזען אונטערשטיצענדיג זיינע אויספיהרונגען מיט א מאסע בעווייזען, אז בעת די געריכטס פערהאנדלונגען איז דאך חרוויזען געווארען, אז אין דער באנקראט־מאסע זענען געווען אומפינקטליכקייטען, אז די ביכער זענען נישט געפיהרט געווארען אין ארדנונג. דאס פארפאלק ליטראווסקי איז נישט שולדיג אין דעם, וואס די האבען בעשולדיגט דעם אדוואקאט מיסאלא: די געשעפטס־פיהרונג איז געלעגען אין די הענט פון וויזערן, וועלכער האט דעם אדוואקאט מיסאלא, אלס סינדיק, אפט ארייגעפיהרט אין א טעות.. אין אזא צושטאנד פון דעם באנקראט האבען דאס פארפאלק ליטראווסקי געקאנט גלויבען, אז עס זענען פארגעקומען מיספרויכען, און אז אין די דאזיגע מיספרויכען איז שולדיג דער סינדיק פון דער באנקראט־מאסע; זיי האבען געהאט דאס רעכט זיך צו ווענדען צו דער העכערער מאכט מיט זייער בעשולדיגונג.

אדוו. לעדערמאן האלט דעריבער, אז די בעשולדיגטע דארפען דעריבער בעפרייט ווערען.

אין לעצטען ווארט בעטען די בעשולדיגטע ליטראווסקים מען זאל זיי פריישפרעכען.

דער אורטייל וועט ארויסגעטראגען ווערען היינט פרייטאג 12 א זייגער בייטאג.

RIALTO
PRZEJAZD 1
די פרעהליכסטע און מעלאדישסטע מוזיקאלישע פוילישע קאמעדיע א.ג.
Papa
się żeni
אין די הויפטראלען:
Jadzia Andrzejewska
Mira Zimińska
Lidja Wysocka
Fr. Brodniewicz
Antoni Fertner
St. Sielański
שבת, זונטאג 12 און 2 פריהמארגען־סעאנסען פון 85 גר.

אויסגעברענט דעם מאן די אויגען

מיט זאלץ־זויער

בעקומען א יאהר טורמע

(א) וויקטאריא פיאנטקאוסקא (סאקאלא 5) האט שוין פון א לענגערער צייט נישט געוואוינט מיט איהר מאן יוזעף, וועלכער האט זי און איהרע קינדער פון ערשטען מאן מערדערליך געשלאגען און מאלטרעטירט.

פיאנטקאווסקי האט זיך בעזעצט בעזונדער, אויף גלובנא 31, אבער ווען ער איז געווען שכור, פלעגט ער קומען צו דער פרוי און אויסלאזען זיין שכור׳ן כעס צו איהר און איהרע קינדער. דעם 31 אויגוסט 1936 האט פיאנטקאווסקי יודער בעלעגט זיין פרוי אזא שכור׳ן וויזיט. די פרוי פיאנטקאווסקא האט זיך פערשלאסען אין שטוב און איהם נישט געוואלט אריינלאזען. פיאנטקאוסקי האט גענומען אויסברעכען די טיר. די פיאנטקאווסקא האט דערזעהן, אז זי איז אין א געפאהר, האט זי געכאפט א פלעשעל זאלץ־זויער, וועלכעס זי האט אנגעגרייט. כדי אויסצורייניגען די בעטען פון וואנצען, און ווען פיאנטקאוסקי האט זיך נאר בעוויזען אין דער אויסגעבראכענער טיר, האט זי איהם אויסגעגאסען די פליסיגקייט אין פנים אריין. עס האט איהם אפגעברענט דאס פנים, אויסגעברענט איין אויג און שטארק בעשעדיגט דאס צווייטע.

די פיאנטקאווסקא איז נעכטען געזעסען אויף דער בעשולדיגונגס־באנק פאר׳ן קרייז־געריכט.

דאס געריכט האט זי פערמשפט אויף א יאהר תפיסה, אפלעגענדיג די שטראף אויף 3 יאהר.

חיים זאנד האט א ווייב

און וויל נאכאמאל חתונה האבען

חיים זאנד, א יונגערמאן פון 36 יאהר וואוינט ביי ה׳ באנק בענדיקטא 34 וויל חתונה האבען, און ער האט דא א פרוי רייזעל ראטערמאן מיט א טאכטער פון 9 יאהר ברײנדל לאה, זאל זיך קיינער פון איהם נישט לאזען אבנארען און קיינער זאל נישט מסדר קידושי׳ן זיין, ווייל די אלע וועלען ווערען צוגעצויגען געריכטליך פאר ביגאמיע.

יעדער הער,
וואס וויל זיין שיין געקליידעט,
דארף זיך ווענדען אין דעם ערשט־קלאסיגן הערען־שניידער אטעליע
פון די
ברידער גראנאס,
לאדז, זגערזשער נאס 36.
וואו סיווערט אויסגעפערטיגט פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורה אנצוגען, פאלטענס, סמאקינגען, פוטערס א.א.וו.
אין דער עלעגאנטסטער אויספערטיגונג לויט די לעצטע פאריזער זשורנאלען.

א שרפה אין קאפע „עספלאנאדע“

(א) נעכטען אינדערפריה איז אינ׳ם קאפע „עספלאנאדע“ (פעטריקאווער 100) אויסגעבראכען א שרפה.

עס האט זיך אנגעצונדען א בעלקע אונטער דער פאדלאגע אויפ׳ן ערשטען שטאק און אזוי־ווי דאס איז צו שפעט בעמערקט געווארען, האט זיך דאס פייער שנעל פערשפרייט, און דער רויך האט איבערפולט בידע זאלען — אויבען און אונטען.

די ארויסגערופענע פייערלעשער האבען אין משך פון א שעה צייט דאס פייער איינגעלאשען, אויסהאקענדיג א טייל פאדלאגע און סופיט.

פאליציי האט פעראָרדענט אנ׳אויספארשונג, כדי פעסטצושטעלען די סיבה פון דער שרפה.

פארזיכטיג מיט הייצע!

(א) אויף פראנדזשינסקיעגא 5 האבען זיך פון א שלעכט־צוגעמאכטען אויוען שווער פערטשאדעט די שוועסטער יוסטינא און עממא קראפט.

פאגאטאוויע האט זיי ערטיילט ערשטע הילף.

אפגעבריהט

(א) אויף קאמיענגא 5 האט זיך, ביים אנצינדען אויפגעריסען א נאפט־מאשינקע און שטארק אפגעבריהט דאס פנים און די הענט פונ׳ם 31־יאהריגען מנחם קויפמאן.

פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט ערשטע הילף.

דאס מוזיקאלישע לאדז
קומט זיך געזעגענען מיט׳ן מייסטער פון יודישען פאלקס־ליד
יאסעלע קאלאדני
היינט פרייטאג 9 אוו. און מארגען שבת 12 בייטאג אין פילהארמאניע.

דער גורל פון אפרוי

סענסאציאנעלער און שפאנענדער ראמאן

45)

רחל האט צוגעטראגען א גלאז שאמפאניער צו איהרע ליפען און געכאפט דעם בליק פון א מאן, וואס איז געזעסען דריי טישלעך אוועק פון איהר. ס׳איז געווען מיכעל. דער קלאון מיט וועמען זי האט געארבייט אין צירק און איז איצט געווען א דייטשער שפיאן. ער האט איהר מיט א שאקעל מיטן קאפ און מיט א ווינק אויף א גלאז געוויזען אז זי זאל נישט טרינקען. זי מוז זיין ניכטער און קאנען סטאווראגינען וואס מעהר טרינקען.

סטאווראגין האט געגאסען אין גלאז שאמפאניער נאך דער צווייטער. רחל האט איהם אונטערגעהעצט:

איהר רופען זיך בעוואוסט מיט אייער טרינקען און איהר טרינקט עפעס נארנישט!

— איך קאן אויסטרינקען 20 פלעשער שאמפאניער און נישט זיין שיכור — האט סטאווראגין געזאגט!

ער האט זיך געוואלט פאר איהר בעווייזען און געטרונקען מעהר און מעהר. זי האט געגאסען איהר שאמפאניער אונטער׳ן טיש און זיך געמאכט שיכור זי האט איהר ראל פון א שיכור געשפילט אויסגעצייכענט און סטאווראגין האט פון איהר געלאכט, וואס זי איז אזוי שנעל שיכור געווארען. זי האט זיך אויפגעהויבען פון איהר בענקעל זיך א וואקעל געטון צו איהם אויפן שויס און איהם ארומגענומען און האט איהם אויטגענערעדט זיין קאפ אין איהרע בריסטען און איז זיך פערגאנגען פון תאווה. זי האט מיט בידע הענט אויפגעהויבען זיין קאפ און אריינקוקענדיג אין פנים האט זי מיט א טאן פון א שיכורן קאפריז איהם געשעפטשעט:

— טרינק אויס א פלאש שאמפאניער נישט אוועקנעמענדיג דאס מויל פון פלאש... מיט איין שלונג!

ער האט געוואלט אויסנעמען ביי איהר און ער האט איהר נאכגעגעבן יא שיכורן קאפריז. זי האט איהם דערפאר א קוש געטון אין מויל און זיך פאר איהם געכומען פישטשען:

— אט פאהרסטו אוועק איבער ווייטע... ווייטע.. ימען און איך וועל דא בלייבען אליין...

— ביסט שיכור מיידעלע. און דו ווייסט נישט וואס דו רעדסט!

— שיכור בין איך טאקע . אבער איך ווייס וואס איך רעד, ווייס איך!

ער האט זי צוגעדריקט צו זיך און מיט שאפישע אויגען אויף איהר געקוקט און ביי איהר געבעטעלט:

— האסט מיך ליב טייערינקע, נשמהלע מיינע, הערצעל גאלדענס קעצעלע ווייבינקעס!

זייגע אויגען זענען געווען רויט פון שכרות און די משקה האט פון איהם געשטונקען אז מען האט לע בען איהם נישט געקענט איינזיצען. עס האט רחלען פון איהם געעקעלט . זי האט אבער געמוזט שפילען שפילען און טאווינען.... זי האט זיך דעריבער זיך מאכענדיג שיכור ווידער זיך גענומען פיעשטשען:

ווער וועט מיר שנירלעך פערעל קויפען?! ווער וועט פאר מיר שיינע קליידלעך בעשטעלען?! פארסט אוועק פון מיר און וועסט מיר אפילו קיין בריוועלע נישט שרייבען... וואו פארסטו וועל איך דיר נאכלויפען .....)

— איך פאר ווייט זעהר ווייט....

ביי רחלען האט דאס הארץ גענומען שלאגען ווי מיט האמערס. נאך איין מינוט און זי וועט וויסען! ער וועט זיך ארויסכאפען! ער איז שיכור! ער מוז זיך ארויסכאפען! איהר ארבייט וועט געקרוינט ווערען מיט דערפאלג. זי וועט איינגעפינען דאס וואס אנדערע האבען בשום אופן נישט געקאנט אויסשפיאנירען דערפאהרענע פון איהר גרעסערע קעפ פון איהר.

זי האט צוגעליגט איהר פנים צו זיינעם און איהם צערטליך געגלעט:

— וואוהין פאהרסטו ׳ וואוהין ?

איך פאר ווייט... ווייט... קיין אמערי.......

נאך א מינוט און זי וואלט שוין געוואוסט, נאר דאס מזל איז געווען געגען איהר. ווי סטאווראגין האט ארויסגעזאגט דעם „אמ“ און זיך שיכור פערמישפעט אן דעם ווארט האט זיך די טיר ראשיג אנ׳עפען געטון און עס האט זיך דערהערט א שטימע:

— מיינע הערען אוי דאמען! אלע בלייבען זיצען ביי די טישען! שטעלט אפ דאס טאנצען! מיר וועלען דורכפיהרען אנאונטערזוכונג!

די פארלעך וואס האבען געטאנצט האבען זיך געלאזט לויפען צו די טישלעך. עס איז געווארען א גערודער. סאלדאטען האבען זיך אויסגעשטעלט ביי יעדער ארויסגאנג. ביי יעדען פענסטער. עס האבען זיך דערהערט אויסגעשרייען! שפיאנען! עס זענען דא פארהאן שפיאנען! אין דעם מאמענט האט זיך מיכל צו גערוקט צו רחלען און איהר אריינגעשטופט א פאפיר אין האנט. רחלען איז דאס בלוט פערגליווערט געווארען און די אדערען. דאס פאפיר האט איהר געבריהט אין האנד. זי האט געוואוסט, אז דאס פאפיר, וואס מיכל האט פון דעם געוואלט פטור ווערען און אויב מען זאל דעם פאפיר ביי איהר געפינען, קען דאס איהר קאסטען איהר לעבען.

א רציחה האט אין איהר אויפגעפלאקערט צו מיכלען, וואס האט ווי א פייגלינג זיך אליין געראטעוועט און איהר איינגעשטעלט דאס לעבען. זי האט נישט געוואוסט אז מיכל האט דאס געטון ווייל אינעם פאפיר איז געווען וויכטיגע אינפארמאציעס און ער האט געוואוסט, אז זיין לעבען איז זיכער אין געפאר ווי איהרס און ער האט כאטש געוואלט ראטעווען די אינפארמאציע וואס איז געווען פון גרויס וויכטיגקייט און וואס ער האט דא היינט פיינאכט אויס געפונען.

רחל האט א קוק געטון צו דער טיר, און ווען זי האט דערזעהן דעם מאן וואס איז דארט געשטאנען און קאמאנדירט מיט דער אונטערזוכונג, געטעבען בעפעהלען די סאלדאטען און די געסט — האט זי דערפיהלט, אז דאס הארץ שטעלט זיך איהר אפ. כאטש דער מאן האט אויסגעזעהן א סך עלטער ווי ווען זי האט איהם דאס לעצטע מאל געזעהן האט זי אבער גלייך דערקענט. ס׳איז געווען אלעקסאנדער מייער בער! זי האט בעמערקט . אז ער האט אויף איהר דורכדרינגליך א קוק געטון און זי האט זיך אויסגעדרייט מיט דער פלייצע צו איהם געדאנקען האבען ווי ווילד פייער זיך גענומען דרעהען אין איהר קאפ און זי האט זיי נישט געקאנט צוזאמענעהמען און צוטראכטען עפעס וואס צו טון.

(פארטזעצונג קומט)

פּראָוואָצירעז אוואַנטורעס

האָט גשוואַלט די ענדעקישע פראַקציע אויף דער נעכטיגער זיצונג פון לאָדזער שטאָט-ראַט

(ענדע פון דער 1-טער זייט)

מען מיר געקענט וויסען פאַרוואָס ער איז פערמשפּט געוואָרען.

דער פּרעזידענט ענטפערט, אַז ס'זענען אויף דער זיצונג נישט דערלאָזט קיין שום פראַגען. מ'טרעט צו צו דער אָפּשטימונג וועגען דעם פּאָרזיצער צו דער זיצונג. **אלס צעהלונגס - קאָמיסיע לאַדענט דער פּרעזידענט איין די ראַטמענער קרוטשקאָווסקי** (פּ.פּ.ס.) **און גזשעגאָזשאַק** (נ.ר.), **גזשעגאָזשאַק וויל נישט אַננעהמען דעם מאַנדאַט** צוליב דעם לאָדענט פּרעזידענט נאַדלאָווסקי איין אלס צווייטען מיטגליד אין דער צעהלונגס קאָמיסיע דעם ראַטמ. פּאָטקאַנסקי (פּ. פּ. ס.).

די ענדעקעס נעהמען נישט קיין אנטייל אין די וואַהלען פון פּאָרזיצער. דער רעזולטאַט איז, אַז ראַטמאַן וואָלטשאַק האָט בעקומען אלע אָפּגעגעבענע שטימען אין א צאָהל פון 43 (33 פּ.פּ.ס., 4 בונד, 1 פּ. צ. 1 התאחדות, 1 ציוניסט, 1 פאָלקיסט און 2 „אגודה").

די ענדעקעס הויבען אָן צו מאַכען קאָמעדיאַנצקע שטיק. קאָוואַלסקי שרייט, „די יודיש - קאָמוניסטישע שותפות איז צושטאַנד געקומען", „דער קאַהאַל האָט געהייסען אַזוי שטימען", „מיט די יודען וועלען מיר נאָך לערנען" א.אַ.וו.

ביים אויסרופען דעם נאָמען זדזשעכאָווסקי אין דער ראַטמענער ליסטע הויבען די ענדעקעס אָן צו שרייען : „וואו איז זדזשעכאָווסקי", וואו איז ער אהינגעקומען", דערויף ענטפערט מען פון דער פּ.פּ.ס.'ישער זייט „**און וואו איז דאַבאַשינסקי**"?

דאַבאַשינסקי זיצט צוליב יודען — שרייען די ענדעקעס.

ראַטמאַן וואָלטשאַק נעהמט איבער דעם פּאָרזיץ, דאַנקט פאַר דעם כבוד און לאַדענט איין אלס אַסעסאָרען די ראַטמענער גאַלינסקי (פּ.פּ.ס.) און פּאָזנאַנסקי (בונד), ווען **די ענדעקעס דערהערען דעם נאָמען פּאָזנאַנסקי. הויבען זיי אָן צו פייפען** און שרייען „א חוצפה, א יוד אין שטאָט ראַטס-פּרעזידיום", „מ'וועט דאַרפט פיהלען פון צירבעלעס".

דער פּאָרזיצער לייענט דאַן די ענטשפּרעכענדע פּונקטען פון זעלבסטפערוואַלטונגס געזעץ וועגען דעם אופן פון וואַהלען א פּרעזידענט, וויצע-פּרעזידענטען און לאַווניקעס און דאַן טרעט מען צו צום וואַהלען א פּרעזידענט פון דער שטאָט לאָדז.

ס'כאַפּט זיך אויף דיר. אדוו. קאָוואַלסקי און ערקלערט :

— איך לעג פאָר אלס פּרעזידענט פון דער שטאָט לאָדז דעם אדוו. פּראַנטש שעק שווידלער, וועלכער האָט נאַרדאָווע און קאַטוילישע איבערצייגונגען און **איז בעקאַנט פון זיין ריקזיכטסלאָזען קאַמף מיט יודען.**

דאַן ערקלערט ראַטמ. כאַדינסקי : אין נאָמען פון אַרבייטער פּראָלעטאַריאַט לייג איך פאָר **די קאַנדידאַטור פון בעקאַנטען אַרבייטער טוער, נאַרבערט באַרליצקי.**

א שטורם פון אַפּלאָדיסמענטען ברעכט אויס אויף דער גאַלעריע און אין גאַנצען זאַל, דאָס פערדריסט די ענדעקעס און זיי שרייען : „נישט אין נאָמען פון פּאָליאַקען, נאָר פון יודען, פון דער יודישער קהלה". קאָוואַלסקי שרייט „און וואָס זענען די 13 קאָמוניסטען פון אייער פראַקציע".

דער פּאָרזיצער ערקלערט אַז בידע קאַנדידאַטען האָבען צוגעלעגט זייערע הסכמות צו קאַנדידירען און זיי האָבען די נויטיגע צאָהל 18 אונטערשריפטען און דעריבער וועט מען שטימען אויף בידע קאַנדידאַטען.

ס'הויבט זיך אָן א לאַנגע פּראָצעדור פון אָפּגעבען די שטימען, יעדער ענדעקישער ראַטמאַן וועלכער געהט צו דער אורנע זאָגט עפּעס א שפּרוך אויפן אַדרעס פון די יודען. נאָך דער אָפּשטימונג ערקלערט דער פּאָרזיצער, **אַז ס'זענען אָפּגעגעבען געוואָרען 70 גילטיגע שטימען, פאַר נאַרבערט באַרליצקי זענען אָפּגעגעבען געוואָרען 43 שטימען און פאַר שווידלערן — 27 שטימען. אַזוי אַרום איז אלס פּרעזידענט פון לאָדז געוועהלט געוואָרען דער געוו. דעפּוטאַט און אַרבייטער טוער נאַרבערט באַרליצקי.**

ס'ברעכט אויס א שטורם פון אַפּלאָדיסמענטען, קאָוואַלסקי שרייט. אויף וועמען האָבען אָפּגעגעבען די שטימען די יודען און קאָמוניסטען", „ס'איז געשאַפען געוואָרען א פאָלקס-פראָנט".

דאַן טרעט מען צו צום וואַהלען 3 וויצע-פּרעזידענטען : שווידלער (ענדעק), לעגט פאָר די ראַטמאַנסטראַטיווע קאַנדידאַטורען פון טשערניאַק און גזשעגאָזשאַק.

ראַטמ. כאַדינסקי לעגט פאָר די קאַנדידאַטורען פון באָלעסלאַוו דראַטווא. אַרטור שעווטשיק און אַדאַם וואָלטשאַק.

דער דייטשער ענדעק קליקאַר שרייט : וואָלטשאַק דאַרף אָפּטרעטען דעם פּאָרזיץ, ווייל ער קאַנדידירט.

דער פּאָרזיצער וואָלטשאַק דערמאָהנט אַז ביים ענדעקישען שטאָט ראַט איז געווען דאָסזעלבע, בעת פּאַדגורסקי האָט געפיהרט דעם פּאָרזיץ און דאָס איז ביי די ענדעקעס נישט געווען קיין מניעה.

ס'הויבט זיך אָן די זעלבע פּראָצעדור און דערזעלבער רעזולטאַט פון דער אָפּשטימונג. **טשערניק און גזשעגאָזשאַק האָבען בעקומען צו 27 שטימען, דראַטווא, שעווטשיק און וואָלטשאַק צו 43 שטימען, אַזוי אַרום זענען אלס וויצע פּרעזידענטען געוועלט געוואָרען באָלעסלאַוו דראַטווא, אַרטור שעווטשיק און אַדאַם וואָלטשאַק.**

דאַן טרעט מען צו צו די וואַהלען פון לאַווניקעס, וועלכע קומען פאָר אויף פּראָפּאָרציאָנעלע יסודות.

ס'ווערען אַריינגעטראָגען צוויי ליסטעס : אַנ'ענדעקישע מיט די קאַנדידאַטען : דעמבינסקי, פּאַטאַרא גזשעגאָזשאַק און בר. קאָוואַלסקי און א פּ.פּ.ס.'ישבונדישע מיט פאָלגענדע קאַנדידאַטען : קרוטשקאָווסקי, נאַפּיעראַלסקי, ניעדזשעלסקי, פּיאָטראָווסקי, מילמאַן, מאַלינאָווסקי און רעקס.

ביים אָפּגעבען די ענדעקישע ליסטע ערקלערט אדוו. שווידלער : מיר קענען מיט אייך נישט צוזאַמענאַרבייטען, מיט אייך איז דאָ נאָר קאַמף, מיר נעהמען אָבער לאַווניקעס, כדי אייך נישט צו דערלאָזען קיין קוואַליפיצירטע מעהרהייט.

ביים אַריינטראָגען די סאָציאַליסטישע ליסטע, זאָגט ראַטמ. כאַדינסקי, מיר וועלען נישט פּאָרלעגען קיין דעמאָנסטראַטיווע קאַנדידאַטען, וואָלט ראַטמ. זשדזשעכאָווסקי נישט אַרויסגעריסען געוואָרען פון אונזערע רייהען וואָלט ער געווען אונזער קאַנדידאַט אויף לאַווניק. מיר שיקען איהם איבער אונזער גרוס.

ביים אָנרופען דעם נאָמען פון שמואל מילמאַן, שרייען די ענדעקעס : **„אַרויס מיט די יודען פון פּוילען"**, „נידער מיט די יודען".

ס'קומט צו א ווערטער אויסטויש צווישען אדוו. שטרויך און זיינע ענדעקישע מיטזיצער.

קאָוואַלסקי כאַפּט זיך פּלוצלונג אויף פון זיין אָרט און שרייט צום פּאָרזיצער, אַז ער זאָל איבערזעצען די יודען צום פענסטער צו, ווייל ער וויל מיט קיין יודען נישט זיצען...

די ענדעקישע ליסטע בעקומט דעם נומער 1, די סאָציאַליסטישע נומער 2, די אָפּשטימונג גיט פאָלגענדע רעזולטאַטען : נומער 1 האָט בעקומען 27 שטימען, און אַזוי אַרום האָבען די ענדעקעס בעקומען 3 לאַווניקעס: דעמבינסקי, פּאַטאַרא און גזשעגאָזשאַק. **די סאָציאַליסטישע ליסטע 39 שטימען און האָבען בעקומען 5 מאַנדאַטען : קרוטשקאָווסקי, נאַפּיעראַלסקי, ניעדזשעלסקי, פּיאָטראָווסקי און מילמאַן.** די יודישע ראַטמענער אדוו. וויצמאַן, אדוו. שטרויך, ליבערמאַן און לעווין האָבען אָפּגעגעבען ווייסע צעטלען, דערמיט איז די זיצונג געוואָרען גער שלאָסען, די ענדעקעס האָבען זיך אויפגעשטעלט און אָנגעהויבען צו זינגען די „ראָטע". דערויף האָבען די סאָציאַליסטען געענטפערט מיט „טשערוואָני שטאַנדאַר", „אינטערנאַציאָנאַל" און „נא באַריקאַדי".

דאָס געזאַנג פון דעם טרויסען ראַטמענער כאָר האָט מען געהערט אויף דער גאַס. איינציגווייז האָבען די ראַטמענער אָנגעהויבען צו פערלאָזען דעם שטאָטראַט בנין.

קיין יודישער קלוב אין שטאָט-ראַט

איז לשת יתה נישט געשאַפען געוואָרען?

פאַר דער ערשטער זיצונג פון שטאָטראַט איז פאָרגעקומען א בעראַטונג פון אלע ראַטמענער, וועלכע זענען אויסגעוועהלט געוואָרען אויף יודישבירגערליכע ליסטעס און נעמליך : ליבערמאַן, י. לעווין, אדוו. וויצמאַן, אדוו. שטרויך און דר. עלענבערג. ס'איז בעריהרט געוואָרען די פראַגע פון שאַפען א בשותפותדיגע יודישע „קאָלאָ" אויף דעם אופן, אַז כלפי חוץ, וועט די „קאָלאָ" בילדען איין פראַקציע, דערהאַלטענדיג די אינערליכע זעלבסטשטענדיגקייט בתנאי אַז אין אלע פּרינציפּעלע פראַגען מוז דערגרייכט ווערען אַנ'איינשטימיגקייט.

פאַר דעם דאָזיגען פּראָיעקט האָבען זיך אַרויסגעזאָגט 4 ראַטמענער, א חוץ דר. עלענבערג, וועלכער האָט אָנגעוויזען דערויף, אַז ער געהער נישט צו קיין בירגערליכער ריכטונג און ער קען נאָר מסכים זיין אויף פערשטענדיגען זיך מיט די בעזונדערע פראַקציעס פאַר יעדער זיצונג. די פראַגע איז דעמאָלט אָפּגעלעגט געוואָרען.

פאַר דער נעכטיגער זיצונג איז ווידער פאָרגעקומען א בעראַטונג. קיין פערשטענדיגונג איז נישט דערגרייכט געוואָרען צוליב די דערמאָהנטע סיבות.

ווי אונז אינפאָרמירט דר. עלענבערג, זענען די ביז איצטיגע אונטערהאַנדלונגען צווישען די יודישע ראַטמענער וועגען צוזאַמענאַרבייט אויפן געביט פון שטאָט-ראַט נאָך נישט פערענדיגט געוואָרען. אין נאָמען פון „התאחדות" האָט ראַטמ. דר. עלענבערג דעקלאַרירט, אַז ער איז גרייט מסכים צו זיין צו שאַפען אין שטאָט ראַט א פערייניגונג פון די יודישע פראַקציעס, וועלכע זאָלען אַרויסטרעטען סאָלידאַריש אין אלע יודישע פראַגען, און וועלכע ס'וועלען דערגרייכט ווערען א פערשטענדיגונג צווישען די בעזונדערע יודישע פראַקציעס, דאַנענגען אלס פאָרשטעהער פון דער סאָציאַליסטיש-ציוניסטישער אַרבייטער פּאַרטיי האָט דר. עלענבערג געמאַכט דעם פאָרבעהאַלט זעלבסטשטענדיג אַרויסצוטרעטען אין שטאָט-ראַט אין אלע פראַגען, אין וועלכע זיין ריכטונג רעפּרעזענטירט אַנ'אַנדער פּראָגראַם ווי די אַנדערע יודישע ראַטמענער.

די עלעקטראָווניע בעאַמטע

בעקומען נייע רעגיטימאַציעס

די עלעקטראָווניע בעט מיטצוטיילען אלע אַבאָנענטען, אויפ'ן 2־טען יאַנואַר 1937 זענען אַרויסגעגעבען געוואָרען דעם פּערסאָנאַל נייע לעגיטימאַציעס פון געלען קאָליר מיט פאָטאָגראַפיעס, וואָס זענען פערזעהען מיט'ן שטעמפּעל, פירמאַזיוע פלאַמבעס און מיט די אונטערשריפטען פון דער דירעקציע און וואָס ענטהאַלטען א גענויע פעסטשטעלונג פון די דינסט-פונקציעס. די ביזהעריגע לעגיטימאַציעס זענען געוואָרען אַנולירט און די נייע זענען גילטיג ביז'ן 1937 י.

די ג. שטראָם-אָבנעהמער ווערען געבעטען צו לעגיטימירען יעדען אָנגעשטעלטען איידער ער טרעט צו צו זיינע פונקציעס.

אויף די אויביגע פאָראָרדנונג מאַכט די דירעקציע פון דער עלעקטראָווניע ספּעציעל אויפמערקזאַם, ווייל פאַר מיסברויכען פון פּערזאָנען, וואָס זענען נישט פערזעהען מיט קיין לעגיטימאַציעס פון דער עלעקטראָווניע, נעהמט זי אויף זיך נישט קיין שום פעראַנטוואָרטליכקייט.

יצחק ברוינער אין לאָדז

בקרוב וועלען מיר האָבען זיינס אַנ'אויסשטעלונג

קיין לאָדז איז געקומען אויף אַ קורצער צייט דער בעריהמטער קינסטמאַלער, אונזער בן - עיר, יצחק ברוינער. וועלכער איז בעקאַנט אין דער יודישער וועלט, אלס איינער פון די בעדייטענדסטע און פיינפיהלענדסטע קינסטלער.

ער איז אויך פּאָפּולער, אַלס אַקטיווער מיטגליד פונ'ם „יונג־יודיש"־קרייז, וועלכער האָט כידוע געשפּילט אַ דעצידירענדע און פיהרענדע ראָליע אין דער יודישער פּלאַסטישער קונסט און דיכטונג.

אויך זענען אַלבעקאַנט זיינע אויפטוען און חידושים אויפ'ן געביט פון יודישער טעאַטער־דעקאָראַציע, וואו ער איז געווען איינער פון די דרייס טעסטע, ערפינדערישסטע און הומאָריסטישע פּיאָנערען.

אַ בעזונדערן אָרט האָבען פערנומען זיינע בעציהונגען פון אַ רייהע אויספיהרונגען אין דער „יווילנער טרופּע" און אין „אַראַראַט".

ער איז אויך געווען דער שעפער פונ'ם ערשטען יודישען מאַריאָנעטען־טעאַטער, פונ'ם „חד־גדיא".

קיין לאָדז איז יצחק ברוינער, ווי געזאָגט, געקומען אויף אַ קורצער צייט, און ער וועט אונז אַוודאי געבען די געלעגענהייט צו בעקענען זיך מיט זיינע נייע בילדער.

אַ פּראָצעס ביי פערמאַכטע טירען

פערמישפּט אנ'אויסוואורף

(א)) ביי פערמאַכטע טירען איז נעכטען פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען 40־יעהריגען אַלפרעד קריגער (דאַלי, ביי לאָדז) וועלכער האָט פערנאַרט די 9־יעהריגע פרידע רייזער, זי מאַנס געווען און אָנגעשטעקט מיט אַנ'אַנשטעקענדער קראַנקהייט.

דאָס געריכט האָט קריגער'ן פערמישפּט אויף 2 יאָהר טורמע און צו בעצאָהלען די עלטערן 1000 זל. פאַר היילען דאָס קראַנקע קינד.

זונטאָג, דעם 10 יאַנואַר ד. י. 8.30 אווי' וועט אויפטרעטען אין פילהאַרמאָניע

ס'קאַפּעלושל ברענט אויפ'ן גנב...

(א) אַזוי די לעצטענס האָט זיך אויפ'ן באַלוטער מאַרק איינגעשטעלט אַ גנבישער „מנהג" פון אַראָפּכאַפּען קאַפּעלושען ביי דורכגעהער, האָט פּאָליציי איינגעשטעלט אַנ'אָבסערוואַציע, און נעכטען איז שוין אַרעסטירט געוואָרען איינער — אַ געוויסער לעאָן ווידאַווסקי (לוטאָמירסקאַ 21), וועלכער איז אויפגעפאַלענד געוואָרען אַ געהיים־אַגענט, מחמת'ן נייעם פּיליך־קאַפּעלוש, וואָס איז איהם געווען אויפ'ן שפּיץ־קאָפּ...

מען האָט איהם אויסלעגיטימירט, אַרעסטירט, און עס האָט זיך טאַקע אַרויסגעוויזען, אַז דער קאַפּעלוש געהער צו א געוויסען הענעך ווינמאַן (זגערזשער 88).

זעלבסטמאָרדען

(א) אויף ראָג בזשעזשינער און לאַגעווניקער גאַס האָט זיך, מחמת שווערער נויט, געסמ'ט דער אַרבייטסלאָזער און היימלאָזער הענריק וואַיטשעכאָווסקי (33 יאָהר אַלט).

אין א שווערען צושטאַנד האָט איהם פּאַגאָטאָוויע אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל.

* * *

(ז) אויף זאַמענהאָפא 19 האָט זיך איבערגעשניטען די אָדערען אויף די הענד דער 22-יאָהריגער הענריק קייזער, וועלכער האָט געליטען פון א נערוועך־קראַנקהייט.

פּאַגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל.

רעפּעראַטען אין „בני-ציון"

אין ראַיאָן פון גייערס-מאַרק

דעם פערגאַנגענעם זונטאָג איז אין לאָקאַל פון „בני־ציון" אויף רזגאָווסקא 7 פאָרגעקומען א גרויסע פערזאַמלונג, אויף וועלכער עס איז אַרויסגעטרעטען מיט א רעדע דער געוו. לאַיזעיק אַלעקסאַנדער יאָעל, וואָס איז לעצטענס געקומען מיט אַ בעזוך פון ארץ־ישראל, ה' יאָעל האָט איבערגעגעבען א לעבעדיגען גרוס פון ארץ־ישראל און געשילדערט די איצטיגע סיטואַציע אין לאַנד.

דער צווייטער רעפעראַט אין „בני־ציון" קומט פאָר זונטאָג אָוועבד.

קיין ארץ = ישראל
דורך טריעסט און קאָנסטאַנץ.
אויספלוג קיין וויען
19 — 29 יאַנואַר 1937 130 זל.
פעקלעך קיין רוסלאַנד
פּינקטליך און שנעל
ערלעדיגט
דאָס וועלט־רייזע־ביורא
Union Lloyd
42 פּיעטריקאָווער 42
טעל. 107-87.
אַכטונג ! ווער ס'וויל, אַז די מצות אויף פּסח קיין סאָוויעט־רוסלאַנד זאָלען אָנקומען. צו דער צייט, דער זאָל שוין זיך פערשרייבען אין „אוניאָן לויד" פּיעטריק. 42

ZACHETA
זגערזשער 26
היינט און פאָלג. טעג !
גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם!
— I —
פּרעכטיגע קאָמעדיע א. ג.
„הייראַט"
דורך אַנאָנס-פערמיטלונג
מיט BUSTER KEATON
אין דער הויפּט-ראָל.
— II —
„טשאַרדאַש-פירשטין"
העררליכע מוזיק, גרויסע אויסשטאַטונג, געזאַנג, הומאָר.
אָנהויב טעגליך 4 א זייגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג — 12 א זייגער בייטאָג.

ווער איז ער?

גאלעריע טיפען פון בעקאנטע לאדזער פערזענליכקייטען

— 3. —

דער שונא פון דער בורזשואזיע...

א נידעריג געוואקסענער איז ער, מיט א שווארצע טשופרינע און שפיציגע אויגען וואס שטעכען אבער, מעהר שטעכט ער מיט דער צונג. ער האט א שפילקע אין דער צונג און שטעכט.

איזן איז ער א פערביטערטער שונא פון גאנצע פאלקעס. בורזשואזע טשאסטעם.... און „ בורזשויען'''

קריגט ער א בורזשוי אין די ציין אריין, צעקייט ער איהם מיט די גרעטען...

א חוץ דעם האט ער פיינד חניפה און וואס ער האט צו זאגען — זאגט ער. קומט ער צוזאמען מיט פאבריקאנטען, גיט ער זיי ניין מאל ניין, די „עקספלאטאטארס''...

קומט עס צו די וואהלען שווימט ער ווי א פיש אין וואסער, שיט פעך און שוועבעל אויף די גראבע באכער און בליטזייגערס.

דער שונא פון דער בורזשואזיע איז זעהר פאפולער, דערפאר רופט מען איהם נישט מיט זיין פאמיליען נאמען נאר מיט זיין ריין יודישען נאמען,

ער איז מן הסתם גרעסער פון קאשטשושקאן, וואָרום קאשטשושקא האט מען געשטעלט א דענק מאל נאכן טויט און איהם — ביים לעבען.

אין לאדז ווייסט מען זענען דא פארקען אויף נעמען פון גרויסע מענשען ווי: שיענקעוויטש'ס פארק, פאניאטאווסקיס פארק סטאשיצס פארק און ער האט אויך א פארק אויף זיין נאמען. א פארק וואו חברה יודען קומען שבת נאכמיטאג אויף א פאר ציגע באניקערען און אויף א פלירט.

ער איז טאקע אן עסקן בצרכי צבור אן איבערגע־געבענער און וויכטיגער טוער אבער די גרעסטע מעלה זיינע איז די, וואס ער איז ביז איצט נאך נישט געוועזן נישט קיין סיים רעפוטאט נישט קיין ראטמאן.

אב—נעק

ענטפער־קופאן 3.

ווער איז ער? ____________

נאמען און פאמיליע פון טרעפער ____________

____

אדרעס ____________

דעם קופאן אויספילען. אויסשניידען און צושיקען אין אדמיניסטראציע פון נ. פאלקסבלאט. פאר „ווער איז ער?'' שפעטסטענס ביז דינסטאג אוונד.

דער 2־טער פון אונזער סעריע „ו ע ר א י ז ע ר''? בעדייט

ב. א. גליקסמאן

געטראפען האבען פאלגענדע לעזער:

ב. רובינשטיין, פעטריק. 171. מרדכי אוניקאווסקי, פאלודניאווא 7. מרדכי יאנקעלעוויטש, פל. וואלנאשטש 7. ב. שאך, גלובנא 57, ש. קאלסקי פעטריקאווער 116. עלקע ראזבאן (זעלעוו). נחום בליטענטייל, פעטריק. 108. פעלעק האמבורגער (אנדזשעיעוו). אברהם דאווידאוויטש, זגערזשער 80. ג. רוסעק, פולנאצנא 26. מ. קאזאליא, אל. 1־טער מאי 73. זעליג קריבוס, נאוואמיעסקא 26. פנחס חענדעלעס, זאוואדזקא 28. שלמה מאגנושעווסקי, פולנאצנא 20. יצחק פאמעראניק, ציגעל־גאס 92. ל. גראסמאן, 11 טער ליסטאפאד 13. ה. ש. שמולעוויטש, גענשא 7. ליאפע ראזען, זאוואדזקא 38. י. מענדזשיצקי, קיליסקיעגא 47. לייב שטיין, יעזשעגא 20. נח זוליצקי, זאוואדזקא 46. משה האלע, גלובנא 58. רוזשקע רייזמאן, זשוראוויא 13. אהרן מאיר בינקע, מאריאנארסקא 6. חיים פודרע, ציגעל־גאס 23. ליבמאן בענדער. בערעק יאסעלעוויטש 16. יוסף אלטער, ציגעל־גאס 29. דוד פאזשענצקי, לעגיאנוב 23. מענדעל ליפשיץ, 11־טער ליסטאפאד 86. שלום דרעסלער, ציגעל־גאס 38. לייב זגערזשיסקי, גדאנסקא 76. משה האלע, פאמארסקא 92. שלמה דוד לייזעראוויטש, פיעפשאווא 15. סאלעק פשעדבארסק, פולנאצנא 22). מ. יאקובאוויטש, פעטריק. 23. שרה לייזעראוויטש, גדאנסקא 25. אנדזשא זאקשטיין, זשידאווסקא 34. דארא אלטמאן, 6־טער שערפיען 33. געניא באראש, פעטריק. 58. יעקב דוד באהל נאוואמיעסקא 18. דארא קליין, זשגאווסקא 4. שלמה נייזמאן, זאכאדניא 21. יוסף באהם, ציגעל־גאס 14. אהרן גאלד, פאמארסקא 32. מ. טאראנטשוק, ספאצעראווא 18. יצחק וויינפעלד, ציגעל־גאס 46. ישעי' מאשפערג, זאכאדניא 66. אנדזשע אבראמאוויטש, פאמארסקא 32. העניא אפאמאווסקא, 11־טער ליסטאפאד 20. מאלא ראזענשטיין, 11־טער ליסטאפאד 29. מיכאל גראנאס, ליאמנוטשא 13. אריה פאזנאנסקי, זגערזשער 80. גרשון גרינבערג, זגערזשער 24. אסתר ראזענבערג, פאלודניאווא 31. רבקה נייהויז, שענקיעוויטשא 62. רבקה מארגענשטערן, קילינסקיעגא 43. קארלא מאשקאוויטש, פיעפשאווא 7. יחיאל שטשופאק, פאמארסקא 59. ח. דיאמאנט, אנדזשעיא 36. מ. שטארקמאן, פעטריק. 121. ראובן בוגייסקי, קאמיענא 15. א. פאפינסקי, טשעשעלסקא 13. יוסף פייערמאן, קילינסקיעגא 87. יוסף בודא, זאכאדניא 21. פעלא סטריקאווסקא, לימאנאווסקיעגא 14. לובא טאובע, בזשעזשינער 79. חיים דוד בענעדיקט, שרודמיעסקא 14. יעקב שמעון פלינט, אל. 1־טער מאי 25. האנקא יאבלאנסקא, שעטקיעוויטשא 29. אברהם הערמאן, פולנאצנא 16. אברהם קארן, קילינסקיעגא 125. מ. סטריקאווסקי, טראוגוטא 11 שלמה גאלדמאן, נארוטאוויטשא 29. איזיק בערנאווסקי, זשידאווסקא 23. מ. לאנדמאן, זגערזשער 50. פרל. ל. ציגאלא, לוטאמיערסקא 21. ליזער דארפבערגער, קאמיענא 15. נחמן אורבאך, דרעוונאווסקא 11. אלימלך קליינמאן, ציגעל־גאס 15. ישעי' רעגענבערג, פאמארסקא 23. מארעק הערשקאוויטש, פאמארסקא 53. אלי' בולווא וואלטשאנסקא 51. ישראל יצחק קיהן, פאמארסקא 35. מ. ברעסלער, זאוואדזקא 35. משה דעמביצקי, נארוטאוויטשא 23. מאשא פלאווגא, לוטאמיערסקא 40. יהודה נאמבערג, נארוטאוויטשא 11. רחל שמערקאוויטש, פאמארסקא 25. רייזעל פרישמאן, קילינסקיעגא 57. אברהם ליפע, שענקיעוויטשא 9. נתן פולעצער, שרודמיעסקא 30. אברהם אושעראוויטש, פאמארסקא 107. ב. גליק, פיעפשאווא 15. ל. דארעמבוס, נאוואמיעסקא 10. יעקב בוכשרייבער, דלגא 32. מאיר גיסער, קילינסקיעגא 19. יעקב מאיר קרייזעלמאן, וואלבארסקא 36. נח בוין, זשעראמסקיעגא 1. י. גאזשדזשיק, זאכאדניא 23. זיגמונד וורובלעווסקי, נארוטאוויטשא 41. ר. טעמפעלהאף, פראנציסקאנער 34. יעקב עדעלמאן, נאוואמיעסקא 22. א. ב. פאקענטרעגער, פעטריק. 167. מרדכי לענק, פולנאצנא 8. מ. צוקערמאן, פאמארסקא 35. יחיאל פודלאווסקי, מאגיסטראצקא 20. דוד הארמאוויטש, 11־טער ליסטאפאד 49. צעשא ראזענביש, 11־טער ליסטאפאד 14. נ. קובער, פל. רוימאנטא 2. מלך סבאדענבערג, פילסוד־

די כשרע שחיטה פאר די קליינע פויזנער שטעטלעך

וועט פארקומען אין קאניז, סלופצע, קאליש און ווערושאוו

די שחיטה־פראגע איז נאך אלץ נישט רעגולירט און ווי ס'זעהט אויס וועט נאך לאנג דויערען ביז מ'וועט קענען קלאר מאכען די לאגע, די וואיעוואודזטווע האט בדעה ארויסצוגעבען אין לאדז 170 קאנצעסיעס אויף כשרע יאטקעס (ביז איצט זענען געווען 350), דערפון זענען שוין ארויסגעגעבען געווארען אנ'ערך 100.

נעכטען האט מען אין באלוטער שעכט־הויז זעהר ווייניג געשאכטען אויף כשר, אין שטאט האט זיך געפיהלט א מאנגעל אין פלייש, א גרויס אויפלויף און געדרענג איז נעכטען פארגעקומען ביי עטליכע יאטקעס, וואו די קצבים האבען אנגעהויבען צו האנדלען מיט טריפה פלייש, דער ראבינאט האט אנגענומען שריט, אז אזעלכע יאטקעס זאלען נישט קענען האנדלען מיט קיין כשר פלייש.

* * *

נעכטען האט דעפ. מינצבערג אינטערווענירט אין דער וואיעוואודזטווע צוזאמען מיט'ן פויזנער רב הרב סענדער וועגען פאלגענדען ענין. דאס ביישחיטה־געזעץ זעהט פאר, אז אין די שטעט און שטעטלעך וואו ס'זענען נישט פערהאן קיין 3 פראצענט יודען קענען די שטאט־ראטען אינגאנצען פערוועהרען די יודישע שחיטה, די שטאט־ראטען אין פוינער קאנט האבען דאס אויסגענוצט און טאקע אין די דאזיגע שטעטלעך אינגאנצען פערוועהרט די שחיטה, אזוי אז די דארטיגע יודישע בעפעלקערונג איז געבליבען אינגאנצען אהן פלייש.

אין צוזאמענהאנג דערמיט איז הרב סענדער געקומען קיין לאדז אינטערווענירען, אז די לאדזער וואיעוואודזטווע זאל בעשטימען דעם קאנטינגענט אויף כשר פלייש און די שחיטה זאל פארקומען אין די גרעניץ שטעטלעך פון דער לאדזער וואיעוואדזטווע.

דעם פרעזעס מינצבערג האט זיך איינגעגעבען דאס אויסצופועלן, אזוי אז די שחיטה פאר די פויזנער שטעטלעך וועט פארקומען אין קאנין, סלופצע, וויערושאוו און קאליש.

ס'האלט ביים ליקווידירען דעם קאנפליקט

צווישען מאגיסטראט און שטאטישען שעכט־הויז

נעכטען האט די דירעקציע פון שעכט־הויז צוגעשיקט דער שטאט־פערוואלטונג איהר ענטפער אויף די בעדינגונגען וואס דער מאגיסטראט האט געשטעלט פאר אראפנעהמען דעם סעקוועסטער.

די דירעקציע איז מסכים צו אנולירען די 8 מיליאן ענטשעדיגונג וואס זי פערלאנגט פון מאגיסטראט, זי איז מסכים צו אינוועסטירען 800 טויזענד זלאטיס אין שטאטישען שעכט־הויז, זי איז מסכים איבערצונעהמען אויך דאס באלוטער שעכט הויז אבער נאר אויף אזוי לאנג ביז ס'וועלען געמאכט ווערען די אינוועסטיציעס אין שטאטישען שעכט־הויז און דעמאלט זאל אויך די כשרע שחיטה דארט אהין איבערגעהען. דערפאר וויל די דירעקציע, אז דער מאגיסטראט זאל איהר פערלענגערן די קאנצעסיע אויף ווייטערע 6 יאהר, דאס הייסט, ביזן יאהר 1948.

איצט בעטראכט די שטאט־פערוואלטונג דעם דאזיגען ענטפער.

היינט און מארגען 2 גרויסע קאנצערטען

פון יאסעלע קאלאדני אין פילהארמאניע

די קאנצערטען פון יאסעלע קאלאדני אין לאדזער פילהארמאניע, זענען אדורך מיט אנ'אונגעהויערען מאטעריעלען און מאראלישען ערפאלג, דעם גרויסער עולם איז געווען בעגייסטערט פון קאלאדניס אייגענארטיגע אויסזינגען און אויסשפילען א ליד פון זיינע רעציטאציעס און אריגינעלע אינטערפרעטאציע.

קאלאדני איז דער ארטיסט וואס פערשטעהט מיט טאלאנט און געשמאק מיט חן און גראציע לעבעדיג אויסצומאלען פאר די אויגען פון צושויער זיינע פערשידענארטיגע בילדלעך און געשטאלטען.

קאלאדני בעארבייט בעזונדערס גוט שוישפילעריש דעם כאראקטער־קאמישען און הומאריסטישען טייל פון זיין פראגראם דאס איז זיין סטיכיע, דא ליגט זיין כח, קאלאדני זינגט און אינטערפרעטירט זיינע לידער זעהר הארציג און אייגנארטיג און פורעמט זיי אויס אין לעבעדיגע בילדער דורך זיין אויסגעצייכענטער מימיק. דורך זיינע זשעסטען און בעוועגונגען, דורך זיין פאזע און טענצעל. יעדער נומער פון קאלאדנים פראגראם נעהמט שטארק אויס, א בעזונדער ערפאלג פאלט אויס אויפ'ן טייל פון קאלאדניס כאראקטעריסטישע, הומאריסטישע לידער, דאן געפינט זיך דער עולם אין אומאויפהערליכען געלעכטער, מען האלט זיך ממש פאר די זייטען.

עס איז פשוט צו בעוואונדערן קאלאדניס אייגנארטיגע שארפזיניגען און זעלטען־ צוטרעפענדיגען שארזש, וואס שטויסט זיך אן מיט דער טעמע און פיהרונג אויף דאס סאמע כאראקטעריסטישע און טרעפט די פערשוינען און סיטואציעס אין קאמישען פינטעל אריין.

דעם גרויסען ערפאלג, וועלכען קאלאדני האט געהאט אין לאדז מיט זיינע ערשטע קאנצערטען האט פעראורזאכט, אז קאלאדני זאל ארויסטרעטען נאך מיט 2 קאנצערטען אין פילהארמאניע זאל פרייטאג דעם 8־טען יאנואר 9 אין אוונט און שבת דעם 9־טען יאנואר 12 א זייגער בייטאג.

Źródłem zdrowia dla każdego, to kąpiel szyszką „Novopin"

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, דעם 8־טען יאנואר

6.33 גימנאסטיק, 6.50 מוזיק (פליטען), 7.15 ידיעות, 7.35 מוזיק (פליטען), 11.57 צייט־סיגנאל, 12.03 קאנצערט פון א מיליטעריש בלאז־ארקעסטער, 12.40 ידיעות, 12.50 דארפישע ווירטשאפט, 1.00 טענץ. לידער און סצענקעס (פליטען), 2.57 לאדזער בערזע, 3.00 ווירטשאפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאמע קאנצערט, 3.45 א „האלבע שעה אין ארגעטעניע' -פליטען), 4.15 שמועס מיט קראנקע, 4.30 קאנצערט פון לאדזער סאלאן־ארקעסטער אונטער דיר. פון טעאדאר רידער, 5.00 פעליעטאן, 5.15 קאמעראל - קאנצערט -פון קראקע), 5.50 אקטועלער שמועס, 6.00 ספארט־ידיעות, 6.06 ראטגעבער פאר ספארטלער, 6.20 פליטען, 6.50 פאפולערער שמועס, 7.00 „ליבע'' — פראגמענט פון א נאוועלע, 7.20 אוידיציע, 7.45 רוסישע־מוזיק, 8.00 מוזיק, אוידיציע, 8.15 טראנסמיסיע פון גרויסען טעאטער אין לעמבערג (בעת די פויזעס: ידיעות, שמועס, סקעטש).

שבת, דעם 9־טען יאנואר

6.33 גימנאסטיק, 6.50 מוזיק (פליטען), 7.15 ידיעות, 7.35 מוזיק (פליטען). 11.57 צייט־סיגנאל, 12.03 קאנצערט, 12.40 ידיעות. 12.50 פליטען, 2.30 אפערעטע פאר קינדער. 3.00 ווירטשאפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאמע קאנצערט, 3.40 סערענאדען (פליטען), 4.00 פליטען, 4.15 קארנאוואל - בילדלעך פון אמאליגע צייטען, 5.00 סאליסטען־קאנצערט, 5.50 א בערזיכט איבער די נייעסטע ביכער, 6.00 אקטועלער שמועס, 6.10 ספארט - ידיעות, 6.20 פליטען, 6.50 אקטועלער שמועס, 7.00 אוידיציע פאר פאליאקען אין אויסלאנד. 7.30 טאנץ־מוזיק. 8.30 ליטערארישע נייעס. 8.45 אוענד־ידיעות, 8.55 אקטועלער שמועס, 9.00 קאנצערט, 10.00 סקעטש, 10.30 טאנץ־מוזיק (פליטען), 11.30 קאנצערט אויף פערלאנג (קאנצערט זשורנאלען).

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציעל־ארצט פאר מענער · שוועכע־בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענד.

זונטאג פון 9—1 פארמיטאג

פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען

Dr. med. Trepman

ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט־קראנקהייטען,

בעהאנדלונג פון מענער־שוועכע.

זאוואדזקא 6, טעל. 234-12

נעמט אן פון 8—11 נאכמ. און פון 6—8 אוונד

טעאטער, מוזיק און פערוויילונג (קאמוניקאטען)

פון פוילישען טעאטער.

אין שטאטישען טעאטער ווערט היינט 8.30 אוונד געשפילט די מוזיקאלישע קאמעדיע „א נאכט אין גראנד האטעל''.

מארגען 4 בייטאג — „דער קארגער'' מיט לודוויק סאלסקי אין דער הויפטראלע אין אוונד 8.30 — „א נאכט אין גראנד האטעל''.

אין טעאטער פאלסקי, צעגעלניאנא 27, ווערט היינט און מארגען 8.30 אוונד געשפילט די מוזיקאלישע קאמעדיע „טשארוואנצי כלאפיעץ''. מיט טאלא מאנקעוויטש און אלעקסאנדער זשעמבינסקי אין דע רהויפט־ראלע.

דארא קאלינובנא אין לאדז

נאך א לענגערער אפוועזענהייט אין פוילען, ווען די בעקאנטע ארטיסטקע האט געהאט גרויסע ערפאלגען אין ענגלאנד, איז קאלינובנא צוריקגעקומען אין לאנד. דער ארויסטריט פון דער דאזיגער בעריהמטער ארטיסטקע אין לאדזער פילהארמאניע האט ארויסגערופען דעם גרעסטען אינטערעס צוליב דעם נייעם רעפערטואר, וועלכען די ארטיסטקע האט צוגעגרייט אין לאדז.

א חוץ טובים'ס מאנאלאגען געפינען זיך אין פראגראם כאראקטעריסטישע פאלקס־לידער, נעגער־לידער און העברעאישע פאלקס־לידער.

דער איינציגער אויפטריט פון קאלינובנא אין לאדזער פילהארמאניע וועט פארקומען דעם 10 יאנואר האלב ניין אין אוונד.

מעלדונגען

פון „בני ציון''

זונטאג דעם 10 ד.ח. 7 אוונד קומט פאר אין לאקאל פון „בני־ציון'' רזשגאווסקא 7, א פערזאמלונג מיט דער בעטייליגונג פון אשר קאלאדני פון ירושלים, וועלכער וועט ארויסטרעטען מיט א רעפעראט וועגען די פערספעקטיוועז פון ארץ ישראל אויפבוי. איינגאנג פריי.

זש. ט. ק.

פעטריקאווער 101, טעלעפאן 121,53.

לאגער און קאלאניע אין זאקאפאנע.

עס ווערען אנגענומען ווייטערדיגע איינשרייבונגען אויף דער קאלאניע און לאגער אין זאקאפאנע, וועלכע געפינען זיך אין די פענסיאנאטען „האלקא'', און „קוויאטווואנקא'' אויף זאמאיסקי גאס, צימערען פון 2 און 3 פערזאן. אין די צימערען קאלטע און הייסע וואסער־נארטען - קורס אונטער דער אנפיהרונג פון אינסטרוקטארען פון פ. ז. נ. אויסבארגען נארטען קען מען אויפן ארט.

קולטור און טוריסטען־סעקציע.

פרייטאג 9 אוונט קומט פאר א פארלעזונג א.ד.ט. „שלום אש און דוד בערגעלסאן''.

זונטאג קומט פאר אנ'אויספלוג אויף דעם יודישען בית־עולמין און הויז פאר גייסטיג קראנקע אויף וועסאלא גאס. זאמעל פונקט אין לאקאל פון דער געזעלשאפט 10 אין דער פריה.)

שבת 8.30 אוונד קומט פאר די ערשטע לעקציע פון גימנאסטיק פאר פרויען.

אין סעקרעטאריאט קען מען בעקומען הנחה - בילעטען אויף פארשטעלונגען אין שטאטישען טעאטער.

דער סעקרעטאריאט איז אפען פון 6 ביז 10 אוונד.

תרבות סניף לודז

1) במוצאי שבת, 9 ינואר, ב'8.30 בערב תתקיים במעוננו (רח' פולדניובה 7) הרצאת המגר. י. חלודניביץ על הנושא: „הועדה המלכותית''. כל העברים מוזמנים. הכניסה חנם.

2) ביום א' 10 ינואר, אספת הסטודיה.

3) בכל יום ב' וד' מתקימות אספות החוגים: לתנ"ך, כפרות עברית וקורות ישראל.

4) הספריה ע"ש הד"ר י. נ. שמחוני פתוחה בכל יום א' ג' ה' ז' מ-7—9.

5) מתקבלות הרשמות לשעורי הערב.

6) הודיע גליון — חובר של „עולמי''. מחירו 30 פר.

„געלעכטער אלס יודיש געוועהר'' מארק ארנשטיין אין לאדז.

דער בעקאנטער דראמאטורג, רעזשיסער און פובליציסט אנדזשעי מארעק (מארק ארנשטיין) קומט די טעג קיין לאדז מיט א פארטראג א.ד.ט. „געלעכטער אלס יודיש געוועהר''.

אנדזשעי מארעק איז נישט נאר א בעדייטענדער טעאטער־טוער, אויסגעצייכענטער רעזשיסער, נאר אויך אן אומערמידליכער זאמלער פון יודישען הומאר און פארם פון וויצען, אנעקדאטען, ריידלעך און שפריכווערטער. וועגען דעם האט מארעק ארויסגעגעבען א ספעציעל בוך.

דער פארטראג פון אנדזשעי מארעק אויף דער טעמא „געלעכטער אלס געוועהר פון יודען' האט דעריבער ארויסגערופען א פערשטענדליכען אינטערעס.

פון „תרבות''

מארגען מוצאי שבת אוונד קומט פאר א רעפעראט פון ה' מגר. י. כלודניעוויטש א.ד.ט. „אקטועלע פראגען אין דער ציוניסטישער בעוועגונג.

„Księgowość"

Piotrkowska 46, m. 22.

לויט פארשריפטען פון שטייער־אמט!

איינפיהרונג פון הענדלער־ביכער, בילאנסען ביכער־קאנטראלע, שטונדענווייזע ארבייט אין דער שטאט און ביי זיך אינדערהיים

פרייזען מעסיגע.

א פארלעזונג וועגען שלום אש און דוד בערגעלסאן אין זש. ט. ק.

היינט 9 אין אוונד וועט אין זאל פון זש. ט. ק. (פעטריקאווער 101) דער לעהרער מ' בערשלינג, רעפערירען א.ד.ט. „שלום אש און דוד בערגעלסאן. ארומרעדענדיג די ליטערארישע טעטיגקייט און אדורכפיהרענדיג א פאראלעל צווישען די צוויי גרויסע יודישע שרייבער, וועט דער פרעלעגענט זיך אויך אפשטעלען אויף דער לעצטער עפענטליכער ארויסטרעטונג פון שלום אש וועגען זיין שטעלונג צו דער יודישער שפראך.

סקיעגא 66. לייב גאלדקראניץ ציגעל־גאס 35. אושע לייבוש זאלצשטיין, זשידאווסקא 34. מאקס לאסמאן, זאוואדזקא 34. ג. ערדינאנסט, פאמארסקא 13. אהרן ראקיטאוויטש, קיליסקיעגא 40. מ. פשאטאווסקי, בזשעזשינער 39. ג. לאקס, זאוואדזקא 14. ל. גאטעסגנאדע, זאקאנטנא 17. עווא לאנגנאס, פולנאצנא 7. אלטער ניעזנאנאווסקי, מארינארסקי 34. חיים גאלדבערג, פאדזשעטשנא 14. מ. גידעס, פראנציסקאנער 28. ח. ח. גריכבלאט, פולנאצנא 22. משה גאלדבערג, זשוראוויא 10. בעריש ווארשאוויאק, ציגעל־גאס 13. בער פוקס, וואלבארסקא 19. בצלאל שמולעוויטש, פאמארסקא 25. רעניא קאניארסקא, פילסודסקיעגא 57. צבי אורבאך, זאכאדניא 59. יצחק קארפ, נאוואמיעסקא 34. גיטעל קריסטאל, לאטנימשא 23.

* * *

זוכה בגורל איז געווען ה' **אברהם דאווידאוויטש**, (זגערזשער 80), וועלכער בעקומט א פרעמיע א בוך **„דער שאטען אין גארטן''** פון יצחק באשעוויס.

דאס בוך איז אפצונעמען קומענדיגען זונטאג דעם 10־טען ד. ח. פון 11 ביז 1 מיטאג, אין דער אדמיניסטראציע פון „נייער פאלקסבלאט''.

ארץ-ישראל און ישראל

(ענדע פון דער ד. זייט)

מען אונזערע מיליאנען — וועט עס כסדר שטאיען אפגעזונדערט און וויסט לאנד? צי וועט נישט אויס קומען זיך איינצולעבען מיט שכנים, זיך טיילען מיט גוטען, איינער דעם אנדערען אנטקעגען קומען? פון דן ביז באר שבע וואלטען זיך געפלאכטען לעגענדעס, ווי אזוי א פאר גליקליכע, פון אללארגעבענשטע, זע-נען אריינגעפאלען אין לאנד פון די בני ישראל, וואס פשהרען זיך אום אהער.

„יודען זענען אנגעקומען קיין ארץ־ישראל מיט שטורעם: יודען זענען געקומען און פערצויגען עלעק-טרישליכט, רייסען זיי אראפ דעם שלייער פון יעהען ביבליש-סענטימענטאלע ווינקעל אין ארץ־ישראל, און אויך אין דער נשמה פון אראבישען פאלק האט די יודישע עלעקטריע שוין אריינגעדרונגען און אויפ-געריסען א גרויסען שטח וואו די ביבעל האט איהרע שלייערן אנטגעווארפען“.

שפעטער זענען פארגעקומען די בעריהמטע שחי-טות פון ניינצן-צוואנציגסטען יאהר. מ'האט אויך דעמאלט געוואוסט, אז אין דעם שטעקט א פראוואַ-קאציע מצד ענגלישע בעאמטע — מצד אונזערע אפוטרופסים.

און איצטער, מיט זיבען יאהר שפעטער, האבען מיר שוין געהאט א מין אויפשטאנד געגען ענגלאנד גופא. די יושבי הארץ. די אראבער, ווילען פטור ווערען פון ענגלאנדס אויפערהאנד, און דורך דעם פערשפארען די טויערן פאר יודען. עטליכע הונדערט אראבער זענען געפאלען פון ענגלישע קוילען. קרוב צו הונדערט יודען זענען געפאלען פון אראבישע קוי-לען. די אראבער האבען געשאסען פון הינטער פינסטער אחורים. יודען האבען זיך קאנטראלירט, נישט געענט-פערט אויף צוריק — כאטש מ'איז בכוח געווען צו ענטפערען. איצטער איז מען ביי אונז געקומען צום בעוואוסטזיין, אז אין ארץ־ישראל לעבט א שכן, וואס מיט איהם, און נאר מיט איהם, וועט זיך שוין אויסקומען צו עלטערען. ביז'י דאס לאנד זאל נישט איבערגעשראקען ווערען — מוז מען מיט איהם לע-בען בשלום. מ'זוכט איצטער די פאסיגע וועגען, וואס פיהרען צו שלום.

געוויס איז איצט די יאהענטע צוקונפט א פער-נעבעלטע. דווקא צוליב אונזער שותפות מיט ענג-לאנד. דעמאלט מיט נאנצע צוואנציג יאהר צוריק, ווען יודען האבען געקראגען די באלפור-דעקלאראַ-ציע, און ענגלאנד האט זיך בלומרשט נעקווענקעלט, קיין חשד נישט געהאט צו נעהמען אויף זיך די ראָ-לע פון ווענ-ווייזער און ארדנונג-האלטער — דע-מאלט האט ענגלאנד געווים פאראויסגעזעהען, אז מיט דער צייט וועט די קליינע פאלעסטינע בעדארפען ווערען א וויכטיגער רינג אין דער פערטיידיגונגס-קייט, ווען שונאים מיט אימפעריאליסטישע אמבי-ציעס וועלען אויפשטעהן אויספרובען ענגלאנדס שוואכקייט. איצטער איז חיפה געווארען דער מילי-טערישער האפען. אין די ארץ־ישראל - וואסערען האט אהיים געפונען א טייל פון בריטישען פלאט — און דאס מיינט, אז ארץ־ישראל גופא ווערט א מי-ליטערישע באזע, צו פערהיטען דעם וועג צום ווייטען מזרח, און אויך אפהיטען דעם נאהענטען מזרח, וואו בריטישער קאפיטאל האט ווייטע פערספעק-טיווען, בריטישער מיליטאריזם, בריטישער אימפער-יאליזם — דאס געהט נישט האנד אין האנד מיט יודישע גאולה - חלומות.

אבער דער יודישער גייל האט פארט דערצו גע-פיהרט, אז לפנים וועגען זאל אויסזעהען, אז די בריטישע מאכט אין א שעה פון ספקות וועט זיך דארפען אנלעהנען אויף יודישע חלומות. ענגלאנד וועט פיהרען א לאנגען און שווערען קאמף פאר איהרע פאזיציעס, כאטש די בריטישע „אנשטענדיג-קייט“ האט נעקראגען אזא ברוטאלען פאטש אין פנים מצד דעם איטאליענישען פאשיזם; די שעה פון ענגלאנדס אמת'ער ירידה האט נאך ווייט, ווייט נישט געשלאגען. ס'איז דעריבער געווען א פאטאלער טעות, וואס פרעניצט זיך מיט פערברעכען, ווען גע-וויסע לינקע כוחות האבען זיך פעראייניגט מיט די ספענדים. געהאלפען צו ארגאניזירן די ברייטע אראַ-בישע פאלקס-מאסען. זיי זאלען זיך שטעלען אנט-קעגען דער בריטישער מאכט אינאייניגם מיט דער ציוניסטישער מאכט. כ'מאהל מיר אויס, ווען ס'-וואלט יא געלונגען צו פערטרייבען די ענגלענדער, און אווראי וואלט שוין יעמאלט די ספענדים געלונ-גען ארויסצוטרייבען די יודען אויך — וואס פאר א „ליכטיגע צוקונפט“ די ספענדים און די מופטים וואלטען אנגעצייכענט פאר די אראבישע מאסען!

די צוקונפט פון די אראבישע מאסען אין פא-לעסטינע, און אפשר אין עבר הירדן, וועט פריהער אדער שפעטער מוזען פערבונדען ווערען מיט דעם רענעסאנס און פראגרעס. וואס יודען ברענגען אריין אין לאנד: מיט דעם מארק, וואס יודען שאפען פאר די פראדוקטען פון אראבישען פויער, און טיילווייז מיט דער ארבייט, וואס יודען צום בעהויערן אויף א נישט-פלאנירטען אופן איבערגעגעבען דעם אראַ-בער. כאטש די ענגלישע פאליטיק האט פאר דעם מורא — מוז דאס זיין דער באזיס פאר פרידען צווישען יודען און אראבער.

איך וויים, אז יודען קומען נישט קיין ארץ - ישראל צו שאפען ארבייט פאר די אראבער — נאר פאר די יודישע ארבייטסלאזע. וואס שטאמען פון פוילען, צי ערגעץ-וואו אנדערש. אבער כדי געראם זאל ווערען אין לאנד — מוז מען פון זיך שטיקער רייסען און אפגעבען דעם אראבישען ארבייטער, בתנאי ער זאל זיך ארגאניזירען און געהן האנד-אין-האנד מיט דעם יודישען ארגאניזירטען ארבייטער, אט די א טויזענדער ארבייטער אראבער, וואס געפינען זיך ארום סירווי ארום די יודישע פלאנטאציעס, מוזען ווערען ארגאניזירט און אויפגעשטעלט אויף איין לעגאלער באזע מיט די יודישע, די צוקונפט וועט פיהרען דערצו.

דער עכטער יודישער גייסט אין דעם ישוב אין ארץ־ישראל בייגעשטאנען; אין דער שווערסטער צייט בשעת מען האט פון בעהעלטענישען געשאסען אויף יודען, אלט און יונג: יודען האבען זיך נישט גע-לאזט פראוואצירען, ארויסצוגעהן אין א בעוואַ-פענטען קאמף צו שטיצען ענגלאנד. אין דעם ראזיגען אקט פון פאסיוויטעט ליגט די זיכערע צוקונפט. נישט מיט שווערד. נאר מיט גייסט. מחמת אונזערע א שווערד קאן ווערען גערייכטעט אנטקעגען אונז אליין.

„בר-כוכבא האט מיט זיך פערנומען די יודישע שווערד אויף אייביג. דער הראובני האט די קאַ-טוילישע שווערד נישט געקאנט מאכען, פאר קיין יודישער, ווייל צו קיין נאציאנאלער יודישער שווערד בענקט נישט די יודישע נשמה. דאס איז אונזער קיום צווישען פעלקער, דאס איז אונזער זיכערקייט אויף די קומענדיגע דורות“.

כאטש די אויפגעדערמאהנטע שורות האב איך געשריבען מיט ניין יאהר צוריק — איז עס איצטער מעהר ווי שטענדיג גילטיג פאר אונזער האפנונג אין ארץ־ישראל. אויב מען וועט איצטער פארן שלום מיט די אראבישע פאלקס-מאסען בעצאהלען אפילו דעם שווערסטען פרייז, וועט עס אין דער נאהענטער צוקונפט בעלוינען מיט כפל-כפלים.

שלום מיט די אראבישע מאסען, אויב ארץ־ישראל און ישראל — זיי האט דער גורל אויף אייביג פער-קניפט!

שלום מיט די אראבישע ברייטע מאסען פאר יע-דען פרייז, כדי דער בנין. וואס דאס יודישע פאלק בויט דארט איצטער, זאל ווערען א בנין עדי-עד.

קומט אויף די צוויי לעצטע
געזאנגס=קאנצערטען
פון בעריהמטען זינגער
יאסעלע קאלאדני
וועלכע קומען פאר היינט פרייטאג
און מארגן שבת 12 בייטאג אין פילהארמאניע

לערנט זיך א פאך!
אויף די פראפעסיאנעלע לערן-ווארשטאטען פון דער געזעלשאפט „ארט“ ווערען אנגענומען איינ-שרייבונגען ביי פאלגענדע פאכען:
1. מעכאנישע טריקאטאזש-ארבייט.
2. מעכא[illegible]ע זאקען-ארבייט,
3. מעכאנישע וועבעריי
4. מעכאניש שפולען.
5. כוויטער-שטריקעריי.
6. הענטשקע-שטריקעריי.
7. פרויען-שניידעריי מיט צושניידען.
8. וועש-נייהען מיט צושניידען.
9. גארד[illegible] מיט צושניידען.
10. אנדולאציע. 11. מאניקיר.
געזעלש. „ארט“, וואולטשאנסקא 27.

Reputacja mebli
z firmy
Robert SCHULTZ
(dawn. W. Thiede)
daje gwarancję najlepszego fachowego wykończenia, doskonałego i solidnego wyglądu oraz długoletniej trwałości. —
Łódź, skład fabryczny, Gdańska 112, tel. 142-65 i 114-80
skład wystawowy, Piotrkowska 90, tel. 263-25.
Firma istnieje od 1882 r.
i wyngrodzona została 3 medalami złotemi: Niżnij Nowgorod 1896, Rzym 1926. Łódź 1936.

וויכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערט פאר איבערגע מאכט די עלטעסטע
היטען
אויף גאנץ ניי ווי אויף נייע היטען צו
3.50
„TOLA“
25 Zawadzka 25

Dr. med.
GUSTAW KOHN
נעוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגי-שען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—8 אווענט

שרייבען שעהן און שנעל
לערנט אויס דער בעוואוסטער קאליגראף ?. בערמאן אין 15 לעקציעס. אויך ווערט אויסגעלערנט שרייבען א גוטען יודישען בריף אין 15 לעקציעס אפילו דעם, וואס קאן גארנישט שרייבען. די עלטער שפילט נישט קיין ראלע. די פרייזען—צוגענגליך. אלעע 1-טער מאי 4, ביי ליפשיץ.

וויכטיג פאר אלע!
בריפבויגען, האנחערטען, רעכנונגען, מעמאראנדומס, חתונה-קארטען, זערש. עטיקעטען.
מיטען-עטיקעטען, מאס-ביכער, ברוים-עטיקעטען, טריקא-עטיקעטען, שטרימף באנדעראל און כהימאריעשען,
מיט די מאדערנסטע שריפט עמפפעהלט
די שנעל-דרוקעריי
בראמבערג
לאדז, צעגעלניאנא 8 טעל. 255-09

צו דער אויפמערקזאמקייט פון די'ג' דאמען!
שיינט אייערע האר!
ווארפט אפ זעמעל. פליסיגקייטען פון אנאנימער פראדוקציע פערלאנגט פון אייער פריזיער, ר'זאל מאכען א דויי-ערהאפטיגע אנדולאציע נור מיט דער פליסיגקייט
ORIGINAL-WELLA
Original-Wella בעשיצט זיכערהייט אייערע האר געגען פערניכטונג.
מ'בעט אכטונג צו געבען אויף די פאבריקס-מארקע WELLA

הילף און רפואה פאר ברוך=קראנקע

רופטורען) אויף צוויינקעל, נופעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערהיטונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאט-פיס, דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבען ביטער און גע-פעהרליך. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספע-ציעלע גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפער-ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפע-ראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפו-טירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים ארפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס, געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד
דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער= זיטעטס-פראפעסארען אנערקענט
אנערקענונגס-צייגניש און לויב-טרייבען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען:
Prof. Dr. Marischler, Prof. Dr. Barącz,
Dr. B. Kielowski, Dr. Maksymiljan Münzer.
ספעציאליסט
Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און 3 ביז 7 אווענד
איז לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבאדינגט וויכטיג.

ELEKTRIT RADIO

Maraton
Popularny trzylampowy odbiornik o cechach luksusowych. Trzy zakresy fal. Elektrodynamiczny głośnik. Duo-Reżektor.

Czempion
Czempion — to milowy skok naprzód w budowie popularnych odbiorników czterolampowych. Dwa obwody. Trzy zakresy fal. Głośnik dynamiczny. Duo-Reżektor.

Stentor
Luksusowy, pięciolampowy ekranowy odbiornik. Trzy pentody. Duodioda. Cztery zakresy fal. Elektrodynamiczny głośnik.

Victoria
Pięciolampowa superheterodyna w układzie oktoda-duodioda. Antifading. Siedem obwodów. Cztery zakresy fal. Wielki głośnik dynamiczny. Regulacja siły. modulacja tonu.
ELEKTRIT RADIO
ODBIORNIKI O DŹWIĘKU NATURALNYM
Do nabycia w radiosk ładnicach w całym kraju

Dr. Jungh NOWOCZESNE **wieczne pióro** poleca **JERZY MILL** Łódź, Piotrkowska 73
Wielki wybór wiecznych piór wszystkich firm.

איז א גרויסע אויסוואהל מיר מאכען אויפמערקזאם אויף דעם רייכען לאגער פון בעסטער קוואליטעט צו צוגענגליכע פרייזען.
ספארט־שיך
I. Windman i Syn, — ŁÓDŹ, — Piotrkowska 35, tel. 112-23.

מיר עמפפעהלען **שיך** דאמען, הערן און קינדער.
זאגט **באטען** און קאלאשען פון „RYGAWAR"

BUCHALTER - BILANSISTA
L. WARSZAWSKI
Łódź, Południowa 20, m. 62
ma godziny wolne.

בחנם ווערט צוגעפאסט **אלערליי גלעזער!**

„OPTICUM"
28 פיעטריקאווער 28
בעזיצט אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל
פון פערשידענע ברילען, בינאקלען, אלערליי צילינדער־גלעזער, קאמבינירטע גלעזער, טערמאמעטערס,
אלעס צו די ביליגסטע פרייזען.
ס'ווערן אויך אויסגעפיהרט זעמטל. רעפערטטורען פינקטליך און רעיעל. — געדענקט די אדרעס: עס ווערען אנגענומען אלע ארט רעצעפטען פון די ה"ה דאקטוירים

בעקומען אויסצייכונגען און א גאלדענעם מעדאל אויף די אויסשטעלונגען אין די גרעסטע שטעדט פון איירעפע און אין תל-אביב (ארץ-ישראל)

פארקויפט אין אלע אפטייקען, אפטיק-סקלאדן און פארפומעריעס.
Fabr. Chem. - Kosm.
„Pharmachemja", Bydgoszcz.

ZAWIADOMIENIE.
Zakład meblowy
B-ci ORENBUCH
mieści się obecnie przy ul.
Piłsudskiego 50 pr. of. 2 w. 1 p.
GWARANTUJEMY za solidne wykonanie i długoletnią t r w a ł o ś ć naszych mebli.

Warszawskie
TOWARZYSTWO POŻYCZKOWE na ZASTAW RUCHOMOŚCI
Sp. Akc. Oddział w Łodzi, Zachodnia 31
(L O M B A R D)

zawiadamia, że w dniu 26 stycznia 1937 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie LICYTACJA przy ul. Zachodniej 31 w Łodzi, zastawów nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów, podlegających licytacji, ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 17 stycznia 1937 roku w numerze 17 i wywieszone w biurze.—

Zastawy niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie, sprzedawane będą w drugim terminie, poczawszy od dnia 28 stycznia 1937 roku.

Zastawcy, którzy nie opłacą procentów do dnia **17 stycznia 1937 roku** ponoszą koszty ogłoszenia i Państwowego Urzędu Probierczego za cechowanie, ryzykując ponadto uszkodzenie lub połamanie przedmiotów.

Założona w roku 1891.
Lecznica dla Zwierząt

Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel. 172-07
ODDZIAŁY: wewnętrzny i chirurgiczny.
SZCZEPIENIA psów i koni.
STRZYŻENIE psów i koni, k ą p i e l e d l a p s ó w!
KUCIE KONI, nitowanie kopyt.
Przyjęcia w przychodni od 8—1 i od 3—6
Członkowie Tow. Opieki nad Zwierzętami u l g o w e c e n y

דאקטוירים־אפטיילונג

Dr. med.
Michał Eljasberg
CHIRURG
przeprowadził się
na ul. Zachodniej 63
tel. 117-87.

Dr. med.
I. BETTE
ספעצ. פאר אינערליכע און קינדער קראנקהייטען
Piotrkowska 6, tel. 144-95.
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—6 אווענד

Dr. med.
Markowiczowa
choroby skórne i weneryczne
MONIUSZKI 2, tel. 166-35.
Godz. przyjęć 8—9, 4—7 po poł.

Lekarz-Dentysta
H. FILLAT
Piotrkowska 43
צוריקגעקעהרט
עמפפאנגס־שעה'ן פון 10—2 און 3—7 נ"מ
זונטאג און יום טוב פון 10—1 בייטאג.

Lekarz-dentysta
H.ŻÓŁTKOWSKA
przeprowadziła się na ul.
Cegielnianą № 17.
front I piętro.

DR. MED. **H.**
Różaner
הויט, וועגערישע און סעקסועלע קראנק.
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.

Doktór
A. S. TENENBAUM
אינערליכע קראנקהייטען
ספעציעל לונגען
Piotrkowska 109
tel. 220-25.
נעהמט אן פון 6—8 אווענד.

Doktór
Daniel Kon
שטערלינגא 5 טעל. 228-08
אינערליכע און נערווען־קראנקהייטען
עלעקטרא־טעראפיע
נעהמט אן פון 5 ביז 7 אווענד.

DR.
H. GUTSTADT
אקושער־גינעקאלאג
וואוינט יעצט
זאכאדניא 66, טעל. 129-52
נעמט אן פון 9—11 פארמ. און 5—7 אוו

ד"ר העלצער
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט
זונטאג פון 10—2 מיטאג.
פאר פרויען — א ספעציעלער ווארטע־זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזען

ספעציעלע
לעטשניצע
פאר פרויען־קראנקהייטען
און אקושעריע
ZGIERSKA 24
Dr. FELDMAN פון 3 ביז 6 | **Dr. PRAPORT** פון 10 ביז 1

Dr. med. J. PIK
נערווען - קראנקהייטען, נערוואזיטעט
סעקסועלע שוועכע
24 זגערזשער
נעמט אן פון 12 ביז 1.
פריוואט **אל. קאשטשושקי 27**
נעמט אן פון 5 - 7 אווענד.

Dr. med.
Rundstein
akuszer - ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84
przyjmuje od 8—10 rano i od 4—8 w.

Doktór
Klinger
ספעציאליסט
פאר וועגערישע, הויט, האאר און סעקסואל־קראנקהייט
Andzrzeja 2, tel. 132-28
נעמט אן פון 9 ביז 11 פ.ן און פון 6 ביז 8 אוו

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט

Dr. med.
P. Braun
ספעצ. פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוועכע
צעגעלניאנא 4, טעל. 100-57
נעמט אן פון 8—2 מיטאג און פון 4—9 אוו.
ספעציעלער ווארטע־זאל פאר פרויען.
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען

Dr. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światłoleczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel.181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz w niedzielę i święta od 10—1.

אויערן, נאז און האלז
און לונגען־קליניק
מיט בעטען פון **Dr.**
Z. RAKOWSKI
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטאָרישעס פון 9-2 און פון 4-8 אווענד
ביי דער קליניק איז טעטיג
א רענטגען־ גאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און אלערליי פאטאגראפיעס

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
פערהיטונג בעגען שוואנגערשאפט
זגערזשער **11,** טעלעפאן 246-09.
נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אוו.

לעטשניצע
פאר וועגערישע־קראנקע
מענער - שוועכע און הויט־קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעמיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוידאקטאָ פון 11-1 און פון 5-7 אווענד.
א בעראטונג 3 זל.

Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען, הארץ און סקלעראָז קראנקהייטען
145 פיעטריקאווער
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9-10 צרית 3-5 8-9 אוו.

Dr. med.
P. KOTOK
CHOROBY WEWNĘTRZNE
przyjmuje od 5–7 wiecz.
Zeromskiego 44, tel. 114-25
POWRÓCIŁ.

Dr. **B.Hurwicz**
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
telefon 26-553.
נעמט אן פון 8—11און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום־טוב — פון 8 1 בייטאג

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין־קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
צוריקגעקעהרט

Dr. med.
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען.
אנדזשעיא 4, טעל. 228-92
נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו.
אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11 פון 12 ביז 1 בייטאג.

הלאַנגקינאָ-טעאַטער
RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

„Jan Kiepura
„איז גלאַנץ פון דער זון"

היינט! פּרעמיערע!
אין פילם-מייסטערווערק פון דער ווינער פּראָדוקציע, געדרעדט און געזונגען אויף דייטש
(Im Sonnenschein)
אָנהייב אין נעוו. טעג 4 נאָכמ.. זונטאָג און יום טוב 12 בייטאָג
אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פּלעצער צו 54 גר.

CORSO
היינט און פאָלגענדע טעג!
— I —
שושנה געהט אין דער וועלט אריין
פילם פון געלעכטער און פרייד
אין די הויפּטראָלען: ZASU PITSS i HUGO O'CANNELL

— II —
„Srebrne Ostrogi"
אין דער הויפּטראָלע: BUCK JONES סענסאַציע פון סעזאָן

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראָמסקיעגאָ 74/76
(רוג קאָפּערניקא)

היינט און פאָלגענדע טעג

צוויי טעג אין גן-עדן
די פּרעהליכסטע פּוילישע קאָמעדיע פון סעזאָן!
E. Bodo, A. Fertner, H. Grossówna, Sielański :אין די הויפּטראָלען! שיינע מעלאָדיעס! אינטערעסאַנטער אינהאַלט
נעכסטער פּראָגראַם „פריילין לילי" Fr. Gaal, H. Jaray, Szöke Szakall אָנהייב 4 נאָכמ. זונטאָג און יום-טוב 12 בייט.
פרייזען פון די פּלעצער: 1-טער פּלאַץ 1,09 זל. 2-טער פּלאַץ 90 גר. 3-טער פּלאַץ 50 גר. הנחה-קופּאָנען צו 70 גר.

KINO TEATR
METRO
PRZEJAZD 2

צום ערשטען מאָל אין לאָדז! היינט און פאָלגענדע טעג!
גענעראַל SUTTER
דער גרעסטער פילם זייט קינא עקזיסטירט.
ווען ר'האָט דערפיהלט די ליבע איז ער געוואָרען א בעצווינגער. ווען ר'האָט ענטדעקט גאָלד איז ער געוואָרען א שקלאַף.
פאַספּאַרטו און הנחה-בילעטען א חוץ אָמטליכע אונגילטיג.

KINO TEATR
ADRIA
GŁÓWNA 1

קלאַנג-קינא
CAPITOL
זאַוואַדזקאַ 16
דעמאָנסטרירט די בעסטע פילמען!
„דאָס יאָהר 2000"
אויסערן פּראָגראַם: „פּאַטע" און אויסלענדישע אַקטואַליטעטען.

היינט די גרעסטע אַטראַקציע-פּרעמיערע!
גיגאַנטישער פילם פון אוועלם
פרייזען פון די פּלעצער אויף אלע סעאַנסען פון 54 גר. און.

קליינע אנאנסען

פּרייז פון אנאָנסען ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

פּרייע פּאָסטענס

א מעדעל, וואָס איז בעקאַנט אין דער גאַביאַל-בראַנזשע קאָן זיך מעלדען ביי פּרייס, זאַוואַדזקאַ 26.

א שטעפּער-אַרבייטער, ערשטקלאַסיגער ריכטעוווער קען זיך זאָפאָרט מעלדען ביי ה' גרינבערג שרודמיעסקאַ 6, אין שיך-געשעפט.

ראַקאַלען

צו פערדינגען א שטוב מיט א קוך געאייגנעט אויף א פאבריקס-לאָקאַל, פּאַרטער, פּל. קאַשטשעלני 3. צו ערפאַהרען ביי זאַלצבערג, פּילסודסקיעגאָ 22 וו. 31

פון זאָפאָרט צו פערמיטען א פּראָנט-געוועלב אויף נאָוואָמיעסקאַ 21. צו ערפאַהרען ביי די ברידער בולקאַ. 8274

עס איז אָפּצוגעבען אַן אָרט אויף א פּראַצאָווניע מיט א וויסטאָווע מיט איין פּראָנט-איינגאַנג. אינפאָרמירען קען מען זיך נאָווראָט 39 וו. 6.

איבערצוגעבען א קויהלען-בודקע אין א גוטען צענטרום. צו ערפאַהרען אַלטשטאָט 13, וו. 8 פּראָנט 2-טער שטאָק, זשאַלנע. 8878

אָוועקצוגעבען א לעצט צימער מיט 2 פענסטער, פריש רעמאָנטירט. ווען עס איז נויטיג איז אויך דאָ 2 בעטען מיט בעטגעוואַנד. צו ערפאַהרען פּילסודסקיעגאָ 14 וו. 20 רעכטס, 2 שטאָק, 1 איינגאַנג.

איבערצוגעבען א קליין צימער פאַר א סובלאָקאַטאָר אָדער פאַר 2 יונגעלייט צום שלאָפען נאַרלודקאַ 12, וו. 10 ביי לעוו.

אָוועקצוגעבען א שטוב פאַר א פּאָר-פאָלק אָדער 2 יונגעלייט צום שלאָפען. אויך א 8-ער שפּול-מאַשין צו פערקויפען. נאָוואָמיעסקאַ 26 וו. 37.

ס'ווערט געזוכט א וואוינונג פון 3 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען אין צענטרום פון פּל. וואָלנאָשטשי ביז באַלוטער מאַרק פאַר א דאָקטאָר אָדער אַדוואָקאַט, 1-טער אָדער 2-טער שטאָק פּראָנט. אָפערטען אונטער „A." אין אדמ. פון דער צייטונג.

א מעבלירט צימער מיט א בעזונדערן איינגאַנג מיט טעלעפאָן אָפּצוגעבען צו שלאָפען פאַר 1 אָדער 2 הערן. 11-טער ליסטאָפּאַד 24 וו. 3

זאָפאָרט צו פערדינגען א געוועלב מיט א שטוב און א קוך, לוטאָמירסקאַ 10, ביליג דירה-געלד. צו ערפאַהרען ביי קליינמאַן אויפן אָרט.

א 3. שטוב, פּאַרטער, בעקוועמליכקייט, ליכטיג, זעהר גרויס, שוין צו פערדינגען, פּולנאָצנאַ 18. ערפאַהרען פראַנטשישקאַנער 30 ביי שאַרפאַייזען. לעדיג פון היינט אָן.

א האַלב געוועלב אָוועקצוגעבען אויף נאָוואָמיעסקאַ 7 פּילצעריים.

קוואָרץ-לאָמפּען

אונטער דער אויפזיכט פון א דאָקטאָר צו מעסיגע פּרייזען אין אַמבולאַטאָריום ביים „מחזיקי חולים" (דאַווּבאָרטשיקוב (יוליוש) 28, טעלעפאָן 152-65.

Pokój umeblowany z niekrępującym wejściem od zaraz do oddania. Nadaje się i na lokal handlowy, ul. 11-go Listopada 3 m. 44

א בעקוועם אָרט צו שלאָפען פאַר 1 פּערזאָן. ערפאַהרען פּילסודסקיעגאָ 43, פּראָנט, 1-טער שטאָק, וו. 7.

פון זאָפאָרט צו פערמיטען א לעצט צימער פאַר א יונג פּאָר-פאָלק. צו ערפאַהרען ביי וואָלף איזשביצקי, פּולנאָצנאַ 18 2-טער איינגאַנג.

Meble stoł. pokoju okazyjnie do sprzedania. Wiadomości telefon 174=02

פערשידענעס

צו פערקויפען א 4/80 מאַשין מיט נויפען און ספּעציאַל-פּאַנג אין בעסטען צושטאַנד. צו ערפאַהרען מיגץ, פּאָדזשעטשנאַ 12.

אַכטונג, זאָקען-פאַבריקאַנטען! איך נעהם אָן צו מאַכען רענדער אויף 12-ער שליטען-מאַשינען צו קאָנקירענץ-פּרייזען. צו ערפאַהרען בזשעזשינער 17, וו. 10.

בעזיצענדיג ביז 10 טויזענד זל. וויל איך איבערנעמען א פּערטרעטונג אָדער פערקויף, כ'קען אויך צוגעהן אַלס שותף צו א גוט פּראָספּערירענד געשעפט אָדער פאַבריק. אָפערטען ביטע צו בעלעגען אונטער „ערנסט סאָליד". 8267

צוליב אַברייזע איבערצוגעבען א גוט איינגעפיהרטע פּראַלניע, סטאַלע קונדשאַפט מיט'ן גאַנצען איינריכטונג 11 ליסטאָפּאַד 19 „סאַלינאַ". 8283

צוליב אַברייזע נאָך אויסלאַנד אָפּצוגעבען א גוט-פּראָספּערירענד פּריזיער-געשעפט מיט זעמטליכע איינאָרדנונג אין אַלעקסאַנדראָוו-קויאַווסק (ביי טשעכאָטשינעק) שריפטליכע אָפערטען ביטע שיקען:
Aleksandrów-Kujawsk, Słowackiego 31
J. Podgórski

100 זל. גיב איך דעם, וואָס וועט מיר שאַפען א פּאָסטען ביז 30 זל. וועכענטליך. איך בין א פאַמיליען-פאַטער, אַן אַבגעקומענער סוחר, 40 יאָהר אַלט. אָפערטען אין אַדמ. אונטער „100".

אַלמנות און גרושות. א שטרענג אָרטאָדאָקסישער ייד טיכטיג אין א גוטען פאַך זוכט זיך צו בעקענען מיט א פרוי פון 40—50 יאָהר אַלט עווענטועל מיט א געשעפט. אויסקונפט לעגיאָנוב 5/7 וו. 24 ביי ציער. צוועקס הייראַט.

צו פערקויפען א 3 פּעדעמדיגען זינגערס אַבערלאָק מיט א נייע דאַמסקע ניי-מאַשין צו ערפאַהרען וואָלבאָרסקאַ 3 וו. 3.

קוואַליפיצירטער בוכהאַלטער מיט לאַנג-יעהריגער פּראַקטיק זוכט א פּאָסטען. לערנט אויך אויס אין א קורצער צייט האַנדעלס-פאַבריקס און באַנק-בוכהאַלטעריע פאַר א מינימאַלען האָנאָראַר. אַדרעס פּילסודסקיעגאָ 46 וו. 26.

א לערערין, גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטעריכט פאַר ערוואַקסענע אין פּוילישע, יודישע און דייטשע שפּראַכען. צו ביליגע פּרייזען. לאַסמאַן, בזשעזשינער גאַס 15.

ביליג אין א קורצער צייט לערן איך אויס פּויליש, פאַר דערוואַקסענע מיט א ספּעציעלער מעטאָדע, פּיעטריק. 17 וו. 17 לעגגאַ.

געלעגענהייטליך 2 פערשידענע ווענטילאַטאָרן אויף ראַטעס צו פערקויפען ווי אויך אויסצומוישען געגען אַנדערע אַרטיקלען, בערקאַ יאָסעלעוויטשאַ 14, 1 שטאָק, גראָסבערג.

בעקאַנטמאַכונג. הרב הצדיק אדמו"ר מראָדים ר' יעקב ירחמיאל בהרב הקדוש מזוואָלין חתו דהרב הקדוש מאָזוריב איז נעקומען ביום ג' קיין לאָדז און וועט דאָ זיין ש"ק ער שטייט איין ביי החזיר ר' סענדער וואָלף, פּאָמאָרסקע 29. ביים נוירט פון הויז.

Języka polskiego, arytmetyki handlowej, korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowske 64, m. 3, front, II piętro 8—10 wiecz.

Uwaga! Eleganckie Panie! nowo=otworzony wypożyczalnia sukien ślubnych i balowych modeli paryskich. ul. Stodolniana 10, róg Zachodniej, Kutnerwa.

Stop! דורך פּוילישע שפּראַך — צום פּרנסה! נאָר א זלאָטי א לעקציע! איינצעל און אין גרופּעס פאַר אונפאָרמעגליכע. גראַמאַטיק (פערבעסערונג פון דער אויסשפּראַך און אַקצענט, רעכטשרייבונג) קאָנווערסאַציע, ליטעראַטור, שפּראַכען-קענטניש; האַנדעלס און פּריוואַט-קאָרעספּאָנדענץ, צובילדונג פון דערוואַקסענע, פערגעלעכטיגטע און פערשפּעטיגטע מיט א פערשנעלערטע מעטאָדע. פאָרטשריטען געזיכערט. אינדיווידועל צוגעפּאַסטע, אויסגעפּרובירטע מעטאָדע, פון א ספּעציאַליסט! פּיעטריקאָווער 17, לינקע אַפ. 1 איינג. 2 שט. וו. 17. זיך צו ווענדען צום ה' זענאַן פון 3—4 און 7—8.

JUBILER M Kornblum. Piłsudskiego 57, tel. 255-76 (dawn. Południowa 8) wykonuje roboty artystyczne p/g najnowszych wzorów zagranicznych. Ceny przystępne.

Buchchalter=Bilansista na poważnej posadzie — ma po obiedzie wolne godziny. Wiadomość: S. Drobnis, Andrzeja 46

פאַרשריפטליכע פייערלעש-אַפּאַראַטען (Gaśnice płynowe) נייע און געניצטע, ווי אויך פילונגען (ładunki) צו אַלע טיפּען אַפּאַראַטען צו מעסיגע פּרייזען. — בעפערגנטע אָביעקטען פאַר שטרימף, העמדער, קראַוואַטען א. ז. וו לויט מוסטער. מ. באַטשאַן, פּאָמאָרסקאַ 25 וו. 28. טעל. 166-27.

BUCHALTER-PODATKOWIEC
na stanowisku zaprowadza i prowadzi księgi handlowe w większych i mniejszych przedsiębiorstwach. Sporządza bilanse Organizuje również księgowość przebitkową. Za uznanie ksiąg gwarantuje kaucją. Opłata przystępna. LEON KRELL. Piotrk. 79, m. 40, tel. 145-64

אין פערלויף פון 3 מאָנאַטען לערן איך די העברעאישע שפּראַך אין וואָרט און אין שריפט מיט אַלע כללים ודקדוקים, אויך מפטיר מיט א דרשה צו א בעל מצוה. פּרייז צוגענגליך. מיין אַדרעס: גדאַנסקאַ 24, לעהרער א. איטקין.

אנאָנסען-פּרייז:

מיטען טעקסט — 18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט — 24 גר.
נעבען טעקסט — 12 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט — 18 גר.
פאַר א מילימעטער-שורה אין דער זייט 10 שפּאַלטען.

אין טעקסט — 40 ר. פרייטאָג און ערב יו"ט — 60 גר. פאַר א מילימעטער-שורה. אין דער זייט 4 שפּאַלטען.
נעקראָלאָגען: 20 גראָשען א מילימעטער שורה (אין דער זייט 10 שפּאַלטען). קליינע אנאָנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע וואָרט — 10 גראָשען. אויסער דער שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויסלאַנד 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א וואָרט.

אבאָנאַמענטס-פּרייז:

אין לאָדז — 4 זלאָטעס א חודש מיט אָפּטראָגען אהיים. אויף דער פּראָווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאַנד — 7 זלאָטעס א חודש; אמעריקא — 2 דאָלאַר א חודש.

מעהלערען וועלכע ענדערען נישט פּרינציפּיעל דעם אינהאַלט פון דער אנאָנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אנאָנס אָדער צוריקצוצאָהלען פאַר דעם אנאָנס.
פאַרין אינהאַלט און טערמין פון די אנאָנסען איז די פערלאַג נישט פעראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען ביי טאָג און ביינאַכט אָהן איבעררייס

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman.
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.